

RAPPORT

Ole Konrad Ribsskog

Årene i Trondheim (1893-1941)

John H. Stamnes

Høgskolen i Nord-Trøndelag
Rapport nr 75

Steinkjer 2011

Ole Konrad Ribsskog

Årene i Trondheim (1893-1941)

John H. Stamnes

Høgskolen i Nord-Trøndelag
Rapport nr 75
ISBN 978-82-7456-636-1
ISSN 1504-7172
Steinkjer 2011

Høgskolen i Nord-Trøndelag utgir følgende publikasjonsserier: Rapport, Utredning, Arbeidsnotat og Kompendium

HiNT-Rapport forbeholdes publisering av forskningsarbeider som utgår fra HiNTs fagmiljøer. Rapportene skal fagfelleverderes på faglig og formelt grunnlag før publisering.

Se: http://www.hint.no/hint/fagportal/bibliotek/hint_publicasjoner

Rettighetshaver
Høgskolen i Nord-Trøndelag

Tilgjengelighet
Åpen

Publiseringstype
Digitalt dokument (pdf)

Redaksjon
Hovedbibliotekar

Kvalitetssikret av
Odd Asbjørn Mediås (ekstern)

Nøkkelord: Ole Konrad Ribsskog, skolehistorie, Trondheim

Key words: school history

Opplysninger om publikasjonsserien fås ved henvendelse HiNT:
Biblioteket Steinkjer, Postboks 2501, 7729 Steinkjer, tlf. 74 11 20 65 eller epost:
bibste@hint.no eller hovedbibliotekar@hint.no

Forord

Etter en kort periode i Spydeberg og Christiania søkte Ole Konrad Ribsskog seg nordover. Han gir selv ingen begrunnelse hvorfor Trøndelag og Trondheim ble alternativet. Ribsskog hadde nå skaffet seg noen års erfaring fra landsskoler og ønsket seg nå, som han skriver i søknaden, til en byskole.

Dette arbeidet omfatter hans periode som lærer, administrator og skolepolitiker i perioden 1893 til 1941.

I og med at han var skolemann og svært opptatt av skole spørsmål, blir også denne framstillingen preget av det. Studien vil dermed spesielt ha interesse for skolefolk med interesse for skole spørsmål og skolens betydning for samfunnet. Imidlertid er det mitt håp at andre kan ha glede av å lese om Ole Konrad Ribsskogs engasjement og betydning.

En rekonstruksjon av Ole Konrad Ribsskogs liv må i stor grad baseres på studier av arkiver, og jeg er dermed smertens klar over at det er umulig å få med alt.

Takk til Odd Asbjørn Mediås for verdifull tilbakemelding og Turid Kjendli for gjennomlesning og språkvask

Innhold

1.0 Kalvskinnet skole	4
1.1 Forholdene i Trondheim da Ribsskog ankom byen	8
1.2 Møte med Inga Charlotte Granbo.....	9
1.3 Studiereiser.....	11
1.4 Kroning og salving av kong Haakon og dronning Maud	13
1.5 Ønsket seg bort fra Trondheim.....	14
1.6 Trondhjem lærerforening- Lærerlaget.....	14
1.7 Ribsskog velges inn i styret i lærerforeningen	16
2.0 Overlærer ved Lilleby skole	17
2.1 Ribsskogfamilien flytter til Lilleby skole.....	18
2.3 Stor sosial nød i området.....	20
2.4 Ribsskog skaffet seg god oversikt over barn og voksne	25
2.5 Ribsskogfamilien flytter fra Lilleby skole.....	26
2.6 Nordenfjeldske skolemuseum	27
3.0 Stortinget	28
3.1 Ribsskog debuterte på Stortingets talerstol.	29
3.2 Ønske om eget undervisningsdepartement.....	31
4.1 Mange utfordringer som skoleinspektør	34
5.0 Ribsskog som skolepolitiker	37
5.1 Middelskole	37
5.2 Landsgymnas.....	38
5.3 Høyere utdanning	39
5.3.1 Teknisk høgskole.....	40
5.3.2 Lærerskole	40
5.3.3 Lærerhøgskolen	41
5.4 Målsak	42
5.5 Medlem av Den store skolekommisjon.....	43
5.6 Lærernes lønns og pensjonsforhold.....	44
5.7 Striden om lærerlønningene	46
5.8 Diskusjon om by- og landfolkeskolen.....	47
5.9 Særskolen og spesialundervisning	49
5.9.1 Sær- og hjelpeskole	49
5.9.2 Kritisk til skolehjem	50
5.9.3 Tilpasset opplæring	51
5.9.4 Gløshaugen offentlige skole for døve	51
5.9.5 Gløshaugen blindeskole	52
5.9.6 Åndssvakeomsorgen.....	53
5.9.7 Klæbu åndssvakehjem.....	54
5.10 1. og 17. mai i Trondheim	55
5.11 Feriested	57
6.0 Kommunepolitiker Ole Konrad Ribsskog	58
6.1 Venstre	58
6.2 Arbeiderpartiet	58
6.3 Viktige programsaker for Arbeiderpartiet.....	60
6.3.1 Fritt skolemateriell	60
6.3.2 Arbeidsfolks kår	62

6.4 Fattigondekomiteen	66
6.5 Sosial boligbygging og renovasjon	68
7.0 Radikalisering av Arbeiderpartiet	70
7.1 Militarisme i skole og samfunn	70
7.2 Norges Sosialdemokratiske ungdomsforbund.	70
7.3 Ole Konrad Ribsskog kaster seg inn i debatten.....	72
7.4 Skyteøvelser i skolen.....	73
7.5 Militarisme og postsensur - to parallelle bevegelser	74
7.6 Postsensur.....	75
7.7 Ribsskog gikk mot ytterligere forsvarsbevilgninger	76
7.8 Ole Konrad Ribsskog som kompromisspolitiker	79
7.9 Fagopposisjonen av 1911	80
7.10 Kommunedaktikken i Trondheim by	81
7.11 Kyrre Grepp- Tranmæl alliansen.....	82
7.13 Dannelsen av Trondhjems Sosialdemokratiske Arbeiderparti	84
8.0 Ordfører	87
8.1 Medlem av styrer og verv.....	90
9.0 Pensjonsalderen nærmet seg.....	92
9.1 Ole Konrad Ribsskog når aldersgrensen	93
9.2 Kongens fortjenstmedalje i gull	94
10. Bøker Ribsskog skrev.....	96
10.1 Hefter, artikler og avisinnlegg skrevet av Ribsskog	99
11.0 Ole Konrad Ribsskog. Hvem var han?.....	100
11.1 Menneske – livssyn	101
11.2 Sosialdemokrat	105
11.3 Likestillingens talsmann.....	107
11.4 Hvem lot han seg inspirere av, og hvem ga impulser?.....	108
11.5 Som skoleadministrator la han betingelser.....	109
11.6 Instrumentalistisk syn på skolen	110
11.7 Enhetsskolen.....	112
12.0 Medarbeideres beskrivelse av Ole Konrad Ribsskog.....	113
13.0 Forholdet til slekta.....	114
14.0 Forholdet til kona Inga	117
15.0 Død og begravelse	118
16.0 Sluttord.....	119

1.0 Kalvskinnet skole

Etter en kort periode sørpå, i Spydeberg og Drøbak, søkte og fikk som nevnt Ole Konrad Ribsskog lærerpost ved Kalvskinnet skole i Trondheim. Ribsskog skrev i søknaden av 30. mars 1893 at han ønsket ansettelse i en byskole, og han opplyste at han hadde satt seg litt inn i byskoleforholdene gjennom vikariater ved Grønmland skole i Christiania. Til slutt anførte han i søknaden at han kunne gi undervisning i både gymnastikk og sløyd. Attester viser at han på ett av sløydkursene fikk karakteren "*særdeles tilfredsstillende*".

Kalvskinnet er en bydel i den sørvestre delen av Trondheim sentrum. Man er i dag usikker på betydningen av navnet. Kanskje lå det opprinnelig en storgård her. Historisk er området kjent for slaget mellom kong Sverre Sigurdsson og Erling Skakke i 1179.

Ole Konrad Ribsskog ble ansatt som lærer fra 15. september 1893, og skoleinspektør Karl Aas skrev til Trondheim skolestyre "at 70 ansøgninger er innkommet på de ledige lærerposter". Namdalingene Anton Nervik, 31 år fra Namsos og Andreas Nyhus, 25 år fra Grong var blant søkerne, uten å komme i betraktning.¹ Ole Konrad Ribsskog hadde på den tiden adresse Spydeberg, med 3,5 års praksis fra skolen. Den første tiden i Trondheim hadde Ribsskog flere adresser. Den første det har vært mulig å finne, var at han i 1895 hadde adressen Klostergaten 37, ikke langt fra det som en gang var Elgeseter kloster (Augustinerkloster grunnlagt rundt 1180 av Erkebiskop Øistein (1120- 1188) og nedlagt ved reformasjonen). Her lå også landstedet Annalund som ble revet og fjernet etter siste krig. Familien hadde noe senere adresse Nidarøy 86. I 1898 bodde de i Dalsenget, og i 1900 hadde familien adresse i Haakon Jarlsgt. 4, mens i 1909 hadde de adressen "*Annalund*" på Øya.

Karl Aas ble ansatt som skoleinspektør i Trondheim, året før Ribsskog begynte på Kalvskinnet.¹ Byens første skoleinspektør Christian Fredrik Larsen kom i konflikt med skolekommisjonens myndige og dyktige leder, sogneprest Johnson, bror av professor Gisle Johnson. Han var ingen lett motstander, og det hele endte med at Larsen måtte trekke seg tilbake i 1887, 60 år gammel, etter å ha hatt stillingen i 25 år. I 1892 var innbyggertallet i Trondheim i overkant av 25 000, med 2567 elever i folkeskolen. Ti år senere var

¹ Karl Aas (1857) teologisk kand. Skoleinspektør i Trondheim 1889- 1898 og skoledirektør i Tromsø 1898 -1910, og skoledirektør i Trondhjems stift 1910-1920 (Mathisen, H. (1900) Trondhjems arbeiderforening 1850- 1900; Mediås. A. (2011)).

folkemengden vokst til 47 800, med 6322 elever i skolen.² Da Ribsskog ankom byen hadde den første hurtigruten Vesteraalenⁱⁱ kort tid tidligere, den 2. juli 1893, seilt ut fra Brattøra på sin først tur nordover, med selveste Richard Witt på broen.³ Trondheim var dermed blitt et viktig knutepunkt, i og med både jernbane og den nye båtforbindelsen. Året etter ble ruten drevet med to avganger fra Trondheim til Tromsø i tiden 31. august til 10. april, og til Hammerfest i sommertiden.

Noe var i gjære i Trondheim i den tiden Ribsskog ankom byen. Understrømmer av spenning ble tydelig i oktober 1888 da Minda på vei til å besøke sin tante ble stoppet og lurt inn i Svaneapoteket. Hun ble skjenket full, og det ble *"pleiet legemlig omgang med piken mens hun oppholdt seg på apoteket"*. De skyldige fikk ikke straff, og Dagsposten tok opp saken. Resultatet ble at det kom til store demonstrasjoner i Trondhjem, og folk mente saken hadde fått en annen utgang dersom Minda hadde tilhørt de bedrestilte i byen. Edvard Bull trakk fram at denne pikesaken synliggjorde fiendskap mellom klassene.⁴

Ribsskog startet ved Kalvskinnet skole med en begynnerlønn på kr 1200 årlig, med 100 kroners stigning etter to års tjeneste, inntil kr 1800,-. Lærerinner fikk kr 800 pr. år, med 100 kroners stigning etter fire år. Ukentlig undervisningstid for lærere var 33 timer, og for lærerinner 27 timer. Pensjonsinnskudd for lærere var kr 50 pr år, for lærerinner kr 40. Til sammenligning kan det opplyses at en tjenestegutt i Trondheim i 1890 tjente kr 145,- pr år og verdien av kost og logi ble beregnet til kr 162,-. En dagarbeider på egen kost hadde ca. kr 1,- pr time.⁵ Ole Konrad Ribsskogs bror, Sivert Ribsskog, som var fyrbøter ved jernbanen, hadde en årslønn på kr 840,-

Kalvskinnet skole ble tatt i bruk i 1887, til en byggepris av kr 201 748,67, noe som var kr 8000 under det man hadde budsjettert med. Skolen er oppført i en slags nyrenessansestil og tegnet av Ole F. Ebbell som utførte mange arkitektoppdrag i Trondhjem. Egentlig hadde man ikke ønske om en så stor skole som man fikk på Kalvskinnet. Hadde økonomien vært bedre, ville mindre *"ansamlinger af børn i flere hensende vært at foretrekke."*⁶ Skolen var en fortsettelse av Domssognets friskole som var grunnlagt i 1775. De første elevene kom fra

ⁱⁱ Vesteraalen med en lengde på 168 fot og en fart på 10 – 11knop hadde i 1893 lugar for 40 passasjerer og sertifikat for 200 i kystfart. Skipet hadde en dampmaskin på 500 hk, med kullfyrte kjeler, og var ett av de første skip i landet utstyrt med elektrisk belysning (Bakka, D. (1997/2003) Hurtigruten. Sjøveien mot Nord, s. 45 - 47. Utgitt av Seagull Publishing).

betalingsskoler, guttebetalingsskolen, pikebetalingsskolen og friskolen for piker, mens friskolen for gutter fremdeles skulle holdes i Waisenhuset.ⁱⁱⁱ Ifølge Flønes fikk barna fra de bedrestilte hjem en meget god skole, mens man fant at det var grunn til å innskrenke opplæringen for de andre barna, og planen for friskolen ble derfor beskåret både med hensyn til fag og timetall. Skolen ble dermed delt i to, og friskolen "sank ned til å bli et både socialt og mindreverdige elevmateriale".⁷ Ribsskog skrev at "Men blev betalingsskolen en god skole, blev friskolen det motsatte".⁸ Friskolen sank ned til å bli rene fattigskolen med alle dens mangler og skyggesider. Dette gjorde noe med folk, og de som vokste opp med betalingsskolen, vokste også opp i vissheten om at de sto langt over friskolens barn. Ordningen ble avskaffet i 1889 da vi fikk folkeskolen, og alle elevene fikk deretter fri skolegang. Men noen private betalingsskoler hadde byen ennå i mange år.⁹

Skolen hadde skolebad fra 1888, og elevene fikk et bad hver tredje uke.¹⁰ Badet ved Kalvskinnet var det første i sitt slag i Skandinavia.¹¹ Som en kuriositet kan man her se litt på baderegler for Kalvskindets Skole. Her presenteres noen:

Badetidsrom for gutter fra 15 sept til 15. mai. Piker fra 15. august til 15. juni.

Hvert barn faar bade hver 3die uke.

Hver gutteklasse indrømmes 1 time ad gangen, piker 1 ½ time.

Egen timeplan for bading.

Hvert barn måtte ta med håndkle. For fattige kunne skolen skaffe.

Egne ordensregler for badet. Det var viktig å følge bademesterens befalinger.

Ikke tillatt med støyende atferd.

Pikene fikk ikke løse sitt hår opp.

Bademester bestemte tid i dusjen, ikke over fire min.

Ved påkledning skulle pikene hjelpe hverandre.

Skolebad var ikke like populært hos alle. Kanskje syntes ikke alle at det var stas å vise fram sitt undertøy. Skoleinspektør Ribsskog klaget i 1919 over at færre enn tredjeparten av skoleungene badet på skolen.

ⁱⁱⁱ Waisenhuset var en av Trondhjems første sosiale institusjoner. I året 1629 raste en fryktelig pest gjennom byen og 978 mennesker skal ha blitt dens ofre. I mange hus døde både mor og far. Mange barn ble derfor foreldreløse. På bakgrunn av pesten ble det gjennomført en del tiltak for å gi noen av disse barna mat, husly og noe skolegang. I 1635 begynte den virksomheten som fikk navnet Waisenhuset (Lie, M. (1935) *Waisenhusstiftelsen i Trondheim gjennom 300 år*. Trondheim: Utgitt av Waisenhusstiftelsen i Trondheim). I dag inneholder huset kontorer for domprosten, sognepresten og andre ansatte ved Nidaros Domkirke og domprosti.

Hvert skoleværelse hadde seks store gasslamper. I kjelleren var det reparasjonsverksted (smedverksted), og i fjerde etasje og kvist var det sag -og sløydværelse. I tillegg la Trondhjems offentlige tegneskole beslag på deler av 4. etasje.¹² I tilknytningen til pigeavdelingen var det oppsatt et skur som kunne benyttes ved ”ruskveir”.

Da Ribsskog startet ved Kalvskinnet skole, møtte han for første gang et bygg med centralvarme, noe som må ha vært litt av en overgang fra det han vokste opp med i Ribsskogen. Temperaturen kunne avleses ved elektrisk varmemåler i alle værelsene, og i kjelleren hos fyrbøteren. Til skolen hørte også en lærerbolig i tillegg til at skolens bestyrer hadde en familiebolig på fem værelser i andre etasje. I første etasje bodde pedell og fyrbøter. Kalvskinnet skole hadde som mange andre byskoler, et høyt gjerde mellom gutter og jenter opptrukket i skolegården. Dette gjerdet ble fjernet i slutten av 1890-årene.¹³ Spørsmålet om fellesundervisning og blanding av kjønn var en sak som tidlig opptok Ribsskog, og allerede i januar 1900 holdt han et foredrag i Trondhjem lærerforening ”*Om fællesundervisning i vor folkeskole*”. Han hadde gjort grundige undersøkelser i flere deler av landet, og i Danmark, og oppsummert erfaringene som var gjort med fellesundervisning av gutter og jenter. Hans konklusjon var at det bare var inspektøren ved Ålesund folkeskole som dro fellesundervisningens ”*gavnlighed*” i tvil. De fleste roste den meget sterkt, og mente det ga positive virkninger. Ribsskog ville gå for fellesundervisning, og han avsluttet med å hevde at fellesundervisning ville bidra til å føre skolen henimot dens mål, nemlig ”*En fælles barneskole*”.¹⁴ Skolen skulle utdanne for livet, og ville man senere leve sammen, burde også det gjelde i skolen hvor dannelsen foregikk.

Mens Ole Konrad Ribsskog var ansatt ved Kalvskinnet skole, ble fritt skolemateriell innført etter bystyrets beslutning av 4. juni og 16. juli 1908. Skolebespisning ble satt i gang i 1897 i privat regi, og fra 1915 som kommunalt anliggende. Ved kalvskinnet ble det i 1909 opprettet skolesparekasse. Med visse mellomrom kom spørsmål om hygiene opp. Fram til 1889 var det lærerne som hadde renhold i klasserommene. Vasking måtte skje tre ganger om året og feies når det ble for galt, som det hette i reglementet fra 1862. Den nye skoleloven påla skolens tjenere å vaske gulv, trapper og ganger seks ganger i året.¹⁵ I 1916 ble det bestemt at undervisningsrommene ved folkeskolene i Trondhjem skulle vaskes hver dag. Før den tid ble de vasket bare en gang i uken og for øvrig feid med ”*våt sagmugg*”. Da Ribsskog tok til ved Kalvskinnet, var interessen for skolen ikke noe å skryte av. Skoleforsømmelsen i byen var på

hele 11 %. I 1897 utgjorde skoleforsømmelsen i landdistriktene 9, 43 % mot 6, 92 % i byene.¹⁶ Så skulle det gå 123 år til man våren 2010 debatterte om Kalvskinnet skole skulle nedlegges samme høst.¹⁷

1.1 Forholdene i Trondheim da Ribsskog ankom byen

Flere, bl.a. Kaldal beskriver at de sanitære forholdene i Trondheim var i ferd med å bedres da Ribsskog ankom byen. Kloakknettets var under utbygging, men hadde vi opplevd 1880-årene ville det vært lukten som vi ville ha lagt mest merke til.¹⁸ Carsten skriver at renovasjonen i Trondhjem fram mot 1880- tallet var preget av ordninger med røtter tilbake til middelalderen og de hygieniske forhold var etter vår standard opprørende. Det hele bar preg av mangel på godt organisert og systematisk renovasjon.¹⁹ Det var mye sykdom i byen i den perioden Ribsskog ankom. En ondartet difteriepidemi satte inn i januar 1891. Den ble langvarig og fortsatte både i 92 og 93 med mange syke og dødsfall.

I 1892 var det kolera i byen og alle kloakker og offentlige avløp ble sprøytet. Norsk Skoletidende rapporterte om at sommeren 1893 ble folkeskolene stengt siste uken før sommerferien, på grunn av difteri.²⁰ På 1860 tallet tok Statsfysikus til ordet for å fjerne årsaken til en del av de sykdommene som oppsto. Han krevde at det måtte bygges nytt vannverk og legges kloakkledninger. Byen var forholdsvis flat, så vannet rant ikke alltid ut i sjøen. Spillvann fra husholdningene gikk i åpne renner langs gatene. De ble illeluktende og skapte også problemer om vinteren med store issvuller. I 1880 var det lagt 8 kilometer med kloakkledninger. Husholdningene måtte bidra til dette, og dermed ble det så som så med de fattigste strøkene. Trondhjem fikk for første gang i 1909 vedtatt sunnhetsforskrifter. I året 1918 ble det foretatt en del grep som resulterte i etablering av kommunalt drevet renholdsverk i byen.

I 1152 kom kardinal Nicolaus Brekespear til Nidaros som paveutsending, og samtidig ble Den norske kirkeprovins opprettet, og erkebiskopen fikk sitt sete i byen. Erkebispsetet ble viktig for byen som bl.a. gjennom pavekontakten fikk kontakt med store deler av Vest-Europa.²¹ Ifølge Marstein, har Trondheim opp gjennom tidene blitt hjemsøkt av mye lidelse.²² Den store tilstrømningen av pilegrimer til Nidarosdomen for å bli kvitt både fysiske, psykiske og åndelige plager brakte følgelig mange sykdommer til byen. Av den grunn ble Norges eldste hospital, Nidaros kirkes Mariahospital, etablert ikke langt fra Nidarosdomen. Dette må også

ses i forhold til at Trondheim utviklet seg til en sentral handelsby med samkvem med store deler av verden.

1.2 Møte med Inga Charlotte Granbo

Vi kan ikke være helt sikre, men trolig var det ved Kalvskinnet skole, Ribsskog møtte Inga Charlotte Granbo (1866- 1941), som skulle bli hans kone og fortrolige venn. Det oppsto søt musikk, og fire år etter at Ole Konrad Ribsskog startet ved Kalvskinnet skole, ble det den 27. juni 1897 lyst for paret, og den 3. juli s.å. giftet de seg i Trondheim Domkirke. Den 11. desember 1898 ble Astrid født, og faddere ved dåpen var enkefru Granbo, Elisabeth Varmbo, og lærer Hans Lien^{iv}. Senere skulle Ole Konrad og Inga Ribsskog bli foreldre til ytterligere to døtre (Brynhild, f. 1900 og Ingrid f. 1904). Faddere til den yngste datteren var lokomotivfører Sivert Ribsskog og kona Emilie, samt Anette Granbo og fru Agnes Hågensen (utydelig navn). Mormoren Anette Granbo ble dermed fadder til alle de tre barnebarna, mens det bare var Ingrid som fikk sin onkel Sivert som fadder. Ribsskogs mor døde i 1901, og det er ikke rimelig å tro at noen fra Flatanger kom for å overvære den siste barnedåpen. Kanskje deltok heller ingen fra Flatanger ved de to foregående. Til det var kommunikasjonene for dyre, dårlige og tidkrevende. Det er heller ikke sikkert at noen av Ribsskogs barn fikk møte slekta i Flatanger.

I 1888 ansatte Trondheim skolekommisjon Inga Granbo som lærerinne ved folkeskolene.^{23 24} Hun hadde middelskolen og nødvendig del av lærerindeprøven. Hovedkarakteren i teori fra lærerindeprøven var 1,82 og 1,86 i praksis. Ved ansettelsen hadde hun praksiserfaring fra 1884. I søknaden, datert 2. oktober 1888, skrev hun at hun i tre år hadde vært lærerinne for presten Steens børn og i noen måneder vikar ved Trondhjems almueskole. I skolestyrets arkiver foreligger ingen opplysninger om hvor hun tok sin lærerutdannelse. Flere av søknadene fra denne tiden viser at søkerne hadde gått på Klæbu seminar og oppga bl.a. Klykken og Forfang som referanser. Fra andre søknader kan man også se at det var private

^{iv} Hans Lien var født i Velfjorden i 1868, og ble som 22- åring dimmitert fra Tromsø lærerskole som førstemann i sitt kull. Virket så noen år ved Mosjøen folke- og middelskole til han ble ansatt som lærer ved Ilen skole fra 1897. Han var lærernes representant i skolestyret fra 1907, og formann i Trondheim lærerforening i 1904 og 1910. Lien var også tilsynslærer i sløyd (Ribsskog, O. K., Svendsen, S. (1914) *Trondhjem folkeskole. En historisk fremstilling*. Trondheim: A/S Adresseavisens Boktrykkeri). Fra 1914 var han overlærer ved Lademoen skole og var i en del år formann i Trondhjems lærerkurser. Lien var også mangeårig medlem av Trondhjem skoleråd og Lademoen menighetsråd (*Norsk Skoletidende* (1928), s. 174).

lærerindekurs i Trondheim i perioden 1882- 86. Norsk Skoletidende opplyste at Lærer og Lærerindeskolen i Trondheim starter nytt kurs i begynnelsen av september 1883²⁵, og fra Nordtrønderen i 1891 kan man lese at det startet et toårig kurs ved det private seminaret i Trondheim for ”kvinder og mænd”.²⁶ Det har ikke vært mulig å finne ytterligere spor etter denne utdannelsen. Det er mulig Inga Granbo hadde sin bakgrunn fra lærerindekurset ved Klæbu eller Trondheim. Ole Konrad Ribsskog skrev at Inga Granbo ble ansatt ved Kalvskinnet 10. november 1888.²⁷ På den tid hun ble ansatt var det en tendens til å erstatte avgåtte lærere med lærerinner. Bakgrunnen var nok at lærerinner representerte billigere arbeidskraft. Inga var faglig interessert og forsøkte å holde seg orientert om nye pedagogiske impulser i tiden. Ifølge Norsk Skoletidende søkte hun brøndevinssamlaget om stipendmidler for en Københavnreise for å studere byens skolevesen. Imidlertid havnet hun på suppleantlisten ved denne anledningen.²⁸

Utdanning av kvinnelige lærere var for mange et omdiskutert og vanskelig spørsmål. Et spørsmål som stiltes, var om læreryrket ville passe for kvinner og deres lynne. Flere mente at de skulle ta seg av hjem og barn. Etter allmueskoleloven av 1860 kunne kvinner tilsettes som hjelpelærere (§ 3) eller som lærere i ”Småbørnsskoler” (§ 1). I 1869 kom en tilleggslov som ga utvidet adgang til å ansette kvinnelige lærer i småskolen og rene jenteklasser både i by og land. I 1872 kom bestemmelse om lærerinneprøve av høyere og laver grad. Folkeskolelovene av 1889 ga generell adgang til tilsetting også av kvinnelige lærere. Seminarloven av 1890 gjorde seminarutdannelsen åpen for både kvinne og menn.²⁹

En del år senere rettet en del kvinnelige seminarister en oppfordring til sine kvinnelige medarbeidere om å slutte seg sammen, og bevirke til at kvinner med samme utdanning som menn, skulle få samme timelønn i skolens tjeneste. Skoleloven av 1889 likestilte kvinner og menn, og det burde derfor ikke være noen grunn til å lønne menn høyere fordi de hevdet å være familieforsørgere.³⁰ Denne diskusjonen gjorde noe med lærerinnene, og den 7. mars 1885 ble Trondhjems Lærerindeforening stiftet. Første året var det innmeldt 33 medlemmer, og årskontingenten var kr 1,-. Lærerinnene hadde på det tidspunktet adgang til lærernes forening som allerede da hadde hatt sin forening i flere år. Kvinnene kunne delta i diskusjoner, men hadde ikke rett til å ta del i avstemminger. Ikke noe tyder på at Inga Granbo deltok som styremedlem, eller var spesielt aktiv innen organisasjonen.

Inga Granbos far, Carl Granbo, var styrmann. Han forliste og omkom i 1868. Rederiet skrev brev til kona Anette Buncholdt Granbo født i 1842, og fortalte om hendelsen. I ettertid har det blitt spekulert i om forliset var ren forsikringssvindel. Det ble sagt at skuta ble seilt til tross for at den ikke var sjødyktig. Carl og Anette var gift i tre år før forliset.³¹ Ved folketellingen i 1875 drev Anette som sydamme.

Ole Konrad og Inga Ribsskog bodde under folketellingen i 1900 i Haakon Jarlsgt. 4. Ribsskogs svigermor bodde i mange år hos Ole Konrad og Inga. Dette kommer også frem av selvangivelsen der Ole Konrad Ribsskog søkte om skattereduksjon p.g.a. henne. Folketellingen i 1900 indikerer at Oline Mentsen fra Agdenes var tjenestepike hos Ribsskog.

De første årene som lærer i Trondheim ble rolige. Ribsskog brukte mye tid sammen med kona og dyrket kjærligheten. Brynhild Bleken skriver at ofte dro familien ut for å promenere nedover Munkegaten, eller til utfartsstedet Bellevue for å drikke brus og spise kaker. Det hendte at de tok båten fra Ravnkloa ut til Bellevue. Bellevue var et friluftsfest/forlystelsessted som lå et lite stykke etter Ila langs veien mot Bynesset (Bynessveien 43), omtrent der det er store tankanlegg i dag. Restauranten var en fortsettelse av Hahns Coditori. I 1918 ble det opprinnelige Bellevue ødelagt av brann.³² Familien var opptatt av hatter. Både Ole Konrad Ribsskog, kona, svigermora og barna brukte hatter når de skulle ta seg ut. Det var trolig litt av et syn når familien kom promenerende gatelangs. I 1901 ble Ribsskog ansatt i "*høiere lønningsgruppe*" og fikk dermed høyere lønn. Det gis ingen begrunnelse for dette, men det hadde trolig sin begrunnelse i ansiennitet. I alle fall fikk familien bedre økonomi.

1.3 Studiereiser

I 1906 søkte Ribsskog skolestyret om økonomisk støtte til et reisestipendium. Man kjenner ikke eksakt hva formålet var, og hvor han ønsket å dra. Imidlertid vet vi at Ribsskog tidlig ønsket å være i front på hva som rørte seg på det pedagogiske området. Dette var det forståelse for, og Ribsskog fikk innvilget støtte. I 1909 fikk han et stipend på kr 250,- fra Trondheim skolestyre for i seks til åtte uker å studere folkeskolene både i Kristiania og i Danmark, samt naturfag, regning og ordningen med frie kommunale middelskoler.³³ Kommunal middelskole var noe som opptok hans interesse, og som han kom til å arbeide mye med, både lokalt i Trondheim og på Stortinget. Samtlige som mottok midler, forpliktet seg til

innen seks måneder etter hjemkomst å gi en kortfattet beretning til skolestyre eller skoledirektør om reisen, dens varighet og det utbytte man hadde hatt. Det har ikke vært mulig å få tak i noen beskrivelse fra Ribsskogs reise, da skolestyrets arkiver fra denne perioden ikke inneholder slike opplysninger. Ribsskog opplyser selv at han i 1910, med offentlig stipendium hadde besøkt Tyskland, Sverige og Danmark. Flere av studiereisene ble for øvrig gjennomført med egne midler.³⁴

Ribsskog var interessert i, og åpen for nye strømdrag i pedagogikken, og han var godt orientert om hva som rørte seg av reformpedagogiske bevegelser i Norden og Europa. Allerede i 1904 holdt han et foredrag på stiftslærermøtet i Trondheim over temaet "*Bør folkeskolen i større utstrekning end nu tage barnets naturlige virksomhetstrang i sin tjeneste*".³⁵ Ribsskog mente at skolens resultater ikke sto i forhold til penger og tid som ble investert. Det gjensto mye når det gjaldt elevenes arbeidsomhet. Av foredraget kan man ane at Ribsskog var klar over at nye ideer var i anmarsj, og som reaksjon på det å gi og høre lekser. "*Det var kun den kundskap, som barnet erhvervede ved eget, ihærdigt arbejde, der udviklede dets sjælsliv*". Skolen hadde en stor oppgave, mente Ribsskog, med å lære barna å bruke bøker til selvstendig kunnskapstilegnelse. Her hadde læreren en viktig oppgave, som derfor i større grad burde alliere seg med barnets naturlige virksomhetstrang. Ribsskogs utsagn bærer bud om at nye ideer var på gang, og at han så hva som ville komme. Dette viser at han faktisk tidligere enn broren, Bernhof Ribsskog, ble klar over de nye ideene som var i anmarsj. Man kunne allerede rundt 1900 ane en reaksjon mot den gamle autoritære puggskolen. Selvvirkingsprinsippet var tydelig i ferd med å sette farge på det pedagogiske landskapet. Bernhof Ribsskog var på det tidspunktet elev ved lærerskolen i Levanger.

Referat fra stiftslærermøtet i 1904 viser at man nå i økende grad var opptatt av miljøbetingelsene i skolen, bl.a. skolehygiene. Det forteller en god del om livet i skolen rundt 1900. Det var dr. Erichsen som fokuserte betydningen av å bidra til at barna holdt seg sunne og friske. Han tok først og fremst utgangspunkt i økt renslighet både i hjemmene og på skolen. Helst så han at "*spyttebakkene*" ble fjernet helt, men i alle tilfeller burde de fylles med enten sagmugg, bar, eller sand. Dette viser at man også var oppmerksom på betydningen av unngåelse av smitte, tilstrekkelig kost, frisk luft, god sittestilling, nok pauser, og nok fritid for barna.³⁶ Året etter i 1905 vedtok skolestyret enstemmig skolerådets forslag om forbud mot å selge tobakk til barn under 15 år.

Mens Ole Konrad Ribsskog var lærer ved Kalvskinnet skole, ble han i februar 1908 nominert som representant til skolestyret av Arbeiderpartiet i Trondheim bystyre. Dette ble det protestert kraftig mot.³⁷ De borgerlige argumenterte med at de ikke ønsket flere lærere inn i skolestyret. Venstre stemte med de borgerlige mot at han skulle velges inn. Flere uttalelser og hendelser fra både Venstres og Ribsskogs side indikerer at det ikke utviklet seg noe hjertelig forhold mellom han og partiet etter overgangen til Arbeiderpartiet. Ved avstemmingen ble han ikke valgt inn i skolestyret.

1.4 Kroning og salving av kong Haakon og dronning Maud

Tirsdag 19. juni 1906 må man anta at det var en forventningsfull stemning i Trondhjem. Kanskje hadde Ribsskog og familien tatt oppstilling ved havna i Brattøra. Det var nemlig der kong Haakon og dronning Maud trådte i land fra skipet Heimdal for den 22. juni å la seg offisielt krones. Ifølge grunnlovens § 12 skulle Kongen krones og salves i Domkirken. Biskop Vilhelm Andreas Wexelsen^v fikk æren av å salve Kongen og Dronningens panne og håndledd. Det var da gått 46 år siden Kong Carl XV (1826- 1872) og 33 år siden Kong Oskar II (1829.- 1907) ble kronet i Nidarosdomen. Vi vet ikke sikkert, men det er mulig Ribsskog og familien var til stede under salving og kroning. I Domkirken var det ryddet plass til 2332 mennesker. Men det kan også være at Ribsskog lyttet til stemningen i Arbeiderpartiet som betraktet begivenheten som et sørgelig faktum i Norges historie, og som aldri burde gjenta seg. Presten, arbeiderpartipolitiker Alfred Eriksen (1864- 1934) var blant de som skrev og rakk ned på de som lot seg rive med av kroningsgalskapen, og fikk fram at ingen av "*vore folk hadde ligget under fristelsen*" for å delta. På forhånd var det vedtatt i partiet at man skulle avholde seg fra deltakelse i kroningssermonien. Samme avis meldte også om at den tyske keiser Wilhelm (1859- 1941) besøkte kong Haakon i Trondhjem den 8. juli.³⁸ I den forbindelse hadde det møtt opp 6- 7 tusen mennesker oppover langs Munkegaten. Kongefamilien oppholdt seg i byen til den 10. juli før de reiste sørover og ankom Kristiania den 1. august s.å.

^v Nils Sivertsen (1951) har skrevet en kort biografi om biskop Vilhelm Andreas Wexelsen i Årboken for Nord-Trøndelag Historielag (Sivertsen, N. (1951) *Biskop Vilhelm Andreas Wexelsen 5. juni 1849- 19.juli 1909*. Steinkjer: Årboken for Nord- Trøndelag Historielag).

1.5 Ønsket seg bort fra Trondheim

Ribsskog forsøkte flere ganger å søke seg bort fra Trondhjem. Muligens så han for seg større utfordringer, og eventuelle bedre utdanningsmuligheter i andre deler av landet. Han søkte allerede 13. juli 1895 på stilling ved Christiania folkeskole. I 1896 forsøkte han igjen å søke seg bort i fra Trondheim, også denne gang ønsket han å dra sørover til hovedstaden. Kanskje var det Inga som holdt igjen og ville bli i Trondheim. Hun hadde sin mor der, som etter hvert trengte noe hjelp. Skoleinspektør Karl Aas skrev 31. oktober 1896 i en attest at han beklaget meget at Ribsskog søkte seg bort. To år senere, i 1898, ba Ribsskog igjen Aas om et "*vidnesbyrd*" for sin virksomhet i skolen. Aas tilføyde da at han betraktet Ribsskog som en av de fremste lærerne ved skolen, som hadde videreutviklet og utvidet sine kunnskaper og ferdigheter, "*således ved læsning av engelsk*" og deltakelse i flere kurser. Dette kan tyde på at de to kom godt ut av det med hverandre. Ribsskog fikk tre år sammen med Aas, som sekretær på skoleinspektørens kontor. Skoleinspektør Svend Svendsen ga også Ribsskog de beste anbefalinger da han i februar 1906 søkte på bestyrerstillingen ved Haugesund folkeskole. Han skrev i attesten at han betraktet Ribsskog som en stor lærerbegavelse med et godt pedagogisk skjønn, og en varm interesse både for undervisningen og alle skole spørsmål. På det tidspunktet fremsto Ribsskog som en moden og velreflektert mann med store muligheter på flere områder. Det er dermed noe merkelig at han søkte seg bort når han var i ferd med å skaffe seg en posisjon i byen.

1.6 Trondhjem lærerforening- Lærerlaget

Ribsskog ble tidlig opptatt av skolen og lærernes arbeidsvilkår. Det ble tydelig gjennom hans deltakelse i lærerorganisasjonen. Kort tid etter at han ankom Trondhjem meldte han seg inn i Trondhjem lærerforening og engasjerte seg i arbeidet der. Han kom til byen i en tid da lærerforeningen var i ferd med å sette lønn og arbeidsvilkår på dagsordenen. Diskusjon om lønns og arbeidsforhold ble ikke bare godt mottatt av alle. I Norsk Skoletidende ble det stilt spørsmål ved hva som burde være lærernes hovedinteresse. Særlig beklagelig syntes man det var når de på lærermøtene stilte opp og drøftet politiske spørsmål. Det mente man vitnet om et "*feilsyn*" på hva som skulle være skolens gjerning og lærerens oppgave i skolen.³⁹

Trondhjem Lærerlag hører med blant de eldste lærerforeninger i landet. Allerede i februar 1845 møttes en del lærere fra byen og omegn og stiftet Skolelærerforeningen på Ila skole. Før den tid hadde det eksistert en privat sammenslutning av lærere, og det var denne gruppen som tok initiativ til å opprette Skolelærerforeningen. Målet den gang var å tilfredsstille trangen til, og fremme sansen for en mer åndelig underholdning. De skulle drøfte pedagogiske spørsmål til gjensidig støtte og forståelse som kunne høyne kallet. Gradvis kom imidlertid de standsmessige og samfunnsmessige spørsmål opp til diskusjon. Etter hvert ble det viktig å arbeide for lærerstandens livsvilkår. Standen begynte å stille visse krav, og det var under arbeid i ulike lønnskomiteer at tankene om en sterkere organisasjon - en landssammenslutning tok form.⁴⁰ Det er dermed interessant å se hvordan fokus endret seg i løpet av denne perioden.

Etter hvert skiftet Skolelærerforeningen navn til Trondhjem lærerforening, og i 1882 var dens mål (§1) *"at dyktiggjøre, styrke og opmuntre medlemmene til deres livsgjerning samt hæve deres stilling i og udenfor skolen"*. På konstituerende generalforsamling 3. desember 1887 ble det dannet en fellesforening av lærere og lærerinner.

I 1892 kom en del lærere og lærerinner sammen i Trondhjem og dannet landsforening for lærere og lærerinder.^{vi} Det oppsto raskt uenighet om hvor mange menn og kvinner som skulle være representert i styret. Til landsmøtet kom om lag 700 deltakere fra ulike kanter av landet med det som formål å samle landets lærere og lærerinder til felles arbeid i standens og skolens interesse. Det kom ikke til enighet, og lærerinnene trakk seg ut i protest og dannet i 1912 Norges Lærerindforbund. En del år senere, i 1907, ble det holdt landsmøte i Trondhjem, hvor bl.a. Ribsskog var i arbeidskomiteen.⁴¹ Det ble nedlagt en imponerende innsats av de som sto i bresjen for lærerlaget i byen. Her kan nevnes skolesparekassen^{vii} og fortsettelsesskolen. Lærerlaget bidro også aktivt for å få i stand Trondheims lærerkurser fra 1914, og Norsk Skolemuseum fra 1923. Det ble videre dannet et nøds og hjelpefond til hjelp for medlemmer som ble rammet av sykdom eller ulykke. Laget var også med på å arrangere lærerstevner og

^{vi} Foreningen fikk navnet Norges lærerforening, som senere ble endret til Norges lærerlag, og senere Norsk Lærerlag.

^{vii} Ordningen med skolesparekassen ble tatt opp igjen bl.a. av Ribsskog i 1927. Elevene skulle hver uke sette inn en liten sum som ble utbetalt når de sluttet eller gikk ut av folkeskolen. Ordningen skulle anspore til sparing og øke elevenes bevissthet rundt det å sette seg i gjeld (Adresseavisen (1927) Skolesparekassen i Trondheim gjenoptar sin virksomhet, 26. september).

idrettsstevner. Høsten 1934 satte man i gang kurs i praktisk barnepsykologi, med dr. Elsa Køler som foreleser.

Det er ikke mulig å finne ut når Ole Konrad Ribsskog meldte seg inn i Trondhjems lærerforening, men første gang hans navn nevnes er når han underskriver et møtereferat fra et møte som ble avholdt 22. september 1894. Han underskriver senere flere møtereferater og årsberetninger. Ribsskog ble valgt som suppleant til styret i januar 1897 på den årlige generalforsamling, samtidig som han ble valgt til revisor. Kassabeholdning på det tidspunktet var kr 84, 37. Fra februar 1896 ser det ut til at Ole Konrad Ribsskog ble mer aktiv i diskusjonene.

1.7 Ribsskog velges inn i styret i lærerforeningen

Ribsskog ble valgt inn i styret i Trondheim lærerforening i 1904, til viceformann i 1906 og formann i 1909. Foreningen besto da av 51 medlemmer. I forbindelse med den årlige generalforsamling i januar 1908 kom det fram at Ribsskog sammen med Nils Skarland og Benjamin Lie hadde utgjort "*bestyrelsen*". I 1910 viste regnskapet en kassabeholdning på kr 41.81. Etter seks år gikk han i 1910 ut av styret, og ble takket for sitt arbeid. Imidlertid var han nok fortsatt medlem i en tid, for Norsk Skoletidende meldte om at Ole Konrad Ribsskog samt en del andre lærere ble valgt ut som Trondhjems lærerlags utsendinger til landsmøtet i Kristiania.⁴² Som overlærer var han senere inne i lærerforeningen og informerte om en del nye bestemmelser.⁴³ I 1918 dukket kravet om likelønn opp i forbindelse med søknad om nytt lønnsregulativ.⁴⁴ Trondhjems lærerinneforening søkte da om samme lønn som de mannlige lærerne. Dette kravet støttet skoleinspektøren fullt ut, og skolestyret gikk med på forslaget.

Ole Konrad Ribsskog var, som broren Bernhof Ribsskog, opptatt av at det ble drevet forsknings- og utviklingsarbeid i skolen. Flere ganger kom han inn på dette, men de økonomiske forholdene i Trondheimsskolen var svært trange mens Ribsskog hadde administrativt ansvar. Muligheten var dermed begrenset. I 1935 holdt han et foredrag over emnet "Til arbeid for pedagogisk forskning" på et møte arrangert av de stedlige pedagogiske organisasjoner. Han hadde da kort tid i forveien skrevet under på oppropet til departementet om økte bevilgninger til skoleforskning.

I mai 1934 feiret Trondheim lærerkurser 20 årsjubileum. I den forbindelse ble det opplyst at mens Bernhof Ribsskog oppholdt seg i Trondheim i perioden 1907 til 1919, hadde han en periode fungert som formann.⁴⁵ Ideen om lærerkurser skulle Bernhof Ribsskog ta opp igjen da han kom til Skien som skoleinspektør. Der ble han en viktig pådriver for både å sette i gang og opprettholde de årlige lærerkursene som ble viden kjent.

Ribsskog var også medlem av Pedagogisk samfunn i Trondheim.⁴⁶ En periode var han også med i styret sammen med bl.a. skoledirektør Thomassen – Overvik, dosent Schielderup, skolebestyrer Marie Pedersen, skolebestyrer Fjørtoft, folkeskolelærer Flatene, direktør Per Skarland og lærer Hans Viksjø.⁴⁷ Landslaget hadde som mål å styrke ”*vyrnaden for og kjærleiken til norsk skule og oppseding*”.⁴⁸ Man har lite kunnskap om Ribsskogs engasjement her, men fra årbøkene ser vi han bidro med foredrag.

2.0 Overlærer ved Lilleby skole

Mye tyder på at det gikk noen år før Ole Konrad Ribsskog rørte på seg og ble en aktiv skolemann og politiker, med en rekke verv og forpliktelser. I 1911 annonsertes det etter overlærer ved Trondhjems folkeskole til en lønn av kr 3000. Dertil kom fritt hus og brende og et alderstillegg på kr 300 etter 3 og 6 års tjenestetid i stillingen. Til vikarkassen skulle det betales 1 % av den samlede lønn, husleie iberegnet. Dersom overlæreren ville sikre seg kommunal pensjon, måtte han underkaste seg kommunens pensjonsordning. Ribsskog opplyste i søknaden datert 11. februar 1911, at han hadde deltatt i flere utdanningskurser, bl.a. sløyd, og at han i 12 år, fra høsten 1895 til utgangen av 1907, hadde fungert som sekretær hos skoleinspektøren. Det var i alt 10 søkere til stillingen som overlærer, og fire av dem var utenbys. Skoleinspektør Svend Svendsen innstilte Ribsskog overfor skolestyret den 21. februar 1911, som overlærer ved Lilleby skole. Han skrev at man neppe kunne se bort fra Ribsskog.⁴⁹ Mye tyder på at han allerede da hadde satt seg i respekt som fagmann. Deltakelse i planleggingen av Lilleby skole gikk nok i hans favør.

Første gang Lilleby skole ble omtalt som selvstendig sak i Trondheim kommune var i et skriv fra Trondhjems Magistrat av 28. april 1909. I komiteen som ble oppnevnt for å utrede spørsmålet om bygging av Lilleby skole, satt lærer Ole Konrad Ribsskog, Halvdan Bryn og J. G. Lund.⁵⁰ Ribsskog ble med i byggekomiteen for Lilleby skole, og det ble et godt samarbeid

mellom han og arkitekten Lars Solberg (1858- 1921)^{viii}. Ribsskog ble beskrevet som en dyktig og effektiv mann med sans for det praktiske og for å få til mest mulig av de midlene man hadde til rådighet. Byggearbeidene tok til i 1909, og ved skoleårets begynnelse 22. august 1911 kom de første elevene. Ribsskog ofret sin sommerferie i 1911 for å få det hele i orden (ibid, s. 29).

Skolen hadde 28 klasserom og vanlige spesialrom, lesesal og bad, samt overlærerbolig og vaktmesterbolig. Det var ikke kloakk der inne, så man kunne ikke få installert vannklosett ved skolen. Skolen sto ferdig til en pris av kr 300 000, som var kr 5300 mindre enn bevilget.⁵¹ Fra Norsk Skoletidende ser man at Ribsskog søkte en overlærerstilling ved Trondheim folkeskole allerede i 1908, men det kommer ikke fram hvilken skole det gjaldt.⁵² Han var dermed på leting etter en administrativ stilling før overlærerstillingen ved Lilleby skole ble aktuell. Ved Lilleby skole skulle han ha sitt virke fram til han avløste Svend Svendsen som skoleinspektør i 1918. Ribsskog fikk både kontor med tlf. nr. 2217, og bolig i skolebygningen. Fra august 1911 startet han med syv timer undervisning ved skolen i tillegg til jobben som overlærer. Han underviste bl.a. i naturkunnskap, samt regning og romlære både i gutte -og pikeklassen.

2.1 Ribsskogfamilien flytter til Lilleby skole

Ole Konrads datter Brynhild Bleken skriver at mens de bodde på Øya, eide de eget hus med en stor deilig have. Sammen med seg hadde de også mormor.⁵³ På den måten hadde barna to mødre å være glad i, og den ene var en bestemor å bli forkjælt av. Bleken skriver videre at hun elsket å gå på byen med sin mormor. Ribsskogs familie bodde i 1. etasje, og i andre etasje bodde "*majoren*" som var enkemann med to sønner, og som alle måtte gå på tå for. Alle barn var nektet adgang til haven og fikk streng beskjed om å være muse stille når han sov middag. Man var redd majoren skulle si opp, for oppsigelse og flytting kunne den gang være en katastrofe for huseieren. Da Ribsskog overtok ved Lilleby, ble det bestemt at familien skulle flytte dit ut. Dette ble til stor sorg spesielt for døtrene, og Bleken hevder at "*aldri har vel en mann blitt møtt med større sorg når han kom hjem for å glede familien med et avansement. Vi*

^{viii} Nils Solberg (1858- 1921) var utdannet som arkitekt både ved Trondhjems Tekniske Læreranstalt og ved teknisk høyskole i Hannover. Han underviste senere flere steder, inkludert Trondhjem. Etter at han etablerte seg som arkitekt i Trondheim i 1884, fikk han flere store oppdrag over hele landet, og var bl.a. arkitekten bak både Lademoen og Lilleby skole.

småpikene gråt så voldsomt at han måtte ta oss på fanget etter tur og trøste oss...". Det ble å forlate et stort hus med have for å flytte inn i en murbygning med utsikt mot en ødslig skolegård, og med jernbanen ramlende forbi. I tillegg måtte de flytte fra Kalvskinnet til Lilleby skole.

Det som møtte familien, var et miljø med mye fattigdom og nød. Bleken skriver at hun ikke kunne glemme samtalene mellom foreldrene når de fortalte om elever som ble borte fra skolen fordi de ikke hadde sko, eller måtte låne dem bort til en av sine søsken. Etter hvert som Ribsskogs barn fikk nye venner, likte de seg godt på skolen. Imidlertid var det en ting de mislikte sterkt, og det var finkammen som mormor hver morgen slet gjennom håret på alle tre jentene etter tur: *"For alle tilfellers skyld"*.

Ribsskogs barn var fra tidlig alder aktive og deltok i ulike aktiviteter innenfor musikk og dans. Bleken forteller at hun som elleveåring deltok på sitt første barneball i *"Frimurerlogens store sal"*. Hele vinteren hadde hun gått på de danske frøknene Gadds danseskole og lært lanciers, francaise, polka og polka- mazurka. På denne danseskolen gikk barn av byens kondisjonerte, de som gikk på betalingskole, pluss meg som gikk på Kalvskinneskolen, og ikke var kondisjonert, skriver Bleken videre.

Også Ribsskogfamilien hadde en *"bestestue"* som sto på stas mens de bodde på Øya. Den var avstengt og ble bare tatt i bruk ved høytidelige anledninger som jul og andre høytider. Bleken husker også skipskisten etter sin morfar som var full av bøker, brev, papirer av alle slag og navigasjonskonstruksjoner. Regnskapsbøker tilhørende Ole Konrad Ribsskog som også lå i skipskisten, forteller oss noe om livet på Annalund. Bøkene forteller at rundt århundreskiftet hadde Ribsskog ekstrasfortjeneste på kr 4,- for privatlesning for en konfirmant, samt *"Børnetelling"* kr 22,86. Fra utgiftssiden kan man lese at Ribsskog betalte kr 2,50 for første kvartal med Adresseavisen, og kr 0,75 for et kvartal med Folketidende^{ix}, barbering kr 0,15, og hårskjæring kr 0,40. Han hadde videre en utgift på kr 5,40 for skosåling av tre par sko, kr 1,80 til fattige børns bekledning, kr 0,10 til tobakk og kr 0,15 til lampegass. Opplysningene kan gi en indikasjon på at Ribsskog brukte tobakk. Det kan jo ha vært til rent selskapeleg bruk, for det finnes ikke opplysninger eller bilder der han er avbildet med pipe eller sigarett. Broren

^{ix} Det ble utgitt flere aviser med det navnet her til lands, men rundt 1900 kunne man skilte med fem dagsaviser i Trondheim, deriblant Folketidende. Typografen og politikeren Knut O. Thornæs var en tid journalist i avisen før han gikk over til Ny Tid.

Bernhof Ribsskog var storrøyker og ble ofte avbildet med tobakkspipa. Bleken skriver at foreldrene hadde en eneste utenlandsreise sammen. Den gikk til "*København og de store byene i Mellomeuropa*".

Som en kuriositet kan nevnes at Trondhjemsavisene i 1914 annonserte at det var mulig å reise til Amerika og Canada med Englands største damper Aquitania på 40 000 tonn, til en pris av kr 145. Petroleum kostet den gang mellom 17 og 19 øre literen

Ribsskogs to døtre Astrid (f. 1898) og Brynhild (f. 1900) ble konfirmert samtidig i Lademoen kirke den 5. desember 1915. Grunnen til det kjenner man ikke. Astrid ble koppevaksinert den 4. juli 1905 og Brynhild den 16. mai 1905. En forordning fra 1810 påbød vaksinasjon før man ble konfirmert. Uten gyldig attest fikk man ikke bli konfirmert eller gifte seg. Påbudet ble fornyet i 1954 og kom til å gjelde alle barn før fylte to år. Den 7. desember 1919 ble Ole Konrad og Ingas yngste barn Ingrid (f. 1904), konfirmert i Domkirken. Hun ble koppevaksinert 4. juli 1905.

Etter folkeskolen ble det middelskolen for Ribsskogs jenter. Her møtte Brynhild Bleken for første gang ironisering fra en lærer over farens sosialistiske orientering. Også innenfor Ribsskogfamilien kom det til høylytte diskusjoner om valg av yrke og utdanning for døtrene. Bleken skriver at en dag kom søsteren hjem og fortalte at hun ikke ville på gymnaset. Hun ville ta seg huspost som de andre venninnene. Hun hevdet å være lei skolen. Men hun snakket for døve ører. Ribsskog som selv savnet gymnaset, hadde innmeldt datteren på gymnaset, så den saken var avgjort. Ribsskog ønsket at døtrene skulle lære seg et yrke og bli selvstendige og uavhengige.

2.3 Stor sosial nød i området

Rundt 1900 manglet området ved Lilleby og Lademoen det meste, som vann, kloakk, skole, post og kirke. Mange av beboerne hadde husdyr, og sykdommer var vanlig. Denne situasjonen kunne man ikke leve med, og det ble derfor økt boligbygging. Lademoen skole ble bygd og tatt i bruk i 1906. Det ble anlagt både brann og politistasjon i 1900.

Da Ribsskog begynte som overlærer ved Lilleby skole, kom han som nevnt til et område av byen med stor boligmangel og en del sosial nød. Nidaros skrev 23. september 1911 to artikler om at bolignøden i Lademoenområdet var stor, og verre enn man kunne tro. Små overfylte "*bekvemmeligheter*", med mange på hvert rom representerte en fare for sunnhet og moral. Også Dagsposten skrev høsten 1911 om dårlige boforhold med mye sykdom. Spor i Trondheim byarkiv fra Lilleby skole underbygger dette. Østbyen skulle huse arbeiderne. I mange familier var det stor fattigdom, og det foreligger forslag over hvilke barn som burde komme i betraktning ved utdeling av klær. Det var ikke uvanlig med store barneflokker, ofte med en drikkfeldig far, som hadde et dårlig betalt yrke, var arbeidsledig, mye syk, eller en mor som var enke. I arbeiderhjemmene måtte ofte begge foreldrene jobbe, og mange barn ble overlatt til seg selv, som søskenpassere eller deltidsarbeidere. Det er ikke til å undres over at skoleforsømmelsen ble stor.

Dårlige tider kan også gi mulighet for spekulasjon, og det fryktet man. For at det hele ikke skulle komme ut av kontroll og for å forhindre at noen skulle utnytte situasjonen, ble det i 1914 bestemt at det skulle innføres "*Statskontroll med fødemidler*", og maksimalpriser fastsettes. Maksimalpriser ble fastsatt på varer som kull, koks, ved, torv, fødestoffer, for å nevne noen. Det ble forbudt å anvende korn og poteter til brennevinsproduksjon, og departementet forbød utførsel av vise fødevarer.⁵⁴ Fra avholdsfolkets fellesutvalg i Trondhjem kom det en anmodning om innføring av et totalforbud mot salg og skjenking av berusende drikker så lenge krigen varte. I kommunestyremøte 24. mai 1917 henstilte bystyret til regjeringen om å gjennomføre totalt rusdrikkforbud så lenge krigen og dyrtiden varte. Man mente det var galt å benytte landets næringsmidler til berusende drikk og ikke mat. Gjennomføringen av dette er noe usikker.⁵⁵

Overlærer Ribsskog skrev i brev datert 17. sept. 1911 at "Foreningen til fattige barns beklædning" har meddelt at til jul vil man utdele klær til 25 gutter og 24 piker ved skolen. Videre skrives det i brevet at det ikke vil bli utdelt klær til mer enn en i hver familie, og at de som fikk i fjor ikke kan regne med noe i år. Året etter fikk 30 gutter og 30 jenter ved Lilleby skole utdelt klær. Tilsvarende ordninger og hjelpetiltak var også vanlig i andre byer. Norsk skoletidende skrev at Foreningen til fattige børns beklædning i Christiania holdt årsfest for 300 barn, som dels fikk "*hele klædninger, dels enkelte klædningstykker og bevertedes dernæst med chokolade, kaffe og hvedebrød.*"⁵⁶

Fra arkivet ser man også at det ved Lilleby skole var opprettet et skofond. Flere forretninger i byen ga pengegaver til skofondet. Brev om gaver ble stilet til Ole Konrad Ribsskog, så det var sannsynligvis han som administrerte ordningen. En generell mangel på skotøy, og mange barn med dårlig fottøy gjorde at det ble opprettet skomakerverksted både ved Lademoen og Lilleby skole. Det ble ansatt skomaker som sto for undervisningen som foregikk på kveldstid. Folkeskolene i byen disponerte 11 skofond og legater til et samlet beløp av kr. 20 627, 85. Rentene ble brukt til innkjøp av skotøy til trengende. Dette var ikke en situasjon som var enestående for Trondheim. Fra hele landet meldtes det om at elever ble borte fra skolen grunnet mangel på fottøy. Dette ble forsøkt avhjulpet på ulikt vis, bl.a. ved å ta kontakt med fattigvesenet, bruk av legatmidler, hjelp gjennom private og frivillige organisasjoner. Enkelte steder ble midler til skokjøp bevilget over skole- budsjettet. Skoler kjøpte til og med inn støvler til tre dagers utlån i forbindelse med reparasjoner av elevenes egne sko/ støvler. Ved Lilleby skole var det også skolebespisning^x, en ordning Ribsskog fulgte nøye, slik at de som fikk muligheten også var de som trengte den mest. Ordningen med skolebespisning var for mange en omstridt sak. Den 24. februar 1928 skrev Ribsskog til Statsfysikus og ba han gå ut i avisene og redegjøre for skolebespisningen. Fra brevet ser man at ordningen hadde vært negativt omtalt av pressen.⁵⁷ Samme år ble det foretatt veiing og måling av høyde av elevene før oppstart i 1. og 4. Klasse. Ved skoleårets slutt ble det foretatt veiing og måling både av de elevene som deltok, og de som ikke deltok i skolebespisningen. Resultatet viste at de som deltok, hadde større vektøkning og større gjennomsnittlig økning i høyde, enn de som ikke deltok. Undersøkelsen omfattet 2000 barn i 72 klasser. Det kan bety at kostholdet hos de som ikke fikk delta i bespisningen heller ikke var så næringsrikt.

Ole Konrad Ribsskog var på samme måte som broren Bernhof Ribsskog opptatt av de sosiale og hygieniske tiltak i skolen. De var begge overbevist om, og førte en argumentasjon for at her hadde skolen en klar oppgave. Begge innså at tiltak som skolebespisning og tannpleie tok av skoletiden, men de mente at det fikk de igjen i mangfold dersom man unngikk sulten og tannlidelsene. Tannpine blant skolebarn var noe begge fikk oppleve mens de selv var elever i folkeskolen i Flatanger, og senere som lærere i ulike deler av landet. Dårlig tannhelse medførte en uholdbar situasjon for mange. I 1910 vedtok Trondheim kommune å opprette en

^x I både stats og byarkivene i Oslo og Trondheim finner man rik dokumentasjon på at man i slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet begynte å servere gratis skolemat til trengende elever. Skolebespisningen startet med et middagsmåltid. Rundt 1920 forandret skolelegen i Oslo, Carl Schiøtz, ordningen og man gikk over til frokost. Dette ble også innført i Trondheim. Fortsatt pågår det i 2011 diskusjoner om skolebespisning. Rundt 1900-tallet spiste ikke barna ikke fordi de ikke hadde noe mat å ta med på skolen. I dag spiser ikke barna fordi de ikke tar med matpakke på skolen.

permanent skoletannpleie, med oppstart året etter i Kjøpmannsgaten. Selv om problemet var stort, var det mange som av ulike årsaker ikke benyttet seg av tilbudet. I 1917 - 18 var det 25 % av folkeskolens elever som unndro seg behandling ved skoletannklinikken, men fra 1918 ble det med skolestyrets beslutning innført tvungen behandling. Fra skoleåret 1920-21 trådte den nye skolelegeordning i kraft, og ved hvert skoleårs begynnelse undersøkte skolelegen alle nye elever i første klasse og utferdiget helsekort. Ordningen medførte at hvert barn ble undersøkt minst tre ganger i løpet av folkeskoletiden.

Det var store forskjeller mellom folkeskolens barn og betalingskolene hva sykdom angikk. Dette i tillegg til dårlige økonomiske forhold i hjemmene resulterte i at arbeiderbarna ikke nådde det de hadde evner til. En bedret helsetilstand mente man ville både eleven og skolen profiterte på. Bedring av hygienen kom etter hvert på programmet, og bedre bademuligheter var ett av tiltakene. Man besluttet å etablere badeordning ved Lilleby skole. Det var da gått 24 år siden Kalvskinnet skole fikk installert skolebad. Badeanlegget ved Lilleby skole besto av 12 lave sinkstamper med dusj over hver enkelt. Varmt vann ble fylt i stamperne hvor elevene vasket seg hver fjortende dag.⁵⁸ Ole Konrad Ribsskog anså ferieopphold på landet som viktig, og mente at her burde man gjøre en innsats. For få fikk denne muligheten. Flere ganger kom han inn på at den beste rekreasjon, både for unge og voksne, var frisk luft og næringsrik kost på landet. På bakgrunn av hans innsats ble hele 740 barn i 1919 anbrakt på landet. En stor andel fikk muligheten på Ekne feriekoloni, og ved Østmarka. I skolehavene dyrket man poteter, kålrabi, gulrøtter, rødbeter, løk og litt blomster, og i 1919 innbrakte skolehavene en inntekt på kr 3507, 16.

På grunn av store barnekull og begrenset plass på skolen var det ettermiddagsundervisning ved Lilleby skole. Skoledagen tok til kl. 0800 og varte fram til 1800. Vinterstid startet første time 0830, og de sluttet 1730. Hver time var på 50 minutter med 10 minutters friminutt mellom. Ordningen med ettermiddags/kveldsundervisning tok Ribsskog avstand fra, og ville fjerne dem. Han mente formiddagsundervisning var å foretrekke både for elever og lærere. Det var etter en god natts søvn man var mest mottakelig for læring. Mange av barna som kom på skolen ettermiddagstid, var allerede utmattet etter lek eller arbeid i hjemmet. Lilleby skole uteksaminerte våren 1916 to gutteklasser med 51 elever og to pikeklasser med 52 elever. Skolens elevtall på det tidspunktet var 1080. Noe av det første Ribsskogs foretok seg som skoleinspektør i 1918, var å foreslå utvidelse av Lilleby skole, noe formannskap og skolestyre sluttet seg til.

På slutten av sin karriere ved Lilleby skole, fikk Ribsskog som leder erfare virkningene av både første verdenskrig, spanskesyken, og et urolig arbeidsmarked med stadige konfrontasjoner. Det gikk stadig ut oppfordringer om å spare brendsel. Det ser også ut til at det ble gitt noe skolefri (for å spare brendsel?). Undervisning i gymnastikk ble innstilt inntil videre, og skolebadene ble stengt.⁵⁹ Imidlertid prøvde skolen å gjøre situasjonen så god som mulig for barna. Overfylte boliger resulterte i at mange elever hadde små muligheter til å få gjort hjemmearbeid. Dette ble det tatt høyde for i forbindelse med planlegging og bygging av Lilleby skole som fikk levestue for barn fra hjem med dårlig plass. Levestuen kunne benyttes til leksearbeid mellom kl. 1800 og 2000 under tilsyn.

Ole Konrad Ribsskogs kone Inga, fulgte sin mann fra Kalvskinnet til Lilleby skole, og var der til 1919. Da flyttet hun tilbake til Kalvskinnet, hvor hun igjen ble ansatt. Returen til Kalvskinnet skyldtes at Ribsskog flyttet til Sverresgate hvor han også fikk kontor. Inga Ribsskog hadde timer i gymnastikk, norsk, regning og romlære, skriving, handarbeid, geografi, historie og religion ved Lilleby skole. Hun deltok også ved eksamen. Det har ikke vært mulig å fastslå om hun arbeidet hele tiden mens barna var små.

Ribsskog var opptatt av at lærerne holdt høy faglig kvalitet, og fikk mulighet til å fordype seg innenfor ulike områder. Han var, som nevnt, godt orientert om hva som rørte seg av nye ideer, og han ville at folkeskolen i Trondheim skulle være i front. Blant annet gjaldt dette språkundervisningen i folkeskolen. For å bedre denne, arbeidet han for å utdanne lærere som kunne møte utfordringene han mente ville komme. Mens han var ved Lilleby skole, bekjentgjorde han for lærerne at det var mulig å melde seg på tyskkurs ved Kalvskinnet skole fra okt. 1912. Samme år ble det i Trondheim satt i gang frivillig tyskundervisning i 6. og 7. klasse, med fire timers undervisning pr. uke. Denne ordningen med frivillig undervisning ble inndratt i 1926 som et sparetiltak. Videre ble det gitt tilbud om kurs til utdanning av lærere og lærerinner i svømming og livredning. Ribsskog nøt stor respekt og innflytelse allerede rundt 1911 da han tok til ved Lilleby skole. Mange, både partikolleger og skolefolk søkte råd hos han i vanskelige saker.

2.4 Ribsskog skaffet seg god oversikt over barn og voksne

Ribsskog hadde orden og god oversikt over skolen, lærerne, elevene og familieforholdene. Oversikten gav han også mulighet til kontroll. Det var klare beskjeder om ro i rekkene, og det var tydelig at elever og ansatte ikke fikk gjøre som de ville. I brev av okt. 1912, påpekte Ribsskog at avstraffelse av elever (sier ikke noe om hva) skulle føres inn i straffeprotokoll. Årsaken skulle også anmerkes. Ribsskogs syn på bruk av straff i skolen endret seg med årene. Fra Kalvskinnets straffeprotokoll ser man at Ribsskog utviste en noe straffende atferd overfor elever med dårlig oppførsel. Flere år senere takket han imidlertid Anna Sethne for at hun i en artikkel var så direkte og tydelig i sin fordømmelse av bruk av straff i skolen.

Forholdene i skolens nærmiljø var ganske gjennomskjulte, og Ribsskog viser gjennom korrespondanse at han hadde godt kjennskap til en del av familiene. Han skriver så nærgående at i det og det tilfellet *"vil det være heldig snarest mulig å få han innbrakt på et betryggende sted utenfor hjemmet"*. Han var tydelig på at forholdene i enkelte familier var så destruktive og ødeleggende at det gikk utover barna på en uheldig måte, og var til hinder for personlig vokster og muligheter til å gjøre skolearbeid. Han advarte imidlertid mot å straffe barn som gjorde det dårlig på skolen på grunn av elendige oppvekstforhold.

Som skoleinspektør krevde Ole Konrad Ribsskog at regelverket ved skolene ble fulgt, og reagerte sterkt på at lærere kom for sent på jobb. Det fant han seg ikke i, og han ga instruks om at det var ikke bare å ta seg noen timer fri for å være sikker på at man for eksempel kom seg heim til jul. Han var heller ikke villig til å innrømme permisjon for den slags. Personalet fikk regne med de ferier man hadde, og innrette seg deretter. Som skoleinspektør ba han også overlærerne om en oversikt over hvor stort fravær hver enkelt lærer og lærerinne hadde gjennom skoleåret, grunnet sykdom eller av andre årsaker.

Det er tydelig at det var et gjensidig samarbeid mellom skole og politimyndighet, noe Ribsskog ønsket og satte pris på. Politimesteren orienterte skoleinspektøren om uregelmessigheter, som alt fra tyveri til steinkasting mot flere tog ved Lademoen, med ruteødeleggelser som resultat. Alvorlige hendelser ble tatt opp seriøst, og forsøkt redusert. På den andre siden var også skolen tydelig overfor politiet på hva den mente det burde reageres på. I brev til Trondheim politikammer 18. des. 1918, skrev Ribsskog at han ikke synes noe om at elever drev gatelangs og solgte aviser til sent på kveld i byen. Han viste til et overlærermøte

som besluttet å nekte gutter adgang til å selge aviser, unntatt i ekstraordinære tilfeller. Videre henstilte han til det ærede politikammer å sørge for at ingen elev av folkeskolen ble gitt tillatelse til å drive avissalg på gaten uten at skolens tillatelse var innhentet. Dessuten ba han Trondhjems Politikammer "*godhetsfullt å meddele mig hvor mange elever av Trondheim folkeskole det var i årets løp innkalt på politikammeret for gateuorden, tyveri, naskeri o.s.v.*" Han betraktet skolebarns kvelds -og nattarbeid som en uting, som man måtte komme bort fra.⁶⁰ Barn skulle ikke utnyttes på den måten, og det ville gå utover skolegang og skolearbeid. Ved flere anledninger ga Ribsskog uttrykk for at han ville forby / redusere fabrikkarbeid blant skolebarn. Energien og overskuddet skulle brukes på skolen. Ett av tiltakene han mente ville være effektive, var fjerning av ettermiddags- undervisning.

I august 1914 utspant det seg en diskusjon i Odelstinget vedr. §34 om "*Barnearbeide*" som hadde som mål å skjerme barn fra å bli utnyttet som arbeidskraft. Ribsskog hadde som nevnt tidligere tatt til orde for å forhindre barnearbeid. Spesielt sårbare var de barna som gikk på skolen. Det var barna fra bakgårdene, hvor det var lite sol og hvor tæringen trivdes, som ble "*tvunget*" til å ta arbeid utover skoledagen. Disse barna trengte beskyttelse, og det mente Ribsskog ikke ville medføre negative konsekvenser for den industrielle virksomheten her til lands. Barnearbeid var uverdigg, og uforenelig med full utnyttelse av skolegangen. Barn fra de bedrestilte hjem slapp denne byrde. I debatten gikk Ribsskog bl.a. ut mot venstremannen Nils Hestnes fra Nordre Nordmør som tidligere i debatten åpnet for at barn kunne få tjene seg noen kroner. Han nevnte arbeid på fiskebergene som et eksempel på hva skolebarn godt kunne klare.⁶¹

Lønnet arbeid blant skolebarn var ikke uvanlig i den tiden Ribsskog tok til ved Lilleby skole. I 1912 hadde over 105 av elevene ved folkeskolen lønnsarbeid ved siden av skolearbeidet. Årsaken knyttet Ribsskog til den store arbeidsløsheten blant voksne, og derav vanskelig økonomi.⁶² I et brev datert 31. mai 1919 viser Ribsskog til at en "*uhyggelig stor prosent av elevene i folkeskolen*" hadde lønnet arbeid av de forskjelligste slag og ofte langt utover kvelden og natten.⁶³

2.5 Ribsskogfamilien flytter fra Lilleby skole

Vi vet ikke eksakt når Ribsskog flyttet fra Lilleby skole og til Sverresgate, men ligningsopplysninger fra 1916 viser at overlærer Ole Konrad Ribsskog da bodde i Sverresgt. 10, med tre barn, 12, 16 og 18 år gamle. Han forsørget i tillegg svigermoren Anette, som på det tidspunktet bodde sammen med Ribsskogfamilien. I 1918, da han sluttet som overlærer ved Lilleby skole hadde han en lønn på kr 6547,87, et dyrtidstillegg fra kommunen på kr 610,-, fra staten kr 865, og med et pensjonsinnskudd på kr 1255, 88. Til sammenligning hadde hans bror Bernhof Ribsskog ved Lademoen skole en lønn på kr 4339,87, med et dyrtidstillegg fra kommunen på kr 250,-, fra stat kr 495, og med et pensjonsinnskudd på 681,07. Ribsskogs kone Inga var ansatt ved Kalvskinnen fra 1. august 1919 til 31. juli 1921, da hun gikk av med pensjon.⁶⁴

2.6 Nordenfjeldske skolemuseum

Den opprinnelige søknaden til et norsk skolemuseum, underskrevet av H. Raabe 29. januar 1920, hadde som målsetting at skolefolk og andre interesserte skulle få anledning til å se og gjøre seg kjent med undervisningsmateriell og skoleinventar som erfaringsmessig har vist seg skikket til bruk i skolen.⁶⁵

Den som fikk i gang Nordenfjeldske skolemuseum i Trondheim i 1923, var Benjamin Lie. Han allierte seg med lærerorganisasjonene i Trøndelag, og sammen med staten og Norges lærerlag, samt Trondheim kommune ble det mulig å sette i gang museumsdrift. Allerede i 1925 begynte museet å holde lærerkurser i ferien der hensikten var å gi lærerne en mulighet til å sette seg inn i hva som fantes av moderne undervisningsmateriell. Program for feriekurset ved Nordenfjeldske Skulemuseum f.eks. den 7. til 19. august 1933, viste at de gjennomførte kurser i fysikksløyd, fysikk og kjemi, pappsløyd, rettleiing i taveleteikning for barn, gymnastikk og lek. Boksamlingen på det tidspunktet hadde vokst til 15400 nummer.⁶⁶ Ole Konrad Ribsskog var som sin bror, Bernhof Ribsskog, interessert i drift av skolemuseet, og han var formann i museets styre fra 1929. Skolemuseet vokste, og i 1957 skrives det i Norsk Skuleblad at museet rådde over fire utstillingsrom på til sammen 200 kvadratmeter golvflate, samt en lagerplass på 80 kvm. Biblioteket hadde den gang 18225 bokbind og 4910 småprent. Videre var det 24 løpende tidsskrift for interesserte. I 1956 hadde museet hatt 1633 utlån. Hvert år ga Staten fra kr 1500 til 2500, og Norges Lærerlag kr 1000 hvert år i tilskudd til museet.⁶⁷

3.0 Stortinget

Så skulle det komme en periode der Ribsskog ble opptatt på andre områder. I lange perioder måtte han nå være borte fra hjemmet og kunne følgelig ikke gå hjem til ferdig middag hos kona og svigermora. Han ble nominert som kandidat til Stortinget, og valgt inn. Det har ikke vært mulig å finne ut sikkert hvor Ribsskog bodde mens han oppholdt seg i Kristiania. Torodd Noreng ved Stortingets informasjonsseksjon, opplyste 11. februar 2009 at de ikke hadde noen slik adresseoversikt, men hevdet at det ikke var uvanlig at de hadde en sofa på kontoret, som de brukte for å spare penger, da økonomien ofte var skral.⁶⁸ Som en kuriositet kan nevnes at da Johan Wiik skulle reise sørover fra Namsos som representant til Stortinget i 1927, måtte han ta opp lån til reisen, og da han kom hjem etter tre måneder, hadde noen tatt / fått jobben hans som sjauer på kaia i Namsos.^{69 70}

Ribsskogs første periode ved Lilleby ble dermed kort. Allerede den 25. november 1912 skrev Ribsskog til skoleinspektør Svendsen om at det måtte skaffes vikar når han skulle fungere som stortingsmann. Ribsskog hevdet det var vanlig praksis at den med mest ansiennitet, tok over som overlærer. Han foreslo derfor lærer Hans Osnes^{xi}. Det ser ut til at Ribsskog hadde stor tro på han som overlærer, og at han ville gjøre en god jobb. Skoleinspektør Svendsen fulgte Ribsskogs råd og anbefaling, og oversendte saken til skolestyret der han ba om at Osnes måtte konstitueres.

I 1912 ble Ribsskog valgt som stortingsrepresentant for 3die krets, i perioden 1913- 1915. Det ble valgt inn 123 representanter fordelt med 68 til Venstre, 23 til Det norske Arbeiderparti, 20 til Høyre, 8 til Arbeiderdemokratene og 4 til Det Frisinnede Venstre. Det var da gått 10 år siden at Arbeiderpartiet ble representert på Stortinget for første gang i 1903, med Alfred Eriksen, Meyer Nilsen Foshaug, John Johansen og Jørgen Berge, alle fra Nord- Norge.⁷¹

^{xi} Hans Osnes f. 10. juli 1873. Han ble ansatt som lærer ved Lademoen skole 1. august 1906 og ved Lilleby skole fra 1. august 1911 til 1. august 1914, da han ble ansatt som skoleinspektør i Tromsø. Han var konstituert som overlærer ved Lilleby skole i mens overlærer Ribsskogs satt på Stortinget i 1913 og 1914 (Ribsskog, O. K., Svendsen, S. (1914) *Trondhjem folkeskole. En historisk fremstilling*. Trondheim: A/S Adresseavisens Boktrykkeri).

Ribsskog var medlem av Odelstinget og Kirkekomiteen, medlem av Stortingets reglementskomitee av 1915, og den departementale komité av 1919 til behandling av formandsskapsloven. Han var videre medlem av Stortingets regjeringskomite av 1915, medlem av et tremannsutvalg som forberedte arbeidet for den store skolekommisjon av 1920, og medlem av den parlamentariske skolekommisjon. I kirkekomiteen satt Ribsskog sammen med sin jevnaldrende Johan Gjøstein, partiveteran fra Stavanger. Gjøstein var ifølge Maurseth en av partiets mest aktive skolepolitikere, og Ribsskog kom noe i skyggen av han.⁷² Av de som tok sete i Stortinget (toogsekstiende ordentlige Stortings forhandlinger) 11. januar 1913 kl. 1000 var overlærer Ole Konrad Ribsskog fra 3dje kreds, Baklandet. Fra 4de kreds, Lademoen møtte Anders Buen, 2den kreds, Kalvskindet (med Levanger), Hans Jørgen Bauck. Fra 4de kreds, Namdalen tok Fanejunker og gaardbruker Jacob Christoffer Inderberg plass.

Det ser ut til at Ribsskog fant seg til rette på Stortinget, og han fant raskt veien til talerstolen hvor han deltok aktivt i debattene og hadde mange innlegg i ulike saker. Spesielt aktiv var han i skolesaker og når arbeidsfolks leve/ arbeidsvilkår ble drøftet. På Stortinget møtte Ribsskog en rekke profilerte politikere som Anders Buen^{xii} Lasse Trædal, Edvard Bull, Johan Gjøstein, Olav Eftestøl, Christofer Hornsrud, statsminister Gunnar Knudsen, og knyttet dermed kontakter og forbindelser som han sikkert fikk god bruk for senere.

3.1 Ribsskog debuterte på Stortingets talerstol.

Ribsskogs første innlegg fra Stortingets talerstol var om ettermiddagen den 7. mars 1913, i forbindelse med Trontaledebatten. Ribsskog startet sitt lange innlegg med de innledende ordene:

^{xii} Anders Buen var født i 1864 i Gransherad i Telemark. Han gjennomgikk Vang høiere almenkskole, og kom senere i typografilære. Allerede som ung typograf tok han aktivt del i arbeiderbevegelsen og begynte å skrive og redigere avholdsbladet *Andvake* på Lillehammer. Fra 1900 ble han redaktør i *Social-Demokraten*, og fra 1903 var han redaktør av *Ny Tid*. I 1906 ble han innvalgt på Stortinget som representant for Lademoen krets. Han fortsatte å representere Trondheimsarbeiderne på tinget fram til 1921, og fikk der etter hvert en sterk stilling. I perioden 1919- 1921 var han stortingspresident. Buen ble i 1899 gift med Julie Dahl, og de fikk to døtre (*Arbeideravisen* 18. mars 1933). Buen var stortingsmann for Arbeiderpartiet fra 1906 til 1921. Som Ole Konrad Ribsskog var han en reformistisk sosialist som ønsket å forandre skjevheten i samfunnet gjennom demokratiske beslutninger. Han tok avstand fra de mest radikale elementene innenfor Arbeiderpartiet. Etter deling av Arbeiderpartiet i 1921 ble han leder for stortingsgruppen til Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti (Lindstøl, T. (1914) *Stortinget og Statsraadet 1814- 1914*. Kristiania: Steenske Bogtrykkeri).

"Det er ingen grund for os socialdemokrater til at blande os op i den strid, som paagaar her i dag mellom høire og venstre om, hvem som har de fleste og største synder paa sin samvitighet. Jeg kan godt forstaa, at det er noksaa fristende for et parti, som har sittet her i salen i minoritet, og som kommer igjen med et saa uanet stort flertall, det er noksaa fristende for et slikt parti at la de andre faa vite, at nu er det os, som har magten, og det kan ikke negtes, at et par av herrene ialdfald har faldt for fristelsen i dag".

Like før Ribsskog gikk på talerstolen kom nemlig uenigheten i det politiske og ideologiske synet mellom de to partiene Høyre og Venstre tydelig fram. Det gjaldt forhold til arbeiderdemokratene, forsvarsspørsmål, målsak, maksimalarbeidsdagen og ikke minst Venstres sterkere vektlegging av "*sociale spørsmål*", enn næringslivsspørsmål.

Ribsskog syntes de to partiene burde være mer overbærende med hverandre. Den vesentligste forskjell mellom de to partiene har ofte "*jeg siger ofte- bare været den at høire har drevet kompanieksersis, har optraadt samlet, mens venstre har praktisert spredt fegting.*" Ribsskog lot ikke muligheten gå fra seg til å si fra til Høyre og Venstre om hva han syntes om deres bidrag til salg av Værdalsbruket^{xiii}. Ribsskog ga heller ikke mye ros til de venstreprerentantene som i 1909 stemte mot 8- timers arbeidsdag. Imidlertid ga han positiv omtale til at regjeringen tok opp spørsmålet om forandringer i folkeskolelovene, om lærerskolene, og en bedre "*samskipnad*" mellom folkeskolen, den høyere skolen og fagskolene. Dette var for Ribsskog spørsmål som ikke kunne utsettes. Man trengte lovforandringer som gav mulighet og rett til å sette middelskolen i organisk forbindelse med folkeskolen, slik at middelskoleavdelingen ble "*en integrerende del av selve folkeskolens 3dje avdeling like saa fast, som denne avdeling er knyttet til 2den.*" Å få til en felles barneskole hadde pågått i 20 år, og han konkludere med at vi aldri kan nå det målet, uten at folkeskolen settes i stand til også å kunne føre sine elever fram til middelskoleeksamen. Ribsskog refererte

^{xiii} Verdalsbruket har en lang historie, men de første årene etter 1900 kulminerte det hele i en krise. Det ble forhandlet med regjeringen om lån, noe de også fikk i 1908. Imidlertid var de ikke mulig å forsvare driften økonomisk og i april 1912 gikk flertallet i herredsstyret inn for salg. Øystein Walberg skriver at "*Dette ble lokalt betraktet som den andre Verdalsulykka. Den første var Verdalsraset som drepte 112 mennesker i 1893*" (Walberg, Ø. (1982) (red) *Verdalsboka. en bygdebok om Verdal*. Bind VI A Skogbruk og sagbruk i Verdal, s. 541- 569). Det var da gått 20 år siden leirraset i Verdal natten mellom 18. og 19. mai 1893 der 112 mennesker, 30 hester, 200 storfe, og 25 svin omkom (Det norske næringsliv, 1946, s. 19. Nord- Trøndelag Fylkesleksikon. Bergen: Utgitt av Det norske næringsliv forlag).

til det de hadde gjennomført i Trondheim, der de hadde omgått loven for bl.a. å opprette fortsettelsesskoler, innført fremmed språk i de øvre folkeskoleklasser, samt fritt skolemateriell. Men så kom spørsmålet om middelskole og her sto loven i veien. Ut av uføret kom man ved å knytte middelskolen som et *"tilhæng"* til folkeskoles syvende klasse. Det vi trengte, hevdet Ribsskog, var en lovforandring.⁷³

3.2 Ønske om eget undervisningsdepartement

Det er i denne forbindelse naturlig å nevne at Ribsskog ønsket en overordnet styring av skoleverket, for dermed å gi skolen et løft. Tønnes Sirevåg skrev at i 1914 hevdet kirkekomiteen, som Ribsskog var medlem av, at det var sterke grunner for å få til en sams sakkyndig ledelse for hele skoleverket.⁷⁴ En av pådrivere i kirkekomiteen var bl.a. Ole Konrad Ribsskog som ønsket å ta steget helt ut ved å danne et eget undervisningsdepartement.

Første våren Ribsskog satt på Stortinget kom han til å hevde at det var et berettiget forslag å opprette et eget undervisningsdepartement, nettopp fordi det var store administrative oppgaver i skolevesenet som trengte en løsning. Det var derfor meget ønskelig at det i spissen for en slik administrering sto en sjef som helt kunne ofre seg for dette viktige arbeidet. *"En opdeling av de nuværende kirke-og undervisningsdepartement vilde i flere henseender være en vinding."*, og en mer selvstendig stilling ville resultere i større initiativ og fart. Å komme under sjefen for et annet departement hadde ikke Ribsskog noe tro på. Man fant nok av beviser på det. Flere ganger signaliserte Ribsskog behovet for selvstendighet og ønsket om en egen selvstendig sjef, en undervisningsminister i spissen. Han gikk langt i å antyde at det ikke hadde vært kirkeministeren som hadde vært den ledende mann på skolens område. De sakene som hadde tvunget seg fram, skyldtes at det sto andre krefter bak, *"mænd, som vilde noget også paa skolens omraade"*. Ribsskog ønsket seg en leder for skole- og undervisningsvesenet som hadde arbeidet i skolen, og som kjente skolevesenet ut og inn, en som hadde det nødvendige overblikk og nødvendig historisk oversikt, og som visste at vår skole var noe spesielt for seg.

Ribsskog hadde også en rekke radikale og konkrete forslag på hva som kunne gjøres for at denne omorganiseringen ikke skulle bli for krevende og kostbar. En del av de åtte kontorene som sorterte under kirke- og undervisningsdepartementet kunne man flytte på. Saker som

eksempelvis hørte inn under prestegårdskontoret kunne naturlig føres over til landbruksdepartementet. Første og andre fondskontor kunne legges under finansdepartementet, og de sakene som hørte inn under fattigvesenet, kunne legges til sosialavdelingen. Det som da gjensto, var selve problemet, nemlig kontoret for kirke og geistlighet, noe Ribsskog mente kunne føres over til justisdepartementet. Slike tanker var imidlertid ikke nye. I 1884 kom Sverige fram til lignende forslag, og ikke siden 1860 hadde det sittet en prest eller en mann med teologisk utdanning som sjef for *”ekklestiastikdepartementet*. Ifølge Ribsskog betydde det at man der ikke hadde tatt samme hensyn til kirken ved utnevnelsen av sjefene for departementet som man praktiserte hos oss. Skolen ble bedre ivaretatt i nabolandet.

Ut i fra Ribsskogs innlegg i denne debatten kan man se, at han ønsket at skolen skulle styres av skolefolk, og ikke av yrkesgrupper som ikke kjente skolen utover å ha gått der selv. Ribsskog gikk langt i retning av å hevde at den øverste styring av skolestedet faktisk lå hos kirken. Dersom man legger denne debatten og andre utsagn til grunn, så kan man konkludere med at Ribsskog ville bort fra et overformynderi fra kirke og prest. Det er faktisk mulig at Ribsskog var den første til å foreslå et eget undervisningsdepartement.⁷⁵

4.0 Ribsskog ansettes som skoleinspektør i Trondheim

Den 1. april 1862 tiltrådte som nevnt cand. theol. Christian Fredrik Larsen som første skoleinspektør i Trondheim. Byen hadde den gang 19000 innbyggere, med ca. 2000 elever i skolen. I Trondheim hadde man på den tiden almueskolen, den gamle katedralskolen, den borgerlige realskole, underoffisersskolen og flere privatskoler. Privatskolene var dels forberedelsesskoler for den høgre skolen, og dels sendte middelstanden sine barn dit for at de ikke skulle gå sammen med *”de usorterte”* elevene i almueskolen. Christian Larsens etterfølger ble Andreas Larsen som bare ble i to år. I 1889 overtok Karl Aas,^{xiv} en stilling han hadde til 1898 da han ble skoledirektør i Hålogaland. I november 1898, ble Sven Adolf Svendsen, 36 år ansatt. Svendsen ble raskt formandskapsmedlem og stortingsrepresentant for

^{xiv} Karl Aas var født i 1857 i Malm, sønn av Anton Aas som var lærer. Karl Aas ble senere skoleinspektør i Fredrikstad (Opplysninger gitt av Odd Asbjørn Mediåss, 2011). I 1881 tok han teologisk embetseksamen. Etter noen års arbeid i skolen ble han i 1889 skoleinspektør i Trondheim og i 1898 skoledirektør i Tromsø og var der til 1910 da han ble forflyttet til Nidaros bispedømme. Aas var en flittig pedagogisk forfatter, og deltok flere perioder i Trondheim bystyre og bla. stortingssuppleant for Tromsø og Bodø. Aas døde i 1920 62 år gammel etter et langt sykeleie (Skolebladet, 1920, nr. 9, s. 130)

Høyre. Videre var han medlem av Enhetssskolekomiteen av 1911 og Den store skolekommisjon av 1920. Svendsen flyttet til Drammen i 1918 og begynte som skoleinspektør der. Han var en meget avholdt skolemann i Trondheim. Det ble derfor ikke lett for Ribsskog å overta etter han.

Fra Norsk Skoletidende kan man lese at Ole Konrad Ribsskog ble enstemmig ansatt som skoleinspektør. Ribsskog hadde på det tidspunktet 25 års erfaring fra Trondheimsskolen bak seg, i tillegg hadde han som nevnt vært sekretær på skolestyrets kontor i 12 år.⁷⁶ Da Ribsskog ble ansatt, ble det hevdet at flere av de betydeligste skolereformer som var gjennomført i Trondheim de siste 10 årene, skyldtes hans betydelige innsats for fritt skolemateriell, fri kommunal middelskole, og fri undervisning i gymnaset. Overlærer Ribsskog søkte om fem måneders prøvetid før han endelig svarte ja på om han ville ha stillingen.⁷⁷ Han hadde betenkeligheter med å flytte fra Lilleby som han hadde blitt så glad i. Videre knyttet han en del betenkeligheter til at inspektørjobben skulle kombineres med det å være ordfører under de *"ekstraordinære forholdene vi nu har"*. Dette var noen av de momentene han la til grunn da han søkte skolestyret om fem måneders *"utsættelse"* før han tok et endelig valg om å si ja til stillingen. Skoleinspektør Svendsen ble overrasket over Ribsskogs svar, og han skrev at *"Det falt meg ikke inn at den nye skoleinspektør hadde betenkeligheter over at overta stillingen"*. Imidlertid innvilget Svendsen overlærer Ribsskog en betenkningstid fram til januar 1919.

Skoleinspektørens kontor var fra begynnelsen lokalisert til Domsognets pikeskole i Prinsens gate 22b, men flyttet til Kalvskinnetts skole i 1887. Da Ribsskog overtok stillingen, ble kontoret flyttet til første etasje i Sverres gate 10. Familien Ribsskog bodde i andre etasje. Det var kommunens gård, og skoleinspektøren fikk 2 værelser og nødvendig arkivrom. Ribsskog hadde vært i Kristiania flere ganger for å se på arkivordningen der, og han lot seg imponere.⁷⁸ Byens skoleinspektør fikk en lønn på kr 7000 + 500 til bolig og lys, samt to tillegg på kr 500, til sammen 8500. Det var kr 1500 mer enn stiftets skoledirektør.

Moen & Ofstad hevdet at Ribsskog og Svendsen hadde en del ulikheter, men også en del påfallende likhetstrekk. Begge ble betraktet som dyktige skolemenn og skolepolitikere. Begge ble medlemmer av Trondheim bystyre og formannskap, og begge ble stortingsmenn. Sammen skrev de Trondhjems folkeskoles historie, og ga ut lærebøker. Mye tyder på at de også hadde et godt personlig forhold.⁷⁹ I 1927 rettet Norges Skoleinspektør- og Bestyrerforening,

underskrevet bl.a. av Ole Konrad Ribsskog, en stor takk til stortingsmann Sven Svendsen for hans uforferdede måte å hevde skolens interesser på, under debatten om skolelovsforslagene.⁸⁰ Svendsen ble utnevnt til ridder av St. Olavs orden, en orden som ble innstiftet av kong Oskar I (1799- 1859) i 1847, og tildeles som en belønning for utmerket innsats for fedrelandet. Det kan her poengteres at også skoledirektør K. Seip i Trondheim ble utnevnt til ridder av St. Olavs orden i 1900.

Ribsskog overtok i 1918 og ble i stillingen fram til 1937, da Olaf Aasgaard ble ansatt. Da Ribsskog gikk av, ble han tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull for sitt virke i skolen, og ved Nordenfjeldske skolemuseum.⁸¹ Det ser ut som at Trondheim trakk til seg, og fikk flinke administrative personer i skolen. Skoleinspektørene i Trondheim ble betraktet som solide fagmenn, både Aas, Svendsen og Ribsskog ble utnevnt til sensorer ved lærerskolene. Ribsskog var også sensor ved K. Solbergs handelsskole i 1909, og sensor ved Nesna lærerskole i 1924.

4.1 Mange utfordringer som skoleinspektør

Det var fortsatt en meget vanskelig økonomisk periode her i landet og ute i Europa da Ribsskog gikk inn i rollen som skoleinspektør i Trondheim, og han fikk mange utfordringer. Husnøden var prekær, og det var mye fattigdom og elendighet. Det var dyrtid med vareknapphet, spesielt på matvarer, som resulterte i prisstigning og svartebørshandel. Under første verdenskrig ble forsyningene vanskeliggjort bl.a. på grunn av transportsituasjonen. Skolestyret henstilte i 1917 til skoleinspektøren om å gjøre innskrenkninger "*for at spare paa brænde*".⁸² I tillegg herjet "*spanska*" som satte mange utenfor i lange tider. Norsk Skoletidende meldte at regjeringen foreslo at størrelsen på "*Dyrtidstillegget*" for lærerne skulle ha et grunnbidrag på kr 500, med tillegg for forsørgende personer på kr 300, 200 og 120.⁸³ Trondheim bystyre bevilget kr 100 for hver lærer, og kr 75 for hver lærerinde som tillegg til det bevilgede dyrtidstillegg.⁸⁴ Formannskapet i Trondheim besluttet i november 1919 å gi "*brændselsbidrag*" på kr 755 000 til de mest trengende.

Da Ribsskog begynte som skoleinspektør, var folketallet i Trondheim 53 473, og 1. januar 1919 var det 8825 undervisningsberettigede barn. Som skoleinspektør hadde han også ansvar for fortsettelsesskolen som hadde to klasser ved Bispehaugen, en ved Ilen, to ved Kalvskinnet

og en ved Lademoen. Fra 1903 hadde det faktisk blitt opprettet 8. klasse ved Trondheim folkeskole, for barn som hadde gjennomgått 7. klasse.⁸⁵ Det var stor søkning til denne klassen fordi eksamen gav rett til å løse handelsbrev. Trondheim opprettet dermed 8. klasser fem år før loven om fortsettelsesskoler av 15. august 1908 kom.⁸⁶ I tillegg hadde det fra 1891 blitt opprettet spesialskoler og spesialklasser bl.a. ved Falstad på Ekne. Ribsskog var i tillegg formann i skolerådet fra 1. august 1918 til 31. juli 1937, samt skolestyrets sekretær fram til 1. oktober 1918.

Ribsskog var medlem av skolestyret. Skoleinspektøren var aldri automatisk medlem av skolestyret skrev Mediås, men etter hvert fikk han egen instruks som sa at han på skolestyrets vegne hadde den administrativ og pedgogiske ledelse av folke - og framhaldsskolen, og hva han i den sammenheng skulle gjøre. Første instruks kom med Normasplanen av 1922 og 1925, og i neste omgang i Normalplanen av 1939.⁸⁷ Fra årsberetningen fra 1918 ser man at han også gjennom det var medlem av middelskolekomiteen, tilsynskomiteen for tvangsskolen, tilsynskomiteen for Saltøya, ettersynskomiteen for skolebygningene, tilsynskomiteen for skoletannlegeklinikken, styret for lærernes og lærerinnenenes vikarkasser. Noe tid tok det også før Ribsskog fikk ansatt sekretær ved skoleinspektørkontoret.⁸⁸

Til tross for vanskelige økonomiske tider, presenterte Ribsskog for skolestyret etter kort tid i skoleinspektørstolen nødvendigheten av å skaffe mer skoleplass. Selv om man i perioden klarte å oppnå en "*pen tilvekst*" av skolebygninger i Trondheim, hevdet skoleinspektøren at den ikke var tilstrekkelig for å nå de mål loven fastsatte.⁸⁹ De samlede utgifter for folkeskolen for året 1919-20 var på kr 1 939 489, 30. Hvert barn i skolen kostet kommunen 217, 03. Folkeskolen la beslag på bortimot 20 prosent av kommunenes budsjett, og også den kom under press da finanskrisen satte inn, særlig i årene 1925- 1930. Kirkhusmo hevder at skolesektoren berget bra i forhold til andre sektorer, noe han tillegger Ribsskog mye av æren for.⁹⁰ Ribsskog var en av Arbeiderpartiets ledende politikere med mange verv. Fra privatarkivet ved Gunnerus bibliotek i Trondheim ser man at Ribsskog hadde nære forbindelser med sentrale politikere. Korrespondansen viser at Ribsskog kjente statsminister Johan Nygaardsvold (1879- 1952) godt.⁹¹

Ribsskog skrev at årene 1924- 25 var spesielt vanskelige, og at skolen derfor måtte gå til gjeldsordning.⁹² Han ble satt under sterkt press fra bl.a. finansborgermesteren, men lot seg ikke presse. Som vanlig argumenterte han med at man ikke kunne fjerne det man hadde vunnet. Han var en person det sto respekt av og som virket troverdig og solid på dem han

samarbeidet med. I 1933 kom det til gjeldsordning for kommunene, og da ble kommunens økonomi lettet i vesentlig grad, og *"dermed sluttet heldigvis også kampen om rimelige bevilgninger til folkeskolen. Den hadde pågått i mange år og hadde ikke vært behagelig"* (ibid., s. 183). I boken "Trondheim folkeskole under skoleloven av 1889" fra 1938 gir Ribsskog ros til Trondheim skolestyre for at de holdt godt vakthold om skolen i denne tiden, og ga kraftige varsler om hva nedskjæringene ville medføre for skolen.

Engelskundervisning i folkeskolen opptok de to brødrene Ole Konrad og Bernhof Ribsskog, noe privatkorrespondansen mellom dem vitner om. Etter forslag av Ole Konrad Ribsskog, vedtok skolestyret i september 1935 å sette i gang et 2-årig kurs for vordende engelsklærere i folkeskolen. I 1936 holdt han et foredrag på skoleinspektør- og bestyremøtet^{xv} i Stavanger der han informerte om innføringen av engelsk i skolen, og hva de hadde gjort i Trondheim for å være i forkant.⁹³ Han fortalte at i Trondheim hadde de satt i gang et kurs med 30 deltakere for å utdanne egne engelsklærere. Ribsskog framhevet i foredraget betydningen av å være i forkant for kravet om engelsk i folkeskolen, noe som ville komme. Foredraget var preget av *"noe innsyn"* i det arbeidet som broren Bernhof Ribsskog var opptatt av og drev med i Oslo. I et privat brev fra broren, Bernhof Ribsskog, kommer det fram at "Plankomiteen for den nye skoleordning" ville foreslå *"at der ved bestemte lærerskoler opprettes klasser som får et bestemt antall engelsktimer mot en tilsvarende lettelse i de almindelige lærerskolefag."* I Oslo kunne det være aktuelt å la undervisningen foregå ved Universitetet. Rektor ved Levanger lærerskole, Almar Næss, var en av dem som mente at lærerskolene kunne bidra med bl.a. å opprette ettårige kurs for lærere i engelsk.⁹⁴ Ribsskogs framstøt i Trondheim for å utdanne engelsklærere ble lagt merke til, bl.a. av Norsk Skuleblads redaktør Kåre Norum. Han skrev til Ribsskog i januar 1936, og ba han om å skrive en artikkel i bladet om utdanning av engelsklærere, noe Ribsskog gjorde.

Som Bernhof Ribsskog, ivret Ole Konrad Ribsskog, etter å få innført skolefilm i Trondheim. I mars i 1921 fikk han gjennomslag i skolestyret for at film skulle innføres som undervisningsmiddel i skolen, og at man skulle søke om kr 6000 av kinematografenes overskudd til anskaffelse av tre apparater, og til leie av *"films"*.⁹⁵ Ribsskog hevdet han hadde

^{xv} Vår skole (1924), nr. 29, s. 286, meldte om at skoleinspektørene og skolebestyrerne dannet landsforbund 9. Juli. Foreningens navn ble Norges skoleinspektør og bestyrerforening. Ribsskog ble innvalgt i landsstyret. Målet var å skape samarbeid mellom medlemmene til opplysning og fremme for de oppgaver som påhvilde medlemmenes stilling. Videre skulle man holde kontakt med myndighetene og samarbeid med andre foreninger.

vært med på å bevilge kr 100 000 av overskuddet til teatret, og da mente han at 6000 var et beskjedent beløp.⁹⁶ Det ble en del motbør i skolestyret, og det ble bl.a. hevdet at det var å eksperimentere, og det reistes tvil ved om det ville øke arbeidslyst og selvtenkning.

Nesten samtidig argumenterte skoleinspektør Bernhof Ribsskog for å innføre skolefilm i Skienskolene. Han hadde da gjennomført en eksperimentell studie av effekten av skolefilm i undervisningen og funnet at den kunne være et godt supplement til tradisjonell undervisning.⁹⁷

5.0 Ribsskog som skolepolitiker

Gjennom hele sin karriere var Ole Konrad Ribsskog opptatt med skole og utdanning. Han arbeidet iherdig for at både folkeskole og høyere utdanning skulle gi et godt faglig tilbud, og bidra til både å videreutvikle demokratiet og velstanden i landet. Gjentatte ganger argumenterte han for å øke skoletiden, og for å gjøre overgangen fra folkeskole til høyere utdanning så god og funksjonell som mulig.

5.1 Middelskole

Edvard Bull (1881- 1931) skrev at i Trondheim var lærer Ole Konrad Ribsskog en av partiets mest aktive kommunefolk, som energisk sørget for å drive fram skole spørsmålene.⁹⁸ Han var ikke bare opptatt av folkeskolens ve og vel, men også av middelskolen og gymnaset. Høsten 1907 fremsto Ribsskog som en tydelig skolepolitiker i Arbeiderpartiet, og han holdt flere foredrag om Arbeiderpartiets skoleprogram. Han var klar på at arbeiderpartiet aktivt ville arbeide for å få opprettet en kommunal middelskole som bygget på folkeskolens syvende klasse, med fri undervisning og fritt skolemateriell for alle folkeskolens elever. Samtidig skrev han at vi vil *"søge at lette arbeidsvilkårene for folkeskolen, overalt hvor anledning dertil gives, saa den kan settes istand til at naa saa langt, at en 2-aarig afdeling paa 7. kl. er nok til at føre dens elever frem til middelskoleeksamen. Og som de nærmestliggende opgaver her betrakter vi indførelse af frit skolemateriel for alle folkeskolens elever og opførelse af en ny skole"*.⁹⁹

I 1909 sendte Arbeiderpartiets formannskapsgruppe en henstilling til formannskapet om å opprette en kommunal middelskole med fri undervisning og fritt skolemateriell. Da saken

kom til bystyret, gikk flertallet inn for Ribsskogs forslag, og det ble besluttet å komme i gang med middelskole fra skoleåret 1913-14.¹⁰⁰ Dette var høye målsettinger, tatt tid, økonomi og stor mangel på skolelokaler i betraktning. I Stortinget uttalte Ribsskog våren 1913 at man nå sto overfor den gamle folkeskoletanke, nemlig en barneskole og at middelskolen "*smeltes inn i folkeskolen saa vi faar denne ene skole*".¹⁰¹

Sommeren samme år var Ribsskog på banen når det gjaldt private skoler, noe han tok avstand fra. Det mente han burde være statens oppgave. Sommeren 1913, ble det i Stortinget debattert over om Voss og Volda landsgymnas skulle få statsbidrag for budsjettåret 1913- 1914.¹⁰² Ribsskog som da satt i kirkekomiteen på Stortinget, kunne ikke følge komiteens flertall som gikk inn for å bevilge midler til skolene. Hans begrunnelse var at det ikke var riktig å gi statstilskudd til private skoler. Private spekulasjoner innenfor skoleverket hadde han ikke noe til overs for, og det skulle heller ikke være slik at skolene skulle kunne utnyttes spekulativt. Ribsskog strakte seg imidlertid til å være med på å bevilge inntil kr 5000,- til de to skolene, men da skulle midlene anvendes til stipendier og friplasser. Ribsskog så klart de økonomiske vanskene landsungdom hadde med å komme seg fram til skoler som ga høyere undervisning. Ved avstemmingen viste det seg at Ribsskogs argumentasjon ikke vant fram.¹⁰³

Ole Konrad Ribsskog var ærlig mot ideene i arbeiderbevegelsen og Arbeiderpartiprogrammet. Ideene var ikke bare tomme ord for Ribsskog, og han tok bl.a. sine tre døtre ut av privatskole for å sette dem i vanlig kommunal folkeskole. Dette var døtrene svært misfornøyd med, og de opplevde at de mistet vennene og de gode lærerne. Han kunne være hardhjertet mot barna, fortalte barnebarnet Margit Bleken Slaatto.¹⁰⁴

5.2 Landsgymnas

I september 1910 sendte styret for Norigs ungdomslag et vedtak til Det kongelige Kyrkjedepartement der de søkte om at staten "*skipar eller gir tilskot*" til noen fireårige høyere ungdomsskoler, som uten mellomskoleeksamen "*fyrebur til studenteksamen*". I sitt første innlegg i debatten om fireårige gymnas for landsungdom på Stortinget i mai 1914 var Ribsskog tydelig på at han ville stemme for at loven om Landsgymnas ble en realitet snarest mulig. Han mente det var et rettferdig og rimelig krav landdistriktene stilte. Hele ideen var bygd på at også ungdom fra landet skulle få mulighet til å ta høyere utdanning. Slik sett bar

ideen i seg et mål om sosial utjevning. Saken utnyttet Ribsskog, og unnlot selvfølgelig ikke å nevne at før man gikk til opprettelse av disse skolene, måtte man ha 18 ukers folkeskole og 24 ukers fortsettelsesskole i bunn. Rundt omkring i landet var det nemlig ulike ordninger i landsskolen. Det var både 15, 12, ja ned til 9 ukers udelte landsskoler. Han mente at gymnasiene måtte bygge på en felles kunnskapsbunn som var et minimum for å greie seg med fire år. I dette lå en mulighet for en oppjustering av folkeskolen, og den muligheten så Ribsskog. I sitt innlegg påpekte Ribsskog det urimelig i at Midt- Norge ikke ble nevnt som aktuell i sammenhengen. Også nordenfor Dovre fantes barn, som *"er 12 år gamle, og som det er forbundet med vanskeligheter at sende til en byskole."* Ribsskog ba derfor om at det ikke drøyet så alt for lenge før man også i Trøndelag fikk landsgymnas.¹⁰⁵ Voss ble valgt som stedet for det første landsgymnaset i 1916, med Peder Blix som første rektor.^{xvi} Landsgymnasordningen vasrte til slutten av 1940- tallet skriv Forr og Vold.¹⁰⁶ Ordningen bygde på den syvårige folkeskolen og varte i fire år for å kompensere for realskolen. For å komme inn måtte elevene framstille seg til opptaksprøve. Landsgymnaset ble en suksess skriver Forr og Vold videre, og med et fikk "gåverik" ungdom utenfor byene en sjanse til høyere utdanning.

Det skulle vise seg at flere av Ribsskogbrødrene engasjerte seg i landsgymnassaken. Det var skolestyrer Adolf Ribsskog, bror til Ole Konrad Ribsskog, som tok initiativ til *"reisinga av gymnaset"* i Steinkjer i 1932.^{107 108} Steinkjer kommune stilte med fritt hus, lys og brendsel til gymnaset. Fra det første landsgymnas kom i gang har de gitt skoleflink ungdom, uten middelskole en god mulighet til høyere utdanning. Det private landsgymnaset ble offentlig gymnas i 1947 , og fylkeskommunalt fra 1964.

5.3 Høyere utdanning

Det var ikke bare folkeskolen, middelskolen og gymnaset som opptok Ribsskogs interesse. Han hadde også et klart øye for høyere utdanning og dens betydning for land og folk. Også på dette området skulle det være høy kvalitet.

^{xvi} Odd Asbjørn Mediås (2011) tilføyer her at i Volda ble det i 1910 opprettet et 3-årig gymnas med tilknyttet middelskole. Denne skolen var privat. Han mener derfor at i 1913 måtte det derfor være det treårige gymnaset det var tale om. Han referer i den forbindelse til Forr & Vold (red) bok Landsgymnaset fra 2007, s. 85.

5.3.1 Teknisk høyskole

I mai 1915 forelå en innstilling fra budsjettkomiteen om bevilgning til den tekniske høyskolen^{xvii} i Trondheim. I sitt første innlegg sa Anders Buen at det var med stolthet og glede at arbeiderklassen omfattet de vitenskapelige institusjoner med stor interesse, og at man hadde store forventninger til nytten for samfunnsutviklingen. Spesielt hadde man store forventninger til høyskolen i Trondheim. Men, så tilføyde han viktigheten av at ikke høyskolen og dens elever "*selv foranledninger, at den almen interesse ogsaa hos arbeiderklassen forskjertses*". Buen siktet da til at høyskolestudenter hadde blandet seg inn i arbeidskonflikter ved å opptre som streikebrytere, og han nevnte spesielt kaiarbeiderkonflikten. Slike tildragelser skulle studentene holde seg for gode til å delta i. Man måtte unngå at det skapt en dyp forakt for den akademiske utdanning. Buen mente at studentene måtte ha de oppfatninger de ønsket, men at de tok "*beskjæftigelse*" som streikebrytere, ville han ikke ha noe av.

Ribsskog forsvarte Buen på det kraftigste i sitt første innlegg hvor han hevdet at disse studentene var i en særstilling. Mange av dem ville på et senere tidspunkt tre inn i jobber som ledere, direktører, arkitekter og ingeniører. Dersom disse studentene kastet seg inn som streikebrytere så snart det kom til en konflikt, og dermed tok parti med arbeidsgiverne, så ville det skape en mistillit som de måtte bære med seg senere i livet. Det kunne medføre at man ved ev. senere konflikter ville miste både tillit og respekt. Ribsskog hevdet at samfunnet hadde en forpliktelse i å sørge for at de i sin ungdommelige uforstand ikke gikk hen og ødela for seg selv. "*Vi får være enige med Buen i at samfundet faar stille visse krav her.*"¹⁰⁹

5.3.2 Lærerskole

Som sin bror, Bernhof Ribsskog, ga Ole Konrad Ribsskog til kjenne at det måtte være vesentlige mangler på den lærerutdanningen som ble gitt ved lærerskolene. I forbindelse med debatten om "*folkeskolevæsenets budget*" i april 1913 stilte han en del kritiske spørsmål bl.a. til at det førtes opp utgifter til en rekke spesialkurser. Det var spesialkurser innenfor flere områder, som gymnastikk, sløyd, tegning og sang. For å styrke denne del av undervisningen

^{xvii} Bygging av Norges tekniske høyskole (NTH) ble vedtatt av Stortinget i 1903, og i 1906 murte Kong Hakon inn en minnestein i forbindelse med kroningen i Trondheim. Skolen kom i gang i 1910, så det var en relativt ny skole som nå søkte om midler.

ble det opprettet inspektørstillinger innenfor de enkelte områdene, noe Ribsskog ønsket å begrense. Han mente de med lærerutdanning, burde kunne ta på seg ansvar for slik undervisning. *"Burde det ikke være slik, at naar en mand er dimmitert fra en lærerskole med utmærket eksamen, saa maatte han kunne overta undervisningen i fagene i en folkeskole. Sådan burde det være, men slik er det ikke."* Han stilte dermed spørsmålet om alt var i orden med lærerutdannelsen når forholdene var slik at man måtte ha slike spesialkurser. *"Jeg tror, vi må svare nei"* var hans konklusjon. Det var spesielt øvelsesskolen i lærerutdanningen han ikke mente var riktig bra. Lærerutdanningen hadde en tendens til å bli liggende etter utviklingen.¹¹⁰ I det lå at Ribsskog signaliserte at lærerutdanningen burde følge samfunnsutviklingen bedre, og at den burde oppjusteres faglig.

5.3.3 Lærerhøgskolen

Ribsskog var folkeskolelærer og så ofte utfordringene fra det ståstedet, men i årene før 1920 pågikk det en debatt om hvor en lærerhøgskole skulle etableres. Hovedformålet med skolen var å gjøre lærerne mest mulig dyktige i sitt kald. De ulike landsdelene ønsket selvfølgelig skolen til sin egen landsdel. For trønderne var Trondheim det mest naturlige sted, midt i landet med gode samferdselslinjer. Trondheim lærerlag uttalte i møte 4. november 1919 at Lærerhøgskolen burde ligge i Trondheim og gav formannskapet fullmakt til å undertegne en henvendelse til Kirkedepartementet om å få lagt skolen dit.¹¹¹ På et møte i desember 1920 i Uttrøndelag krins av Norigs lærerlag tok Ribsskog opp spørsmålet om den pedagogiske høyskolen. Han foreslo der at en gruppe på fem skulle arbeide fram ei *"fråsegn"* til styresmaktene.¹¹²

Våren 1922 reiste en deputasjon anført av bl.a. ordfører Kjeldsberg, og fikk foretrede for stortingets Kirke- og skolekomite. Der ble det fremholdt hvilke fordeler det ville være med å legge skolen til Trondheim. Den tekniske høyskolen ble trukket frem som en nyttig medspiller. Det er usikkert hvor stor betydning dette møtet hadde, men Stortinget vedtok 1. juni 1922 at Norges lærerhøgskole skulle legges til Trondheim, med tre ansatte og 60 studenter. Trondheim kommune hadde da tilbudt å avgi 120 mål av Lade gård, og fritt hus i 10 år.^{xviii}

^{xviii} Nærmere omtale finner man bl.a. i Skolebladet (1922, s. 412).

Ole Konrad Ribsskog hadde nok sine meninger om lærerskolen. Selv om det vil være feil å hevde at Ribsskog frontet saken er det all grunn til å tro at han ønsket den til Trondheim. Ikke noe tyder på at Ribsskog ble invitert til åpningen av lærerhøgskolen. Han nevnes heller ikke i Kirkhusmos bok *"Akademi og seminar"*, og han er ikke med på bildet av de innbudte celebritetene i forbindelse med åpningen.¹¹³ Her finner en navn som Anders Buen, Anders Todal, Anders Kirkhusmo og Anna Sethne for å nevne noen. Ribsskog var på dette tidspunktet skoleinspektør, og en ville forvente at han ble innbudt. Imidlertid var det var først og fremst folkeskolen som var Ribsskogs arena, og som han primært fokuserte og var opptatt av.

5.4 Målsak

Da Ribsskog ble valgt inn på Stortinget, fikk han brev fra formannen i Riksmålsforbundets Styre, Alfred Eriksen, datert 24/9-12. Han forespurte om Ribsskog ville tiltræde Riksmålsforbundets program, som ble enstemmig vedtatt på siste landsmøte. Dersom han ikke kunne tiltre dette program, *"bes det om at han gir en redegjørelse for sitt standpunkt i maalspolitikken"*.¹¹⁴

I diskusjonen om språkspørsmålet på Stortinget i juni 1913 ga Ribsskog klart til kjenne at det var en ulykke for landet å ha to offisielle skriftspråk. Det kostet penger, og hemmet utviklingen, hevdet han. Skulle man greie seg i konkurransen ville det bli nødvendig å få et felles skriftspråk. Han ga klart uttrykk for at han var riksmålsmann^{xix}, og ivret for å komme fram til enighet om et felles skriftspråk. *"Jeg tror, at vi riksmålsfolk staar os paa at gaa i mere norsk retning."*¹¹⁵ Ved flere anledninger, ikke minst i Stortinget, fikk han gitt klart uttrykk for sitt syn i målsaken.¹¹⁶ Det er her på sin plass å minne om at Trondheim skolestyre allerede i 1904 fattet en beslutning om at undervisningen ved Trondhjems folkeskole skulle foregå i det alminnelige dannede norske talespråk, det språk, som for bekvems skyld kaltes riksmål, i motsetning til landsmålet og bygdenes dialekter.¹¹⁷ I 1915 uttalte Ribsskog seg igjen om målsaken, og i Stortinget hevdet han at

^{xix} Riksmålsforbundet ble grunnlagt av Bjørnstjerne Bjørnson i 1907 og betraktes i dag som en rettskrivingsnorm som ble fastlagt av Riksmålsforbundet i 1907 og 1917. I 1929 byttet man navn til bokmål.

*”Socialdemokratiet har forsøkt at holde maalstriden utenfor den politiske strid. Vi har ment, at maalstriden bør føres som en selvstendig strid uten å bli forkvaklet ved indgripen fra de politiske partier, og jeg tror det er en opfatning som deles av den største del av vort folk.”*¹¹⁸

5.5 Medlem av Den store skolekommisjon^{xx}

Ribsskog fikk mange tunge og vanskelige utfordringer i fanget som skolemann. Det medførte bl.a. oppgaver knyttet til Den store skolekommisjon som Stortinget i 1919 anmodet regjeringen om å nedsette.

I mai 1919 ble det på oppfordring fra Kirkekomiteen foreslått å nedsette en kommisjon som skulle se nærmere på og drøfte utviklingen av en 7 årig grunnskole som all videregående undervisning skulle bygge på. Det gjaldt å finne den beste tilknytningen mellom folkeskole og videregående skoler. I april 1920 oppnevnte Kirkedepartementet rektor Anton Ræder, skoledirektør Olav Andreas Eferstøl, og skoleinspektør Ole Konrad Ribsskog til å planlegge, innsamle materiale og i det hele forberede arbeidene for Den store skolekommisjon. Ribsskog og Eferstøl satt begge på Stortinget i perioden 1913- 1915. Ribsskogs gode rykte og aktive engasjement i skolesaker var trolig medvirkende til at han ble valgt som medlem av denne komiteen. Enhetsskoleideen hadde han i flere sammenhenger argumentert for på Stortinget.

Anders Kirkhusmo, kulling av Ole Konrad fra Klæbu lærerseminar, ble også med i skolekommisjonen. Videre ble bl.a. Svend Svendsen, Karl Knap, Otto Grennes, Magnus Alfsen og Olav Eferstøl oppnevnt som medlemmer. Både Ribsskog og tidligere skoleinspektør i Trondheim, Svendsen, ble dermed komitemedlemmer. Dette kommisjonsarbeidet ble imidlertid kortvarig. Stortinget nektet etter kort tid ytterligere bevilgning til komiteen. Allikevel fikk nok en del av de tanker og ideer som ble synliggjort i perioden, en del å si for den neste komiteen, den parlamentariske skolekommisjonen, som ble satt i funksjon kort tid etter.¹¹⁹

^{xx} Som en kommentar til denne overskriften skriver Odd Asbjørn Mediås (2011) at det er flere som har benevnt skolekommisjonen av 1920 som den store. Det mente han det var liten grunn til, i og med at den raskt ble oppløst. Den parlamentariske skolekommisjon som Stortinget oppnevnte var langt mer radikal. Denne satt sammen fra 1922 til 1927, og leverte en rekke innstillinger som ga grunnlag for lovgivningen på 1930-tallet.

Utredningene av Enhetsskole-saken skjedde i en periode der nye reformpedagogiske ideer var i ferd med å bli kjent. Dette resulterte i at lærestoff / arbeidsmåteproblematikken ble nøye drøftet. Det reiste seg nå et krav om endringer i folkeskolen, bort fra ”*pugg / bokskolen*”. Dette viser at Ole Konrad Ribsskog var informert på et tidlig tidspunkt om at nye ideer var i anmarsj.

I en artikkel i Nasjonalbladet 27. januar 1933 ble det i utgangspunktet gitt positiv oppmerksomhet til Ribsskog for hans engasjement for skolen, og hans angrep på den skolefiendtlige kulturpausen bonderegjeringen hadde innført. Regjeringen ville ifølge Ribsskog sette folkeskolen ”*tilbake til almueskolens nivå i forrige århundre...*”. Det var derfor bra man hadde en person som Ribsskog som var i stand til å si ifra og gjøre folket oppmerksom på den overhengende faren. Christensen skriver at i 1920- og begynnelsen av 1930 årene ble folkeskolen satt under sterkt press om å spare.¹²⁰ Man merket klart depresjonsperioden. Dette til tross klarte skoleinspektøren å bevare byens gode folkeskole under sparepolitikken. Bare skolebladene, kveldskursene, tyskundervisningen, skomakerskolene og skolehagene ble ”*ofret til de vrede guder*” (ibid., s. 417).

5.6 Lærernes lønns og pensjonsforhold

Ribsskog benyttet mange anledninger i tale og skrift som skolemann, politiker i Trondheim og på Stortinget, til å fremme og argumentere for fremstøt for å gjøre skolen så god som mulig. Tross motstand fra reaksjonært hold signaliserte Ribsskog i debatten en urokkelig tro på at enhetsskolesaken skulle bli en realitet og at det ikke var mulig å stanse prosessen.¹²¹ Skolens miljø måtte ikke være en bremsekloss for læring. Det skulle stimulere til å utnytte elevenes potensialer. Lærerne som yrkesgruppe fikk mye oppmerksomhet, og han synliggjorde gruppens samfunnsmessige betydning både som kulturbærere og kunnskapsformildere. Han så for seg mange forbedringspotensialer. Ofte benyttet han anledningene til å komme inn på spørsmålet om en felles barneskole, og om hvordan denne på heldigste og beste måte skulle ordnes. Skolen skulle være felles for alle, både de med god og dårlig økonomi. I Stortingsperioden kom han flere ganger med innspill for å bedre lærernes lønns og pensjonsforhold. Spesielt aktiv ser han ut til å ha vært når diskusjonene dreide seg om nedsettelse av lærernes lønn. Da gikk han høyt opp på banen.

Første vårsesjon Ribsskog satt på Stortinget debatterte man lønnsregulativet for lærere og lærerinner ved de offentlige statsunderstøttede kommunale, høiere almenkoler, samt ved offentlige lærerskoler. Ribsskog hadde tre innlegg, og igjen tok han lærernes perspektiv. Ribsskog så klart at skulle man få gode lærere og beholde dem, måtte de honoreres økonomisk. I ett av sine innlegg stilte han spørsmålet "*Kan samfunnet undvære disse folk, eller maa vi ha dem?*" Dersom svaret ble at vi må ha dem, så måtte man også skaffe dem bedre livsvilkår enn de hadde. Han viste også til at det var mangel på lærere ved den høyere skolen, og om kort tid ville det bli nødstilstand. "*Mange bykommuner venter nu pa, at vi skal faa forandringer i skolelovene, og faa knyttet middelskolen til folkeskolen, og da trenger vi flere realister og filologer.*" Innleggene viste også at Ribsskog ønsket en aldersgrense for lærere i den høyere skolen, slik at man slapp "*overaaringer*".¹²²

Det var ikke bare lønnsforholdene Ribsskog fokuserte, men også lærernes pensjonsordning.^{xxi} I den forbindelse ga han klart uttrykk for at den foreslåtte pensjonsprosent på seks var for høy. Han fremmet derfor en øvre grense på fire. Lærere i den høyere skolen var bedre betalt og kunne klare å avsette seks prosent til pensjon. Samtidig fikk han også hevdet at aldersgrensen ikke burde være høyere enn 65 år. Statsminister Gunnar Knutsen repliserte med å hevde at pensjonsalderen innenfor landbruket var 68 år. Ribsskog svarte da, "*Men dette er lærere*".¹²³ Hans kanskje noe ensidige bekymring for lærerne, måtte det komme reaksjoner på. I debatten ble det, bl.a. av representant Rinde, påpekt at Ribsskog pent og vakkert forsvarte sine standsfeller, uten å ha den samme omtanke for embetsmenn og ansatte i postetaten.¹²⁴

I 1915 var det krigstilstand i Europa, og det bidro til en vanskelig økonomisk situasjon, spesielt innenfor handel, sjøfart og industri. Man måtte derfor utsette flere bevilgninger og opprettelse av stillinger. Når det kom til prioriteringer, valgte Ribsskog som tidligere vist skolens side. Dette kom bl.a. til syne i en debatt i mars 1913 hvor han fikk muligheten til å fremheve at det var viktigere å bidra med internatplasser for barn i Finnmark amt, enn å opprette stilling for prest i Trondheim. Ribsskog foreslo i ett av sine innlegg at posten på kr 2400,- til lønn for ny stiftskappelan i Trondheim ble strøket. Han var ikke så opptatt som kirkekomiteens formann, teologen Fretheim, av å argumentere for at kirkens største oppgave

^{xxi} Statens pensjonskasse ble opprettet under statens garanti fra 1. juli 1917. Den første ordinære offentlige pensjonering i Norge gjaldt enker etter tjenestemenn, slik som det ble bestemt i fundas av 30. august 1775. I 1918 innlemmet man bl.a. lærere i folkeskolen og den høyere skolen i pensjonskassen (Orvin, H. (1967) Statens pensjonskasse 1917- 1967. Kortfattet oversikt over virksomheten i de første 50 år). Statens pensjonskasse 1917- 1967. Kortfattet oversikt over virksomheten i de første 50 år). Orvin skriver videre at proposisjonen til Tjenestemannsloven forelå i 1915 og pensjonslovsproposisjonen i 1916.

var å få tak i den oppvoksende slekt og få dem interessert i kirkelig arbeide. Selv om Ribsskog, Buen og en del andre mobiliserte mot, ble forslaget om opprettelse av stiftskapellan i Trondheim likevel bifalt.¹²⁵

Tydelig stolt av det han hadde fått til, uttalte han i 1918 at lærerlønningene i Trondheim var blant de beste, og at det ville gi tilgang på brukbare lærerkrefter. Andre så det annerledes, og han gikk derfor i 1920 tilbake på utsagnet og innrømmet at flere byer både i 1917 og 1918 opererte med bedre lønnsbetingelser enn Trondheim. Norsk Skoletidende meddelte at Ribsskog i 1914 reiste fra Stortinget og opp til Trondheim for å delta i et bystyremøte der man behandlet lærerlønningene. Ribsskog ble i den forbindelse tillagt stor ære for gode lærerlønninger i Trondheim.¹²⁶

5.7 Striden om lærerlønningene

Det var mye strid om lærerlønninger på 1920-tallet, men som administrator for folkeskolen var Ribsskog våken, vaksom og i forkant av forslag om endringer av lærernes kår. I 1922 gikk han imot at lærerlønningene skulle settes ned. Han hevdet at kommunen ikke hadde adgang til å "*regulere lønningene nedover*".¹²⁷ Denne uttalelsen ble av flere, bl.a. ordføreren, sett på som ganske oppsiktssvekkende, og han uttrykte tvil om Ribsskogs uttalelse var riktig. Senere samme år kom det imidlertid fram at Ribsskog hadde rett. Dårlige lønnsbetingelser mente han ville ha betydning for rekrutteringen av dyktige lærere i skolen. Det var heller ikke den gang lett å føre lønnskamp. Lærerne hadde tross alt like gode eller bedre betalte jobber sammenlignet med andre arbeidstakergrupper i kommunene.

Få år senere, i 1925, kom borgermesteren i Trondheim med en rekke forslag til besparelse på skoleinspektørens forslag til budsjett for folkeskolen. Besparelsene inkluderte å øke gjennomsnittlig elevtall i klassen til 35, økt lesetid for overlærerne og lønnsreduksjon av lærerlønnene. Dette var tiltak Ribsskog ikke kunne finne seg i, og han argumenterte mot forslagene til hans innstilling ble godkjent av skolestyret.¹²⁸ Stadig var Ribsskog på barrikadene, og på landsmøtet til Norges skoleinspektør- og bestyrerforening i 1930 holdt Ole Konrad Ribsskog et innlegg med tittelen "*Hvad kan vi gjøre for å bringe skolen mest mulig uskadd gjennom de økonomiske vanskeligheter.*" I argumentasjonen mot redusert lønn ble en

bestemmelse i skoleloven av 1889 brukt, der det ble slått fast at lærernes lønn ikke skulle forandres til deres skade.

Som nevnt, ovenfor, ble Ribsskog beskyldt for å verne om sine standsfeller. Det kan man delvis være enig i, men han viste også at han ikke var blind for andre. I årene før 1914 pågikk det en diskusjon om hvordan man skulle kunne klare å forbedre kunnskapsnivået innenfor jordbruket for å bedre utnyttelsen av jorda og dermed øke mattilgangen. Det var et sterkt ønske om en framgang i et noe tilbakestående jordbruk. I denne debatten deltok Ribsskog på Stortinget, hvor han argumenterte for bedre opplæring innenfor feltet. Dette viser at han også så distriktenes og ikke bare byenes utfordringer.

5.8 Diskusjon om by- og landfolkeskolen

Ribsskog var en mann som så muligheter, og han lot seg ikke knekke eller bli mismodig på grunn av vanskelige tider. Han forsøkte å bidra til forbedringer i skolen, selv om det var lite å rutte med. Flere ganger fikk han imidlertid gitt uttrykk for sin utålmodighet over at forbedringene han så fram til, gikk for sent. Våren 1915 kom han med kritikk av Enhetssskolekomiteen av 1911 som skulle arbeide med enhetskolesaken som han mente det gikk for smått med, ”*alt for smaat*”.¹²⁹

Man finner ikke at Ribsskog noen gang brukte vanskelige økonomiske tider som ”*alibi*” for å redusere aktiviteten i skolene. Han gikk alltid høyt på banen for å bedre skolen og dens rammebetingelser. Våren -og sommeren 1915 ble både lands og byfolkeskolen drøftet i forbindelse med endringer og tillegg i loven. Resultatet ble en debatt, der flere ga uttrykk for at endringene ville bli økt lesetid, nye bygninger, fritt skolemateriell, endret lønn for lærerne Ribsskog hadde ikke særlig sans for Høyres argumentasjon om krise og stadige fokusering på det som kostet noe. Man burde også få tatt fram de endringene som ikke medførte utgifter. Slik han så det var det av overordentlig stor betydning at man nå fikk rede på, hvorledes den fremtidige ordning skulle bli.¹³⁰ Selv om det kostet noe i nuet, hadde han stor tro på at bedret utdanning på sikt ville være av det gode for samfunnet, og kvalifisert arbeidskraft i ulike sektorer ville utgjøre drivkraften til økt vekst.

Ribsskog argumenterte i debattene også for utvidelse av skoletiden slik man bl.a. hadde gjennomført det både i Sverige, Danmark og Tyskland. Å bli akterutseilt på dette område betraktet han som farlig, ikke minst for et lite folk som vårt. Allerede Johan Sverdrup hadde uttrykt et ønske om å bringe landsfolkeskolen på høyde med byfolkeskolen. Ribsskog hevdet vi hadde kommet kort, i og med at vi fremdeles hadde bare 12 uker. Han kunne ikke skjønne Trødals utsagn om at vi var kommet for langt i retning av boklig lærdom, og mente det var en god ting å utvide undervisningstiden til 21 uker. Det var et minimum før man kunne innføre et fremmedspråk i skolen. Og så tilføyde han at det var bra at man kunne opprette "*disse fortsættelsesskoler.*" I debatten markerte Ribsskog tydelig avstand fra de konservative, samtidig med at han også klarte å kile inn en litt syrlig kommentar til partiet Venstre.

Ribsskog ønsket og arbeidet for en lik skole både i by og land og han gjentok at de to lovene måtte følges ad, og eventuelle forandringer måtte skje i begge lovene samtidig. Man måtte unngå forskjellsbehandling og ønsket at loven ble vedtatt. I debatten fikk Ribsskog smettet inn at Trondheim hadde den lengste undervisningstiden av alle landets bykommuner. Et stykke senere ut i debatten hevdet han imidlertid at politisk sett hadde han ikke noe imot at saken ble utsatt. Det ville bare i neste omgang bli godt "*agitasjonstof*", hvis de som hadde makten i salen, mot "*vore stemmer utsætter saken.*" Imidlertid frarådet han det, nettopp fordi de hadde agitasjonstoff nok.¹³¹ I denne sammenhengen fikk Ribsskog samtidig muligheten til å beklage at man skulle operere med to målformer her til lands. Dette var tydelig noe som irriterte Ribsskog grenseløst, og som han benyttet mange anledninger til å "*rakke*" ned på, også fra Stortingets talerstol

Det var ikke bare den såkalte "*normalskolen*" som opptok Ribsskogs interesse. Han viste tidlig også stor forståelse for de lærerne som arbeidet innen det spesialpedagogiske feltet. I mars 1914 debatterte man bevilgning til abnormskolevæsenet. Som kirkekomiteens ordfører mente han det var maktpåliggende å få hevet lønningene innenfor abnormskolevesenet "*på høide med tiden*", slik at man fikk rekruttert personalet på en forsvarlig måte. Han ønsket like godt kvalifiserte lærere innenfor det spesialpedagogiske området som i normalskolen. Situasjonen den gang var at man i mangel på faglig personale hadde ansatt folk med "*middelmaadig utdannelse eller med slett eksamen*". Arbeidet innen abnormskolevæsenet var så lite tiltalende og så lite oppmuntrende at denne omsorgen ikke fikk kvalifiserte lærere all den tid de fikk bedre betalt i normalskolen.¹³²

5.9 Særskolen og spesialundervisning

Norge var i 1896 først ute i verden med å vedta en barnevernslov. Innføringen av vergerådsloven i 1900 fikk som følge at vanskeligstilte og vanskjøttede barn ikke lenger var en sak for veldedighetsbevegelser. Fra da av ble det oppfattet som et statlig anliggende. Vergerådene fikk myndighet til å anbringe vanartede og forsømte barn på barnehjem og skolehjem. Vergerådsloven var epokegjørende nettopp ved at oppdragelse og opplæring var lovens hovedkomponenter, og at forvaltningen ble lagt inn under skolemyndighetene.

Det skjedde mye med det ”spesialpedagogiske” lovverket mens Ribsskog var lærer og administrator i Trondheimsskolen. Men selv om vi fikk et lovverk, sto det ikke så bra til med lokaliteter og lærerkrefter for å ta imot utfordringene det utløste. Til tross for klare føringer, var ikke rammebetingelsene på plass.

5.9.1 Sær- og hjelpeskole

Særskolen /hjelpeskolen i Trondheim ble opprettet i 1880, men var meget mangelfull med kort undervisningstid og få elever. Det var på initiativ fra Paul Amdal^{xxii} at det ble opprettet en skole for ”*aandelig abnorme*” barn. Amdal skrev i Norsk Skoletidende i 1896 at abnormskolevesenet for tiden befant seg i en overgangsperiode, idet de private skoler og institutter var i ferd med å bli statsanstalter.¹³³ I 1921 fikk hjelpeskolen egne lokaler i gamle Bakklandets pikeskole, oppført i 1850.¹³⁴ Observasjonsskolen ble opprettet i 1903.

En del år senere lyktes det Trondheim kommune å få tak i noen eiendommer som etter hvert ble tatt i bruk for barn som slet og hadde vansker med å tilpasse seg. I 1891 fikk man kjøpt gården Falstad på Ekne, beregnet som redningsanstalt for vanartede barn. Stavne spesialscole ble opprettet i 1903 som et undervisningstilbud til elever i folkeskolen, med heltidsopphold i institusjon. En rekke elever fikk også tilbud og behandling ved Friluftsskolen på Saltøya, som ble drevet av sanitetskvinnene. I 1903 ble det også opprettet tvangsskole for gutter, først i

^{xxii} Paul Amdal ble født i Selbu i 1840. Han ble tidlig foreldreløs og ble oppfostret hos presten Thybring. Han ble uteksaminert fra Klæbu i 1861, og virket i fem år som lærer i hjembygden for så å starte opp i Trondheim. Amdal arbeidet mye med ”*abnorme*” barn og for å løfte lærernes anseelse og Norsk skoletidende skriver at det var en stor glede for han da Norges lærerforening ble dannet i 1892 (Norsk Skoletidende, 1920, nr. 18, s. 272). Amdal foretok for øvrig en beskrivende oversikt over abnormskolevesenet i Norge i en artikkel i Norsk Skoletidende (1896, nr. 2).

Melhus. Fra 1912 fikk man egne lokaler på Øvre Stavne. Flere navn har senere blitt brukt om skolen, bl.a. Osloveien skole og Observasjonsskolen i Trondheim. De fleste barna kom fra Trondheim og var mellom 9 og 16 år. Ofte var det barn som var oppsetsig, eller foretok seg handlinger som krevde særlig oppsyn. Rapporter og avisoppslag de senere årene har avdekket at det ble utøvd hardhendt behandling, og seksuelle overgrep av elevene. I et intervju med tidligere elever blir det hevdet at Stavne var verre enn Bastøy.¹³⁵ Det var i tillegg flere private og offentlige barnehjem i Trondheim på Ribsskogs tid.

5.9.2 Kritisk til skolehjem

Ribsskog hadde imidlertid et noe ambivalent forhold til skolehjemmene og skolehjemmenes oppdragende effekt. Flere ganger kom han inn på deres svake sider. Det kom klart til syne under et debattinnlegg i Stortinget der han hevdet at man burde unngå skolehjem for et barn lengst mulig. Da ville anbringelse i pleiehjem på landet hos bra mennesker være å foretrekke framfor skolehjem. *"Det er ikke alltid saa sikkert for et barn i skolehjem, der kunne man ogsaa støte på dårlige kamerater."* Ribsskog mente befolkningen på landet burde stille seg litt imøtekommende for å ta imot barn. I en del av hans innlegg kan man også spore en viss skepsis til vergerådernes mange *"ujevne"* og tilfeldige avgjørelser.¹³⁶ Han innså imidlertid at en del barn vokste opp under så vanskelige forhold med trangboddhet, kunnskapsmangel om god barneoppdragelse, arbeidsledighet og rusmisbruk at barna ble lidende. Man var klar over at det var barn av familier som flyttet inn til byen, det som oftest gikk galt med. I slike tilfeller måtte man velge ett av to onder. Fra skolearkivene ser man at Ribsskog som skoleinspektør fikk en god del saker der han måtte forholde seg til elever som slet og hadde det vanskelig, og han unngikk ikke slike saker. Han tok ansvar som leder, frontet og kalte inn foreldrene til disse barna, for at de skulle være orientert om tilstanden, og hvordan han så det. Flere av møtene ble holdt på skoleinspektørens kontor på lørdag.

5.9.3 Tilpasset opplæring

Ribsskog ivret både i lærer -og administratorrollen for tilpasset undervisning og opplæring, og han hadde et ønske om å hjelpe barn og unge som hadde behov for støtte. Ved flere anledninger kom det fram at han var opptatt med de som ikke kunne nyttiggjøre seg såkalt normalskole, og han forsto hva som ofte skjedde med disse elevene. Han så også at det var for få som fikk tilbud på særskolen / hjelpeskolen, og at mange ble sittende igjen i klassene med en trist og slitsom skolegang som resultat. Men en ting lærte de, skrev Ribsskog, nemlig at de ikke dugde til noe. Her viste Ribsskog at han hadde innsikt i hva en slik skolegang kunne gjøre med de elevene som strevde med å følge undervisningen i "vanlig" klasse, og hva som kunne bli resultatet når disse elevene ble utsatt for hakking og hån over lang tid.¹³⁷ Han var klar over at mange slet grunnet familiære forhold, som dårlig økonomi, og lite rom for leksearbeid. Ribsskog var også velvillig innstilt til de elevene som slet med spesifikke vansker, eller hadde problemer med enkelte fag, som for eksempel norsk og regning. Fra skolearkivene ser man at han ga ekstratimer så de skulle bli flyttet opp. Gjensitting betraktet han ikke som noen god løsning, men han var ikke like tydelig som broren Bernhof Ribsskog i sitt syn på gjensittingproblematikken. Han gjennomførte en studie i gjensittingsproblematikken på slutten av 1930-tallet, og konkluderte med at det hadde en rekke uheldige konsekvenser for eleven.¹³⁸ Selv om gjensitting ble opplevd som ubehagelig av de fleste barna, har gjensitting lange tradisjoner i skolen. Det ser også ut til å ha vært hyppig anvendt ved Lilleby skole. For skoleåret 1917 var det ved Lilleby skole 9,5 % gjensittere. Størst gjensitterprosent var i 6B med 22,7 %.¹³⁹

Vi kjenner ikke Ribsskogs engasjement i forhold til fengsler, men det ble bevilget penger til lærerstilling i Trondheim landsfengsel. Trondheim tukthus endret i 1900 navn til Trondheim landsfengsel, som ble nedlagt i 1920. Da ble Trondheim kretsfengsel etablert.¹⁴⁰

5.9.4 Gløshaugen offentlige skole for døve

Spesialundervisning har lange tradisjoner i Norge. Trondheim hadde både døve og blindeskole på Ribsskogs tid. Vi kjenner ikke til hvor mye og regelmessig kontakt han hadde med disse skolene, men ved flere tilfeller kommer det fram at han inntok en positiv innstilling til slike spesialskoler både i Trondheim og andre deler av landet. Han ønsket at disse også

skulle ha kvalifisert personell og rammebetingelser slik at en fullgod undervisning kunne gjennomføres.

Abnormskoleloven kom i 1881 og resulterte i undervisningsplikt for døve, blinde og åndssvake barn. I 1825 ble Norges første døveskole, og dermed Norges første spesialskole grunnlagt i Trondheim av døvelæreren Andreas Møller. Denne var i drift til 1992. På Ribsskogs tid hadde man i tillegg Gløshaugen offentlige skole for døve som ble etablert i 1881, som Lyngs private taleskole. Denne overtok staten i 1887, og skolens personale og elever ble overflyttet til Trondheim offentlige skole for døve i 1918. Ribsskog viste ved flere anledninger at han arbeidet for å gi døveskolen rimelige vilkår.

5.9.5 Gløshaugen blindeskole

Norges første blindeskole, Christiania Blindeinstitut, ble i 1886 flyttet til Trondheim på Vestre Gløshaugen. Nikolai Bastian Gabriel Stabell (1846-) fikk offentlig stipend for å studere noen blindeskoler, og etter endt utdanning skrev han til departementet om sine planer om å etablere en blindeskole. Han fikk raskt svar, og Gløshaugen ble valgt som passende eiendom med rom både for internat og undervisning. Stabell fikk med seg to kvinnelige og to mannlige lærere ved oppstarten. I januar 1886 begynte skolen som privat skole med to elever, men tallet økte raskt.¹⁴¹ Målet var *"At aapne for de blinde den skønhedsverden som ved naturens ugunst var lukket for dem"* (ibid., s. 14). Gløshaugen var et gårdsbruk med ti kyr, en hest, dreng og budeie. Avkastningen gikk til skolen, så det var ny melk til frokost hver dag. Vinteren 1893 ble skolen statlig og flyttet til Klæbu, hvor den ble i 19 år. Elevtallet i Klæbu lå på rundt 60.

Den 2. april 1913 opplyste representant Fjermstad fra Stortingets talerstol, at Godseier Thonning Owesen fra Leren i Strinda hadde etterlatt seg et testamente som skulle gå til et blindeinstitut i Trondheim, for personer hjemmehørende i det nordenfjelske. Fjermstad opplyste videre at: *"Nu er endelig bebyggelsen blit færdig og er tat i bruk. Der staar en bygning der, som vistnok er den flotteste abnormskolebygning som findes i Skandinaviën"* For legatmidlene kjøpte man Dalen kapellangård, og i 1912 var skolen klar til å ta imot de første elevene.¹⁴² Den var den eneste syvårige barneskolen for blinde i Norge, og tok opp elever fra åtteårsalderen, og de ble utskrevet ved konfirmasjonen.¹⁴³ Her ble skolen værende til 1975, da

flyttet den til Tambartun i Melhus kommune. Ole Konrad Ribsskog engasjerte seg i blindesaken, og han var av de som argumenterte for at man skulle bygge skole for de ”Owenske midler”.¹⁴⁴

5.9.6 Åndssvakeomsorgen

Det var ikke bare for døve og blinde Ribsskog viste omtanke og omsorg. Han viste også stor forståelse for psykisk utviklingshemmende og deres familier. Han hadde tydelig satt seg inn i, og var klar over hvordan situasjonen var for mange av disse familiene som daglig hadde omsorg for barn og unge med store hjelpebehov. Ikke sjeldent resulterte det i at foreldrene ga seg helt over, slo seg på drikk, eller at mora endte på sinnsykeanstalt. Det var noe av bakgrunnen for at han, i april 1913, argumenterte for opprettelse av et arbeids og pleiehjem for åndssvake, ikke dannelsesdyktige individer. Ole Konrad Ribsskog hevdet det hersket en virkelig nødstilstand i vårt land på dette området, og samfunnet tok seg ikke av disse lavtstående åndssvake, hevdet Ribsskog videre. Han påpekte også faren i at såkalte normale skulle vokse opp sammen med åndssvake. Han gikk langt når han hevdet at det lå en samfunnsfare i at disse individene fikk gå løst omkring, og det var ikke problematisk å se resultatet dersom disse formerte seg. *"Jeg tror, det er faa omraader, hvor arvelighetens love gir saa samfunnsfarlige utslag som her"*. Ribsskog som var kirkekomiteens formann, vendte blikket mot andre land, og hevdet at over alt ute i Europa er det gjort *"noget for at oprette pleiehjem og arbeidshjem for saadanne aandssvake individer."*¹⁴⁵

Ribsskog ga klart til kjenne at det beste ville være å bygge en ny institusjon for utviklingshemmende. Nedgangstider tatt i betraktning så ville bygningene etter Klæbu lærerskole og blindeskolen være egnelige, og man burde gå til reparasjon så snart som mulig. Ribsskog så som ingen andre betydningen av å få godt kvalifisert personell til å bekle stillingene, og da måtte lærere og funksjonærer lønnes likt med de i folkeskolen. Man trengte like gode lærere på dette området som i enhver skole.¹⁴⁶ Slik sett kan man hevde at Ribsskog var en viktig pådriver til både å få etablert en institusjon i Klæbu og brukbare lønnsforhold for lærerne. I John Bakkens avhandling kommer det fram at Ribsskog som kirkekomiteens ordfører gikk til krass angrep på regjeringens sendrektighet i saken med å få etablert et pleie og arbeidshjem i Klæbu.¹⁴⁷

I 1914 var Ribsskog fortsatt kirkekomiteens ordfører, og igjen debattertes en innstilling fra kirkekomiteen angående bevilgninger til abnormskolevesenet. På ny gjentok han kravet om at man trengte utdannede lærere, og at lærernes lønninger måtte bringes på høyde med folkeskolens, ellers ville det oppstå et rekrutteringsproblem til abnormskolene. Resultatet ble ansettelse av folk som ikke hadde noen lærerutdannelse. Dette var utenkelig i folkeskolen, "*av den simple grunn at skoleloven forbyr det, der er ikke anledning til det.*" Ingen ville, ifølge Ribsskog, søke seg til slike "*lite tiltalende og oppmuntrende*" jobber dersom de fikk bedre betalt i normalskolen. Igjen viste han at han var opptatt av levelige vilkår for de som arbeidet med utviklingshemmende, og at arbeidet skulle utføres med høy kompetanse.

På mange måter var Ribsskog framsynt, og inntok et perspektiv som på den tid var lite framme i debatten. Han forsto at også utviklingshemmende hadde muligheter for utvikling mot et rikere liv, med en høyere livskvalitet. Han var klar over at omsorgen var preget mer av "*oppbevaring*" enn opplæring, og det måtte det gjøres noe med. Ikke bare undervisningen skulle være av høy kvalitet, men elevene skulle også behandles på en god og forsvarlig måte. Både elever og nærpersoner skulle føle seg trygge på det som foregikk innenfor. Kravet var åpenhet og innsyn. Flere episoder hadde "*opskaket gemyttene*".¹⁴⁸ Det hadde nemlig kommet en god del kritikk av forholdene ved bl.a. Emma Hjorths hjem for åndssvake i Sanvika. Ribsskog mente det ikke var betryggende nok at ev. eier / bestyrer selv utførte kontrollen. Man hadde en plikt til å få kontroll, slik "*at almenheten kan føle seg betrygget for, at der ikke hænder ting som de, der tidligere er hændt...*".¹⁴⁹ Igjen skinner det gjennom at han ikke var helt tilfreds med privatisering av denne omsorgen. Både Bernhof og Ole Konrad Ribsskog var motstandere av at private skulle overta skole og omsorg.

5.9.7 Klæbu åndssvakehjem

Etter nedleggelsen av blindeskolen i Klæbu ble det stående ledige skolebygninger. Til tross for "*besværlig adkomst for almuer og personale under til- og fra reise.*" ble det bestemt å bygge om disse til åndssvakehjem for det nordenfjeldske. I mai 1914 bevilget stortinget 50 725 kroner til ombyggingen.¹⁵⁰ I 1917 ble Klæbu pleie og arbeidshjem åpnet, med diakon Sakarias Brekke som første bestyrer. Bestyreren hadde foruten egen familie, med seg fem personer sørfra, som skulle bli en grunnstamme i det arbeidet som startet opp. Første pasient ble mottatt den 1. august 1917, og fram til årsskiftet kom det 30 pasienter. Betjeningen arbeidet i turnus

med 14 dagers arbeid på dagpost, 14 dager i vaskeriet, og 14 dager med nattvakt til en lønn av kr 30 pr. måned. Hele 37 år skulle det gå før Klæbu pleiehjem fikk sin egen lege og 45 år før stedet fikk fast ansatt lærer.¹⁵¹ Ribsskog hadde et langvarig engasjement for åndssvakeomsorgen. Så sent som i 1926 var han på vegne av ”Norges abnormvenner” engasjert i arbeidet med å invitere til et stort nordisk møte i Trondheim.¹⁵²

Det var ikke bare Klæbu og åndssvakeomsorgen som fanget Ribsskogs interesse. Vi kjenner ikke til hvordan han kom i kontakt med Hamar døveskole^{xxiii}, men han tok opp forholdene ved døveskolen som han hadde besøkt og funnet klanderverdige, uforsvarlige og uverdige. Ifølge Ribsskog ble det benyttet to rom til skolerom, der det ikke var, eller var mulighet til å benytte oven. *”De hører vel til de daarligste klasseværelser i landet”*. Tilsynet med elevene var også tydeligvis noe frynset, noe han ville gjøre noe med.¹⁵³ I mars 1915 gjentok Ribsskog fra stortingets talerstol sine synspunkter om de dårlige forholdene Hamar døveskole måtte arbeide under, og han hevdet at noe måtte gjøres raskt. Ribsskog viste her igjen sitt sosiale engasjement og sin iver etter å gjøre opplæring av alle elever så god som mulig. Hans uttalelser og argumentasjon viser at han hadde stor respekt for de som var annerledes, og han var tydelig på at de som alle andre også hadde rett til opplæring og verdige forhold.

Ribsskogs engasjement innenfor det spesialpedagogiske feltet ble lagt merke til. Direktøren for døve, blinde- og åndssvakeskolene Otto Grennes var blant de som gratulerte Ribsskog med *”utmerkelsen i gull”* for hans arbeid i folkeopplysningens tjeneste. Grennes benyttet også anledningen til å framheve Trondheim bys renommé som foregangsby på skolens område, og han nevnte spesielt særskolen som mønstergyldig *”...kanskje landets første. Det skal de nu ha en varm takk for, her. Skoleinspektør!”*¹⁵⁴

5.10 1. og 17. mai i Trondheim

Den første offisielle 17. mai- prosesjonen fant sted i Christiania i 1833, fire år etter det såkalte Torvslaget i 1829, med Wergeland i spissen. Opplysninger i Statsarkivet i Trondheim

^{xxiii} Hamar døveskole tok til i 1882 med 8 elever og var operativ fram til 1936. Det var lærer ved Balchen taleskole for døve, Elias Peter Hofgaard, som etablerte skolen i Hamar, og fru Aagot Hofgaard ble husmoren for de barna som bodde på internat. Lærerinne -og lærerlønn var henholdsvis kr 800 og 1200 pr. år. Elevenes opphold ble i all hovedsak dekket av fattigkommisjonene i de kommunene som elevene kom fra, men også fra andre finansieringskilder som formyndere og firmaer (Sandberg, P., Johannesen, E. (2007) *Historien om de døves vel*. Gjøvik: Utgitt av Foreningen Døves Vel).

opererer med flere tidspunkt for oppstart av 17. mai i Trondheim. Kaldal hevder imidlertid at det første 17. maitoget skal ha gått fra Ilevollen til torget i Trondheim i 1826.¹⁵⁵

I 1907 ble 1. mai gjort til fridag for byens folkeskoler. Vedtaket ble fattet av Trondheim skolestyre, etter henstilling fra Arbeiderpartiet. I den anledning gikk Adresseavisen ut og kritiserte de som hadde stemt for ordningen og beskyldte dem for ikke å se konsekvensene og rekkevidden av forslaget.¹⁵⁶ Samme år refererte Ny Tid til et foredrag holdt av O. Alnæs i Vestbyens socialdemokratiske ungdomslag, der han hevdet: "*Dere vet at Tr.hjems arbeiderparti som saadan ikke længere deltar i dagens (17 mai) officielle festligheter*". Det var en historisk viktig dag for borgerskapet, men ikke for arbeiderne. Dyrtiden midt på 1920-tallet i by og land resulterte i sterke motsetninger mellom arbeiderbevegelsen og borgerskapet i Trondheim.

Ribsskog demonstrerte ikke ved å boikotte f.eks. 17. mai, det var ikke hans måte å gjøre det på. Han mente at dagen burde feires. I brev av 6. mai 1919 skrev han som skoleinspektør til klasseforstanderne og bad dem om å oppmuntre barna til å gå i 17. mai toget og ta flagg med. Under marsjen måtte der være meget sang skrev han. I 1939 var første gang på årtier at samtlige politiske partier i Trondheim sto bak feiringen av 17. mai. Mørke skyer lå over Europa, og den kritiske utenrikspolitiske situasjonen gjorde noe med folk.

De siste årene før pensjonsalderen trappet Ribsskog noe ned på aktiviteten og tok de utfordringene som var mest påkrevet. På forespørsel ønsket han f.eks. ikke å holde 1. maitale i 1936, det året han fylte 70 år. Han hadde holdt flere taler tidligere. Fra flere hold innenfor slekta ble det hevdet at Ribsskog også ble hyppig benyttet som 17- mai taler. Det har imidlertid ikke vært mulig å finne at Ole Konrad Ribsskog hverken var med i 17. maikomiteer eller at han holdt hovedtaler i Trondheim. Ifølge 17. maiprotokollen nevnes ikke hans navn hverken som komited medlem eller taler. Muligens holdt han noen minnetaler med kranspåleggelse som ikke er blitt registrert. Heller ikke Bernhof Ribsskog nevnes.¹⁵⁷

5.11 Feriested

Ribsskogfamilien ferierte på flere ulike steder, men ifølge Ribsskogs niese og barnebarn reiste familien aldri til Flatanger. Under barnas oppvekst ferierte de på landet. Feriene ønsket familien å tilbringe uten store fysiske utfordringer. Brynhild Bleken skrev at det var mor som pakket de store kassene som hver sommer fulgte oss på landet, og som far hadde snekret til det formålet. I kassen fantes det man hadde bruk for under ferien. *"Vi dro med fjordbåten til den samme gården som vi hadde bodd på 17 somre før"*.¹⁵⁸ Bleken skriver ikke mer presist om hvor de reiste, men Margit Slaatto hevdet de reiste til Geitastranda, som var egen kommune fra 1905 til sammenslutningen med Orkdal i 1963. Ribsskog leide der et stort bolighus for sommeren, og vertskapet flyttet ut til mastua. Ribsskogs barn likte dette dårlig. Det var ikke noe stas å flytte på ødelandet når man kunne være i byen. Ribsskog var ikke til å rokke, han mente at frisk luft, hvile, sunn og kraftig kost, var den beste form for ferie uansett alder og lyster. Sjeldent kunne Ribsskog bryte sine ferievaner. Bare to ganger skjedde det. Første gang i 1911, i forbindelse med ferdigstillingen av Lilleby skole. Andre gang i forbindelse med en stor utstilling (Vi- kan utstillingen) i Kristiania som markerte hundreårsjubileet for Norges grunnlov. Påsken i det Ribsskogske hjem ble ikke brukt til å dra til fjells, men på streiftog bl.a. i byens gater og veiter. Familien hadde ingen tradisjon på å foreta fysiske utfordringer utover å promenere i byen.

Ingebjørg Forsberg refererte til uttalelser fra Kai Sørum når hun skrev at Ole Konrad og Inga Ribsskog i flere år på 1930- tallet ferierte på gården Brøttem.¹⁵⁹ Mannen ble titulert som skoleinspektør. De hadde aldri med barn, men derimot en pike som var fra Bjugn og hette Koteng. Herskapet Ribsskog, skriver Forsberg, leide en stue og et par loft. På Brøttem i Klæbu kommune, ved Selbusjøen, var det skystasjon og feriested for folk fra både inn -og utland fram til andre verdenskrig. På 1930-tallet hadde barna forlatt barndomshjemmet og stiftet egne familier.

Fra skoleinspektørens arkiver ser man at i juli 1928 ba Ribsskog om adresseforandring for de avisene han holdt til Nesset ved Atnaosen. Muligens la familien noen av feriene også der.¹⁶⁰

6.0 Kommunepolitikeren Ole Konrad Ribsskog

6.1 Venstre

Da Ribsskog kom til Trondheim, var han venstremann og sympatiserte med de ideene som Venstre kjørte fram fra 1880 -årene og utover. Partiet ble stiftet i 1884 med sosialliberalisme som ideologi, og som bl.a. bekjempet embetsveldet og latinskolen. Mange med seminarbakgrunn fra Klæbu og andre seminarer, sympatiserte med Venstre. Sannsynlig stiftet han der bekjentskap med bevegelsen og fikk sympati med de ideer Venstre sto for. Imidlertid kom han ikke til å profilere seg aktivt innen bevegelsen. Vi har i dag ikke sikker kunnskap om Ribsskogs tilknytning til Venstre, annet enn at han enda i 1903 sto på partiets valgmannsliste til stortingsvalget. Etter hvert fikk han nærmest et anstrengt forhold til partiet og ved flere anledninger, bl.a. på Stortinget, harselerte Ribsskog med Venstre, både fordi de ikke fulgte opp sine saker fra den første tiden, og for at de løp Høyres ærend. Han hevdet bl.a. at Høyre kan få narre Venstre til det og det.

6.2 Arbeiderpartiet

Rundt 1900 skjedde det noe med Ribsskogs politiske orientering. Han forlot Venstre og gikk over til Arbeiderpartiet, som ble stiftet som et sosialistisk parti i 1887. Kanskje fant han mer sympati for noen av arbeiderbevegelsens radikale ideer, eller at han her så for seg større muligheter for å få gjennomført noen av de ideene han ivret for. Arbeiderpartiet kom også etter hvert til å innta en mer radikal holdning til sentrale samfunnsspørsmål enn Venstre. På Arbeiderpartiets 5te landsmøte 1. og 2. august 1891, ble bl.a. følgende vedtatt:

*”Grundaarsaken til den sosiale elendighet, aandelige underkuelse og politiske avhengighet er det forhold at arbeidsmidlene (grund, jord, bergverker, gruber, samfærdselsmidler, maskiner og verktøi) er overgaat til et faatal samfundsmedlemmers enebesiddelse.”*¹⁶¹ Fra programmet

kan man videre lese at skolen skulle være konfesjonsløs, det skulle arbeides for gratis legehjelp, human forsørgelse for alle gamle og arbeidsinvalidere, avskaffelse av lover som innskrenker den frie meningsytring, forbud mot barnarbeid under 14 år, alle bidrag til kirkelige og religiøse formål skulle opphøre og militarismens avskaffelse. Dette var kjerneverdier som ble sentrale innenfor arbeiderbevegelsen i lang tid. Disse ideene sympatiserte Ribsskog med, og de kom til å bli styrende for hans liv og virke.

Kommunevalget i 1904 ble en katastrofe for Venstre. I 1901 fikk Venstre 1561 stemmer, mot 712 tre år senere. I et par avisutklipp (ukjent dato og avis) fra Ribsskogs privatarkiv ved Gunnerus bibliotek i Trondheim, underskrevet med K.O. T. opplyses det at Ribsskog kom til det standpunkt å melde seg inn i Arbeiderpartiet i 1905. *"Til dette standpunkt var han allerede kommet i begynnelsen av 1905, men ventet med sin indmeldelse i partiet indtil valget var over for ikke å faa beskyldningen for at fri til nogen kandidatur"*.¹⁶² Det opplyses videre at Ribsskog hadde blitt utsatt for *"skammelig og ufortjent nedrakking"*. Han hadde allerede på det tidspunktet blitt beskyldt for bare å ville komme seg fram. Dette, skriver K.O. T., var svært urettferdig i og med at Ribsskog var en av de dyktigste kommunemenn i Trondheim, og som hadde utvist stor arbeidsomhet, påpasselighet og dyktighet. Kanskje var det noe med at Ribsskog ikke var ordentlig arbeider? Ribsskog ble imidlertid stadig tydeligere i det politiske landskapet, og han viste også raskt hva som ble hans kampsaker for å arbeide fram et mer demokratisk og rettferdig samfunn. Det spente over alt, fra kommunalt selvstyre, til å hjelpe enkeltpersoner i enkeltsaker. Han hadde blick for så mangt.

På Arbeiderpartiets generalforsamling i Sverres lokaler i Trondheim i oktober 1907 ble Ole Konrad Ribsskog kumulert på Arbeiderpartiets liste til kommunevalget. Han kom på liste sammen med bl.a. typografen, journalisten, redaktøren og politikeren Anders Buen (1864-1933), og typografen, journalisten og politikeren Alv Schieflo (1873- 1951). Skjærtorsdag s.å. hadde Ribsskog blitt valgt som medlem av Arbeiderpartiets partistyre sammen med bl.a. Martin Tranmæl.¹⁶³ De to kom dermed tidlig i kontakt med hverandre og fikk utføre en del oppgaver sammen. Ribsskog skulle nå komme til å bli Arbeiderpartiets ledende politiker i Trondheim i mange år framover. Etter å ha blitt valgt inn i bystyret i 1907, ble han raskt nestformann i partigruppen og partiets varaordfører kandidat.¹⁶⁴ Norsk Skuleblad skrev at Ribsskog var medlem av bystyret fra 1908 til 1925, og fra 1929 til 1931,¹⁶⁵ derav i formannskapet fra 1909 til 1919, og fra 1923 til 1925. I 1925 ble han satt utenfor i den såkalte *"Kjelleraksjonen"*.¹⁶⁶

Ny Tid skrev den 4. april 1907 en oppsummeringsartikkel fra året 1906, at flere møter i forkant av valget, holdtes i friluft, med svært god deltakelse.¹⁶⁷ Av demonstrasjoner og fester nevnes 1. mai som ble en av de vakreste dagene i Trondheim arbeiderpartis historie. Demonstrasjonstoget talte i alt 3000 deltakere. 17. mai innskrenket man seg til å holde et møte

i "*Smaabergene*" med foredrag om kvinnestemmeretten. Året 1907 ble betegnet som et godt år for de organiserte arbeiderne i Norge. Man kunne nå se en voksende forståelse blant arbeidere for organisasjonenes betydning. Ved oppstart i 1899 hadde landsorganisasjonen 5000 medlemmer, og i 1907 var tallet steget til 35805.¹⁶⁸ Da Ole Konrad Ribsskog ble innvalgt i Trondhjems kommunestyre i 1908 hadde Arbeiderpartiet 25 representanter i bystyret, mot 20 blant de konservative og Venstres åtte. Minst var det frisinnede avholdsparti. Ribsskog ble da også representant i Formannskapet.

6.3 Viktige programsaker for Arbeiderpartiet

Blant arbeiderpartiets medlemmer var det naturlig nok mange ulike meninger om hvordan samfunnet burde endres, og hva som skulle være midlet for endring. Den 6. oktober 1904 holdt presten, stortingspolitikeren og redaktøren Alfred Eriksen (1864- 1934)^{xxiv} et foredrag i Trondheim der han synliggjorde hva det socialdemokratiske arbeiderparti ville.¹⁶⁹ Han var tydelig på at det var et mål å gjennomføre grundige, og inngripende omveltninger i det bestående samfunnet. Man måtte komme til roten av den uretten som fantes, og da kunne man ikke la den privatkapitalistiske eiendomsrett bli stående ved lag. Ingen hadde rett til å betrakte jorden og det gudskapte som sin egen eiendom. Når Eriksen snakket om eiendomsrett, så mente han resultatet av eget arbeid. Det som man med eget hode eller hender hadde tilvirket eller omdannet. Til det hadde man rett til å si "*Dette tilhører meg*". Det som ble skapt på denne måten skulle tilhøre den som hadde produsert det. Eriksen hevdet privatkapitalismen krenket denne eiendomsretten. De som hadde pengemakten, fikk alltid største utbytte av arbeidernes innsats. Særrettigheter og urettferdig fordeling måtte bort. De som forbeholdt seg denne rett, måtte finne seg i å avlevere den.

6.3.1 Fritt skolemateriell

I 1904 kom det til et avgjørende gjennombrudd for Arbeiderpartiet i Trondheim som da oppnådde 31, 8 % av stemmene. Allerede den gang var det et viktig mål å komme fram til en

^{xxiv} Alfred Eriksen (1864, død 1934) Prest og politiker. Sogneprest i Karlsøy i Troms 1891. Han var opprinnelig venstremann, men sluttet seg senere til Arbeiderpartiet. I 1902 begynte han å utgi avisen Nordlys, som han redigerte til 1911, stiftet i 1902 Tromsø amts arbeiderforening og ble i 1903 valgt til Stortinget. Flyttet senere til Kristiania. Eriksen hadde vanskelig for å underordne seg partidisiplinen, og kom etter hvert på kant med Arbeiderpartiet, og ble i 1912 ekskludert (Store Norske leksikon. Nedlastet 14. 03.2011).

felles skole som var gratis for alle. Danielsen skrev at *"Den første av partiets programsaker Ribsskog førte fram til seier, var det gamle krav om fritt skolemateriell til alle folkeskolens barn"*.¹⁷⁰ Ribsskog holdt mange foredrag om denne saken og argumenterte iherdig for fritt skolemateriell. Særlig kjent er hans foredrag fra mai 1906 i Arbeiderforeningens lokale i Trondheim, for en forsamling på ca. 400 menn og kvinner. Han tok utgangspunkt i at vi her til lands hadde undervisningstvang, og at denne byrde var pålagt av samfunnet. Ribsskog mente at nettopp derfor hadde også samfunnet en plikt til å skaffe tilveie de betingelser som var nødvendig for at dets medlemmer kunne oppfylle denne forpliktelsen. Det ble skaffet tilveie nødvendige lærerkrefter, skolebygninger, oppvarming, belysning, anskuelsesmidler og renhold. Alt dette var gratis, men det var en ting som ikke var gratis og det var fritt skolemateriell. Skolemateriell betraktet Ribsskog som en nødvendig forutsetning for fruktbart skolearbeid og for at man skulle klare å nå de mål som loven satte.

I 1907 gikk Arbeiderpartiet ut av valgkampen som byens største parti med 455 flere stemmer enn høyre. Arbeiderpartiets kommunale program hadde satt *"Fortsatt utvikling af folkeskolen for opnaaelse af maalet: en fæles skole for alle barn. Alt undervisningsmateriels kostende udredes gennem beskatningen og ingen skydning i skolerne."*, på førsteplass. Som nr. to kom kommunens overtakelse av sykepleien og ansettelse av leger og jordmødre på fast lønn. Ribsskog var utholdene og arbeidet i årevis med det han trodde ville være et gode for skole og folk.¹⁷¹ I Ny Tid fra 1. august 1916 kunne man fra Arbeiderpartiets kommuneprogram lese at et viktig mål var fortsatt å utvikle folkeskolen til å bli en felles skole for alle barn. Han slo ring rundt folkeskolen og viste sin motstand mot nedsatt lesetid for å spare noen få kroner i nuet. En reduksjon, mente Ribsskog, ville være en trussel mot bl.a. *"samfundsstyret"*. Høyre ble fra flere hold betraktet som en *"brems"* på utviklingen av folkeskolen. Mange år senere i 1927 skrev Nidaros at *"Høire i Trondhjem forsømmer ingen anledning til å forsøke sig med et angrep på folkeskolen."* Likeså årvisse som disse angrep kom partiets forsikringer om at de ville folkeskolen dens beste. Forsikringene kom som regel i form av ting som ikke måtte gjøres. Ved årets behandling skrev Nidaros, kom det tre forslag fra høyre, nemlig reduksjon av undervisningstiden, fritt skolemateriell bare til de aller mest trengende og sløyfing av skolebespisningen.¹⁷² Gratis utdanning på alle nivå ble etter hvert et viktig velferds mål for Arbeiderpartiet, både som et tilbud og en rett.

Ribsskog ble raskt aktiv i politikken, ikke minst i skole spørsmål og overfor de som satt i små kår. Allerede 7. januar 1908 sendte han, sammen med fem andre fra Arbeiderpartiet et forslag

til formannskapet om at det ble gitt en tilleggsbevilgning på kr 10 700 til skolesaker. Dette skulle brukes til de ytterst trengende elevene i folkeskolen slik at de fikk nødvendig undervisningsmateriell gratis.¹⁷³ Dette ble som kjent ikke bifalt. Saken ble oversendt skolestyret, og ble behandlet i skolerådet med det utfall at 45 stemte for Ribsskogs forslag om at skolerådet anbefalte Arbeiderpartiets forslag. 87 holdt på en tidligere avgjørelse som gikk ut på at man ikke kunne anbefale saken. Men i juni 1908 fattet Odelstinget en beslutning om at regjeringen måtte vurdere innføring av fritt skolemateriell i alle landets kommuner. Dette ble tatt opp og diskutert i Trondheim bystyre, og igjen argumenterte Ribsskog for at fritt materiell skulle gjelde alle barn i alle landets kommuner. Resultatet ble da at bystyret anbefalte at fritt skolemateriell ble innført ved lov, med en stemmes overvekt.¹⁷⁴

Ribsskog var klar på betydningen av opplysningsarbeid, og det å øke folks kunnskapsnivå i kampen for tilværelsen. Ribsskog satte som ubetinget krav at skolen skulle være avgiftsfri helt ut. Han knyttet det bl.a. til gode erfaringer i europeiske land og USA. Daglig ble han konfrontert med nød og vanskelig økonomi. Han så at mange barn manglet både skrivebok, stilbok, regnebok, og annet materiell som bidro til at barna ikke fikk gjort sine arbeider på en tilfredsstillende måte. De ble selvsagt liggende etter, noe som også fikk innvirkning på hele klassen. Ribsskog hadde overhodet ikke noe til overs for de som argumenterte med at fritt skolemateriell ville virke demoraliserende, og svekke selvhjelpsbestrebelsene hos foreldrene. Fritt skolemateriell ble sett på som en sosial reform som de borgerlige kjempet hardnakket imot.

6.3.2 Arbeidsfolks kår

Det finnes utallige bevis på Ribsskogs sosiale engasjement og ståsted. Ikke minst tydelig ble det mens han satt på Stortinget. Han var inspirert av idealene nedfelt i arbeiderbevegelsen om likhet for lov og regler, med like muligheter og trygghet i et fellesskap. Ribsskog hadde som sagt ikke bare syn for lærerne og lærenes sak. Han var også opptatt av at andre yrkesgrupper skulle ha en anstendig lønn og en rettferdig behandling, og det favnet om mange. Fra tiden på Stortinget ser vi at han ved flere anledninger viste omtanke og omsorg for de som arbeidet under vanskelige forhold og med dårlig lønn. Her nevnes noen tilfeller som viser hans engasjement.

I juni 1913, og april 1915, argumenterte Ribsskog sterkt for å heve lønnen til betjenter og pleiere i kriminalasylene. Situasjonen ved Kriminalasylet^{xxv} i Trondheim ga han spesiell oppmerksomhet, og han ga til kjenne at han ikke syntes deres krav om å få nedsatt arbeidsuken til 60 timer var urimelig.¹⁷⁵ Han hevdet at de hadde vanskelige og "*uhyggelige*" jobber i tillegg til en stemoderlig lønn. "*Disse folk har det ikke særlig bra. Det er et slags fængselsliv, de fører de også*". Sammen med bl.a. Anders Buen og en del andre, bidro han til noe lønnsforhøyelse.

I april 1914 stemte Ribsskog for at lønnen til fire sykepleieresker ved Rikshospitalet skulle økes med 50 kroner mer enn innstillingen fra Gage- og pensjonskomiteen foreslo. Videre argumenterte han for å øke lønnen til ansatte ved spedalskinstitusjonene som var så elendig lavt lønnet at man ikke kunne forsvare å kreve å påby dem innskudd i kretssykekassen. Han mente at det offentlige skulle bære utgiftene til kretssykekassen. Han var også viss på at departementet var enig i denne tanke om at det ikke var forsvarlig å redusere disse "*smaa lønningene yderligere*".¹⁷⁶

Ribsskog glemte ikke enkelttilfellene og deres skjebner. Han tok også fatt i enkeltsaker som han mente trengte hans stemme, og som viste at han hadde innsikt og forståelse for de som slet og hadde det strevsomt. Det kan eksemplifiseres med følgende saker: Pensjonert skoletjener Andreas Schjøldberg søkte i april 1908 om å få sin pensjon forhøyet noe utover kr 300. Han var nå i en alder av 77 år blitt blind. Saken ble behandlet i formannskapet, og der framsatte Ribsskog forslag om å forhøye pensjonen fra kr 300 til 500, og det ble enstemmig vedtatt. I mars 1908 søkte brovokter Petter Larsen om en passende pensjon. Formannskapet foreslo kr 550 pr. år fra Havnekasen, men Ribsskog kom i siste liten på banen og fikk pensjonen forhøyet til kr 600. Ribsskog argumenterte også for at organist og sanglærer N. Skarland skulle lønnes likt med den som hadde tilsvarende stilling ved botsfengslet.

Ribsskog var som nevnt positivt opptatt av de som hadde det vanskelig, eller som var kommet i en vanskelig situasjon, som for eksempel etterlatte etter forsørgers død. Ribsskog var klar på at lønnen ikke skulle opphøre i "*samme øieblik, en mand dør, men at denne skal virke nogen*

^{xxv} Kriminalasylet i Trondheim ble opprinnelig bygget som slaveri i 1833. Etter nedleggelsen av slaveriet, ble bygningen brukt som kriminalasyl i perioden 1895 til 1961 da de siste innsatte ble overflyttet til Reitgjerdet sykehus. Kriminalasylet var en oppbevaringsanstalt og ikke et sted for behandling (Kittelsen, Å. (2009) Opplysninger gitt ved Kriminalasylet).

dage fremover". Saken gjaldt i realiteten en måneds lønn etter at vedkommende var død. Da denne saken ble debattert i Stortinget, fikk Ribsskog anledning til å framheve at Trondheim hadde en slik ordning. Ribsskog, Buen, Hornsrud, og Gjøstein var blant de 60 som stemte for. 50 stemte mot og innstillingen ble dermed ikke bifalt.¹⁷⁷

Som nevnt i kap. om Klæbu seminar hadde Ribsskog Ole Klykken som lærer ved seminaret. Klokker ved Bakke kirke O. Klykken skrev den 18. desember 1918 en søknad til Trondhjems magistrat og formandskap og forespurte om hans midlertidige dyrtidsbidrag på kr 500 kunne inngå i hans faste lønn som inntil da hadde utgjort kr 1978. Han opplyste at han var innmeldt i Statens pensjonskasse, og at han i løpet av kommende år ville søke avskjed p.g.a. svekket helse. Denne saken fikk Ribsskog i fanget mens han var ordfører i Trondheim. Det ble i kommunestyremøte 30. desember 1918 besluttet å tilråde Klykken et kommunalt lønnstillegg på kr 500 fra oktober 1918, i stedet for det kommunale krisebidraget.¹⁷⁸

Like etter at Johan Sverdrups regjering ble innsatt i 1884, iverksatte han en rekke reformer innenfor bl.a. skole og rettsvesen. Han satte også ned en arbeiderkommisjon som skulle foreslå reformer for å gi arbeidere rettigheter og velferdsordninger. Senere ble det opprettet flere offentlige arbeiderkommisjoner som fikk ulike mandat.¹⁷⁹ Ved flere anledninger viste Ribsskog sosialt engasjement og gikk for større rettigheter og velferdsordninger, spesielt for de mest sårbare og svakeste. Det gjaldt også i de tilfellene der noen kunne falle utenfor samfunnet. I august 1915 var Lov om arbeiderbeskyttelse under debatt i Odelstinget. Under debatten uttrykte Ribsskog et sterkt ønske om å få loven i havn uten å forlenge debatten. Fra konservativt hold hadde det blitt rettet en del kritikk mot proposisjonen.¹⁸⁰

Den første lov om sykeforsikring av 1909, trådte i kraft fra 1911, innførte pliktig trygd for de lavest lønte arbeiderne som nå fikk rett til sykepenger i inntil 26 uker for samme sykdom. Den 3. juni 1914 startet debatten i Odelstinget om forandring og tillegg til sykeforsikringen. Mangler med ordningen var det man ønsket å bøte på. Det hadde kommet til nye krav bl.a. barselsforsikring, som økte byrdene på sykeforsikringens rammer. Det var en viss redsel for å gjøre ordningen for omfattende før forsikringen hadde fått rotfestet seg gjennom alminnelig tillit og forståelse. Debatten ble langvarig, og varte fram til 11. juni. Ribsskog deltok også aktivt, og ønsket å få saken gjennom uten utsettelse, da han ikke trodde det ville gagne saken. Utsettelser var Ribsskog ofte motstander av, de løste som regel ingen ting.¹⁸¹ Buen skrev at fra året 1909 mintes han inngående debatter i Stortinget om farikktilsynsloven, og om

sykeforsikringen. *"De sociale spørsmål hadde, efter at den nye arbejdsdag hadde begynt i 1905, inntatt en bredere plass i samfunnet."*¹⁸²

Det var ikke bare skoler og institusjoner som fanget Ribsskogs interesse. Han hadde blikk for flere ulike yrkesgrupper og spesielt sårbare faser av folks yrkesliv. Den 18. april 1914 debattertes pensjonene ved Kongsberg sølvverk og dets skogvesen. Her var Ribsskog igjen tydelig i sitt syn på å ivareta de dårligst stilte.¹⁸³

I mars 1915 var statsbanernes budsjett og ansattes lønn oppe til debatt. Ribsskog hadde forhørt seg i Trondheims distrikt om hvordan tilstanden var der. Broren Sivert Ribsskog var ansatt ved jernbanen i Trondheim, og gjennom han ble han informert om situasjonen. Sivert var en flittig benyttet fagforeningsmann.¹⁸⁴ Ut fra hva nieser og barnebarn fortalte, samt opplysninger fra "Jernbanekalenderen" i Norsk Lokomotivforbund begynte han som fyrbøter ved jernbanen, men fungerte også som lokomotivfører.¹⁸⁵ Ole Konrad Ribsskog fortalte fra Stortingets talerstol at han i Trondheim hadde fått opplysninger om at det der var fyrbøtere som var blitt benyttet som lokomotivførere til lavere lønn. Det var en *"omgaaelse av lønnsvedtækten.."* dersom fyrbøtere ble benyttet som lokomotivførere. Slike omgørelser ville han ha fjernet.¹⁸⁶

Ribsskog var også opptatt av kvinners rettigheter, og han argumenterte tidlig for bl.a. at kvinner skulle få stemmerett. I august 1915 var Lov om arbeidsbeskyttelse i industrielle bedrifter om *"Barselkvinder"* (§33) oppe til drøfting i den forsterkede socialkomite. Innstillingen var at det ikke måtte tillates kvinner å arbeide de første seks ukene etter nedkomst, og at de ikke måtte nektes fritagelse for arbeide i de siste fire uker før nedkomst. Etter de nevnte seks uker hadde vedkommende rett til å tre inn i jobben igjen, og kvinnene måtte ikke nektes amming, selv om de gikk tilbake til jobben. Dette representerte krav som det måtte bli en del diskusjon rundt. Flere representanter, bl.a. Michelet, mente at man ikke trengte noen bestemmelser rundt dette spørsmålet. Dette reagerte Ribsskog på. Han ønsket klare bestemmelser på dette området for å forhindre at kvinner ble oppsagt av arbeidsgiver. Så snart man fikk inn en slik bestemmelse, så ville det være et tydelig signal om at kvinnen ikke kunne trakasseres på den ene eller annen måte.¹⁸⁷

Ole Konrad Ribsskog og Anders Buen ble når de slo til i lag betraktet som ivrige agitatorer. Gjøstein hevdet i ett av sine innlegg at i denne saken trengte de ikke hr. Buen og hr. Ribsskog til ”*at lage agitationsnummer*”.¹⁸⁸

Imidlertid er her på sin plass å påpeke at ikke alle var enige i at Ribsskog kjempet arbeidernes og de dårligst lønnede sin sak. Gunnar Kristiansen skriver i sin artikkel ”Sverre Støstad NKPs første formann” at så lenge Ribsskog skulle oppover holdt han seg i skinnet og kjempet arbeidsfolks sak, men da han kom på toppen og ble ordfører og skoleinspektør viste han sitt tydelige Adam, med et ”*indætt fiendskap mot arbeidernes og især funktionærenes organisationsbestæbelser som han*”.¹⁸⁹ Utover det som er skrevet i artikkelen kjenner ikke Kristiansen til at Ribsskog og Støstad hadde kontakt.¹⁹⁰

6.4 Fattigondekomiteen

Som mange andre byer og kommuner slet Trondheim med store utgifter de første årene etter 1900. Utgiftene for kommunen hadde økt fra 195 092 i 1899 til 330 200 i 1908. I følge Statistisk sentralbyrå var totalt 78 252 personer understøttet her til lands i 1900. Folketallet var da på vel 2, 2 millioner, og det betyr at 3, 53 % av befolkningen var understøttet. Flere var understøttet i byene enn på landet, og årsaken var arbeidsledighet.

I møte den 2. april 1908 valgte formannskapet en komité til ”*at granske grunden til fattigutgiftenes stigning og evnetuelt at fremkomme med forslag til at søke disse utgifter bragt ned til rimeligere beløp*”. Innstillingen som ble sendt til formannskapet i 1910, viste at fattigutgiftene i Trondheim pr. individ i 1899 var på kr 6,63, mot 7,84 i 1908. Tilsvarende tall fra Kristiania var kr 4,61 og kr 6,79, og i Bergen 7,90 og 8,99. Drammen på sin side hadde hatt en nedgang. Det kom fram at bidrag til børns forsømmelse i hjemmet, og understøttelse til fattighusmedlemmer særlig var økt i Trondheim.¹⁹¹

Innstillingen fra komiteen i 1910 viste at flertallet ønsket en strengere kontroll med fattigmidler og bedre koordinering av offentlig understøttelse. Mindretallet som besto av Ole Konrad Ribsskog og Alv Schieflo^{xxvi} så saken noe annerledes. De kunne i alt vesentlig være

^{xxvi} Alv Schieflo (1873- 1951). Født i Steinkjer og utdannet seg som typograf. Var med på etableringen av avisen Ny Tid. Satt som formannskapsmedlem og bystyremedlem i Trondheim fra 1905- 1916, og vararepresentant på Stortinget fra 1904 til 1912. Var for øvrig en aktiv revyforfatter (Steinkjerleksikonet. Nedlastet 15. mars 2011). Schieflo gikk for opptakskravene i Moskvatesene, og han gikk inn i Norges kommunistiske parti ved splittelsen. Imidlertid ble oppholdet kort, for han meldte seg ut få år etter i 1928. Ble senere medlem av Arbeiderpartiet. Alv A. Schieflo ble i 1899 gift med Ragna Albertine Nilsen fra Trondheim og han var i slekt med Ribsskogs

enige i det som var framholdt, men trodde ikke at de botemidler som var antydnet, ville føre synderlig langt for å motarbeide fattigdommen. Ribsskog ønsket rettferdighet og ikke barmhjertighet. Kampen mot stigende utgifter ville være nytteløs dersom man ikke fjernet fattigdommens årsaker. I perioden 1900- 08 hadde mel steget med 8- 10 %, sukker med 20 %, smør med 15- 20 %. Dette kom i tillegg til sterk husleieøkning. Ribsskog og Schieflo var klare på at situasjonen skyldtes at arbeiderklassens utgifter hadde steget i ”*større grad enn dens indtekter*”. Samfunnsutviklingen måtte her ta et stort ansvar, og de mente at kommunen måtte arbeide for å bekjempe arbeidsløshet, og lønnsbetingelsene måtte bli bedre. Igjen påpektes bedring av boforholdene for arbeidsfolk. Boligbygging måtte ikke bare settes bort på private hender, det ville bære galt av sted. Her mente de kommunen bl.a. kunne gå inn med midler til bygging av arbeiderboliger for å gjøre husleien overkommelig, og overta all handel med kull. De ønsket videre å øke det kommunale initiativ på alle områder.

Ribsskog og Schieflo forsøkte ikke å være uttømmende, som de sa, men de kom med en rekke forslag, bl.a. å unngå ”*mellommandssystemet*”. De mente det ville være bedre å få til en ordning der man kunne kjøpe ved fra bøndene direkte, uten å gå om mellomleddene som bare økte prisen. Det samme gjaldt fisk som var en av de matvarene som hadde steget mest, og som skyldtes mellommenn. Kommunen måtte ikke spare seg for å trå til med praktiske forsøk. De tok også opp Venstres gamle tanke om å etablere en torvfabrikk i Trondheim, i kommunal regi. Dersom private tok til, ville det bli betraktelig dyrere. Samvirketanken nevnes ikke, men man skal være oppmerksom på at i juni 1906 ble Norges Kooperative Landsforening stiftet. Den kooperative forbrukerbevegelsen i Norge kan spores tilbake til Thranitterbevegelsen midt på 1800-tallet. Slik sett ble det tidlig knyttet band mellom forbrukerbevegelsen og arbeiderbevegelsen. En viktig oppgave for forbrukerbevegelsen var å kjøpe varer en gros for å få ned prisene og redusere fordyrende mellomledd.¹⁹²

Avslutningsvis skrev Ribsskog og Schieflo:

*”Arbeidet med ædruelighetens fremme bør heller ikke glemmes i den forbindelse. De så klart at drukkenskapen bragte mange familier på fattigkassa. Forsøk på å bedre ædrueligheten ville også redusere fattigutgiftene. Også på dette området kunne det gjøres mer.”*¹⁹³

kullinger Peter Andreas og Peter Ingemar Schieflo, født henholdsvis 1868 og 1866 (Schiefloslekten av P.O. Schieflo 1961).

En vanskelig økonomisk situasjon med mange som trengte fattigunderstøttelse gjorde det vanskelig å prioritere andre kommunale oppgaver. I 1912 var det bl.a. framsatt planer om å utbygge havna i Trondheim, noe som var kostnadsberegnet til 5, 4 millioner. Dette ble sterkt angrepet fra arbeiderpartihold, med Ribsskog i spissen, som mente det var galt å ta fatt på slike oppgaver så lenge det trengtes penger til kommunal boligbygging. Imidlertid, skrev Christiansen, ble det satt i gang arbeid med dypvannskai på Ladehammeren.¹⁹⁴

6.5 Sosial boligbygging og renovasjon

I slutten av november 1913 gikk Ole O. Lian (1868- 1925)^{xxvii} på talerstolen under et møte ved Lilleby skole. Det var da han brukte betegnelsen ”*Den gordiske knute*” om de veldige utfordringene sosialismen sto overfor i samfunnet, ikke minst den økonomiske avhengighet arbeidsfolk levde under, og som måtte avskaffes.

Ribsskog deltok aktivt på samme møte, og fokuserte bolig -og renovasjonsutfordringene man sto ovenfor lokalt i Trondheim.¹⁹⁵ Ribsskog ble tidlig oppmerksom på at mange familier hadde dårlige boforhold, og så konsekvensene. I 1914 sendte Arbeiderpartiets formannskapsgruppe, med bl.a. Ribsskog og Alv Schieflo, inn en henstilling til formannskapet om ytterligere bevilgninger til bygging av arbeiderboliger. Det resulterte i at det ble bevilget midler til å bygge leiligheter både på Ulstadløkken, Mellomlia og Lillegården. Husnøden i perioden var merkbar i de fleste tettbygde strøk i og omkring Trondheim. Mange var husville i Trondheim, og husleien var så høy at mange ikke maktet å betale. Elendige boforhold resulterte for mange i dårlig helsetilstand for mange. Tuberkulosen vet vi var en hyppig gjest i mange hjem. Dårlige boforhold gikk utover barnas muligheter til å følge opp skolearbeid, og for mange ble gata det faste tilholdssted, fra morgen til kveld. Barneoppdragelse måtte bli mangelfull under slike forhold. Antall barneforbrytelser viste en klar økning i denne perioden. Dette var en problematikk Ribsskog var opptatt av og ville endre på.

^{xxvii} Ole Olsen Lian (1868- 1925) var utdannet typograf, men det var innen for arbeiderbevegelsen og LO han fikk sitt virke. Lian var formann i LO i perioden 1906- 1925, og stortingspolitiker fra 1916 til 1921. Han ble i Arbeiderpartiet ved splittelsen, og mindretallet gikk ut og dannet Norges sosialdemokratiske parti.

Vårsesjonen 1915 ble en hektisk tid for Ribsskog på Stortinget. Han engasjerte seg i en rekke viktige saker, ikke minst husmangelspørsmålet. Fra den 5. til den 19. mai debattertes utarbeidelsen av en lov om småbruk og boliglån. Dette var en sak som særlig engasjerte, og som tidligere nevnt hadde han vært av de ivrigste i Trondheim bystyre i argumentasjonen for å øke boligbyggingen, spesielt for arbeidsfolk i byen. Bolignøden definerte han som ett av de største onder. Det virket ødeleggende på arbeidere og småkårsfolk. For å bøte på situasjonen mente Ribsskog at man burde yte statsunderstøttelse som man hadde gjort både i Tyskland og Sverige. Husmangel resulterte i at mange utnyttet situasjonen økonomisk ved å presse prisene urimelig. Dette så Ribsskog på som en uting og som måtte komme under kontroll, og det ville han ha inn i selve lovteksten. Representanten Hornsrud støttet Ribsskog og gikk så langt som til å hevde at husleiespørsmålet ikke var en privatsak, men et samfunnsspørsmål som burde komme under offentlig kontroll. Ribsskog hevdet at man under de ekstraordinære forhold hadde fastsatt prisene på "*livsfornødenhetene*", så det måtte derfor også være mulig å gjøre det samme for husleien. Det overordnede målet for Ribsskog var å hjelpe arbeiderbefolkningen en smule, slik at de kunne få en noenlunde rimelig bolig.¹⁹⁶

I januar 1917 underskrev bl.a. Ribsskog og Tranmæl et brev til Trondheim magistrat og formandskap om ytterligere bevilgning til oppføring av hus for å avhjelpe bolignøden. De ønsket i den forbindelse å bygge småhus samt losjihus for enslige. De borgerlige på sin side ønsket privat bygging.¹⁹⁷

Renovasjonssaken ble det arbeidet med noe over tid, og i 1918 fremmet statsingeniøren et forslag om opprettelse av et kommunalt renholdsverk for Trondheim på samme måte som i Sverige og Danmark. For å utnytte matavfallet ble det besluttet å oppføre tre svinehus med plass for 750 svin. Trondheim Renholdsverk var dermed etablert, og det ble etter hvert satt ut 1200 spann som husstandene kunne benytte seg av. Kommunen påtok seg ansvar for å fjerne avfallet. I første omgang kunne man utnytte omkring halvparten av avfallet til grisemat. Den andre halvparten ble utnyttet til gjødsel.¹⁹⁸ Kildesorteringen som her ble etablert, ga grunnlag for årlig oppdrett av 2000 griser, og ordningen varte i over 20 år fram til svineproduksjonen opphørte i 1943. Grisematproduksjonen ble avsluttet i 1950.^{199 200}

7.0 Radikalisering av Arbeiderpartiet

I Trondheim skulle det etter hvert utvikle seg et radikalt arbeiderpartimiljø, med Martin Tranmæl i spissen. Han skulle etter hvert være med på å radikalisere arbeiderpartiet med en klar profil mot de borgerlige partier frem mot 1920, og med et brennende ønske om å løfte arbeiderklassen ut av fattigdom og inn i velstand. Ribsskog fikk god kjennskap til Tranmæl da han ble ordfører i byen, og Tranmæl ble viseordfører.

7.1 Militarisme i skole og samfunn

Det var en rekke faktorer som bidro til en radikalisering av Arbeiderpartiet de første årene etter 1900. Kampen mot militarismen ble en av de sakene som klart bidro til tydelige fronter i arbeiderbevegelsen. Denne situasjonen må ses både i forhold til endringen innenfor arbeiderbevegelsen og den spente situasjonen mellom Norge og Sverige rundt århundreskiftet. Arbeiderpartiet var kritisk til militærvesenet helt fra dannelsen i 1887, men i 1890-årene gikk de inn for en mer demokratisk folkebevæpning, i retning av heimevernstanken. Partiet kom derfor til å støtte opp om skytterbevegelsen, noe de kom til å gå bort fra innen kort tid. Skytterlagene mente man var dominert av borgerskapet som ikke bare var vennligstillet overfor arbeiderbevegelsen. Men, skriver Moseng, det var uenighet innenfor Arbeiderpartiet om hvilken måte man skulle velge for å bekjempe militarismen.²⁰¹

7.2 Norges Socialdemokratiske ungdomsforbund.

I 1899 ble den 24 år gamle Jacob Vindsnes (1875- 1940) ansatt i Social – Demokraten som journalist og redaksjonssekretær.^{xxviii} Raskt kastet han fram tanken om et sosialistisk ungdomsforbund. I 1903 ble Norges Socialdemokratiske ungdomsforbund dannet for å sammenslutte alle socialdemokratiske ungdomslag til et landsforbund. Det var viktig å vinne ungdommen til den socialdemokratiske bevegelsen, en bevegelse som skulle være revolusjonær. De kunne ikke lengre se på ”*pusleriet og skinnhellighet*” i partiet (ibid., s. 64).

^{xxviii} Avisen ble startet av Christina Holtermann Knudsen under navnet ”Vort arbeide” i 1884, men skiftet navn til Social- demokraten i 1884.

Det var ungdomsforbundet som innledet kampen mot militarismen, og det ble raskt et radikalt forbund som proklamerte at folkehæren skulle brukes til landets forsvar, og ikke mot landets egne innbyggere. Mellommenneskelige tvister skulle ikke avgjøres med våpen. Arbeidernes viktigste våpen var generalstreik. Med det kunne man lamme samfunnet på en effektiv måte, uten en blodsdråpe.

Også i Sverige og Danmark ble det dannet tilsvarende ungdomsforbund. Ikke minst svenske sosialdemokrater bekjempet tendenser til å løse unionsstriden med militær makt. Slik sett var den sosialdemokratiske bevegelsen antimilitaristisk, men ikke pasifistisk. De var tydelige på at folkebevepning skulle beskytte folk og land, og ikke holde folk nede eller hindre arbeidsfolks rettfærdige kamp for å bedre livsvilkårene. Antimilitarismen ble Norges Sosialdemokratiske Ungdomsforbunds viktigste kampsak. Den burde bekjempes nettopp fordi den bidro til å opprettholde eller forlenge kapitalismens beståen. Grunnen til dette lå i skepsisen mot borgerskapet, og at det kunne brukes militær makt mot arbeiderklassen. I 1902 gikk laste- og lossearbeiderne i Tromsø til aksjon mot urimelige arbeids- og lønnsvilkår. Det gjorde et sterkt inntrykk at underoffisersskolen fra Harstad, med en besetning på ca. 130 mann ble sendt til Tromsø med skarpladde geværer. Militær inngripen skjedde også i Dunderlandsdalen i 1903. Disse hendelsene virket sterkt på den antimilitaristiske stemningen. Spørsmålet toppet seg igjen i september 1913 da møllarbeideren Marius Folstad fra Buvika ble skutt og drept av streikebryter Alf Egset^{xxix} som bare var 18 år gammel. ”*Udåden i Buviken*” var en sak som fikk stor oppmerksomhet, ikke minst i aviser som støttet arbeiderbevegelsen.

Unionsstriden gjorde noe med folk. Sogstad skrev at det er når skjebnesvangre begivenheter forestår, at det tvinges fram standpunkt for eller imot.²⁰² I 1905 var muligheten for krig med Sverige truende nær. Resultatet ble at Venstre begynte å øke bevilgningene til militæret, og det ble bygd festninger ved grensen noe sosialistene reagerte på (ibid., s. 85). Unionen måtte oppløses, men man ønsket ikke å møte svenskene i skyttergravene. Arbeiderpartiet kunne heller ikke motsette seg en del bevilgninger til militæret, noe som kunne medføre valgnederlag. Dette førte til splittelse innenfor partiet (ibid., s. 86). Helle skrev at det norske Arbeiderparti hadde ett av sine mest dramatiske landsmøter i 1906.²⁰³ Det store stridsspørsmålet var om partiet fortsatt skulle ha ”*folkevæbning*” i sitt program, eller om man

^{xxix} Alf Egset vet man lite om bortsett fra at han i mars 1914 ble frikjent for å ha handlet i nødverge. Egset reiste like etter til Amerika hvor han etter sigende døde kort tid etter ankomst p.g.a. lungebetennelse.

skulle ta avstand fra bruk av våpen. Landsmøtet vedtok med 169 mot 38 stemmer å sløyfe posten om "oprettelse af folkevæbning" på programmet.

Paroler som bl.a. Ny Tid kjørte fram i 1914 var:

"Du skal hate og avsky militarismen som ditt lands fordærvelse, som frihetens undertrykkelse, som demokratiets dødsfiende. Du skal frykte den som man frykter sin mægtigste og graadigste fiende. Forakt den bare ikke. Vi vil behøve alle vore kræfter for at slaa den til jorden." ²⁰⁴

7.3 Ole Konrad Ribsskog kaster seg inn i debatten

Fra flere hold kom det ytringer med ulike innfallsvinkler i den tilspissede saken. Den 16. mai 1914 publiserte Stortingets socialdemokratiske forening en artikkel i Ny Tid under overskriften "*Til det arbeidende Norge!*" ²⁰⁵ Av underskriverne finner man bl.a. Ole Konrad Ribsskog og Anders Buen. Artikkelen gir klart til kjenne hva som på den tid kjennetegnet socialdemokratiet. De tok avstand fra privatkapitalismens utnyttelse av arbeidsfolk, samtidig som de argumenterte for krigens og rustningens avskaffelse. Skulle Norge heve sitt ry som fredsnasjon, så måtte det bli gjennom socialdemokratiet og ikke gjennom de borgerlige partier med sin rustningspolitikk. Artikkelen oser av tro på socialdemokratiet som de mente satt med den beste løsningen for land og folk. Samtidig klarte de å få fram at den sosiale revolusjon skulle føres med de maktmidler "*vore organisationer, vor frie forfatning, og forholdene til enhver tid lægger til rette for os.*" Her legger man merke til at Ole Konrad Ribsskog ikke ville bruke ulovlige utenomparlamentariske midler. Det var han tro mot hele livet.

Den 26. juli 1914 ble det avholdt et stort møte i Smaabergene i regi av Trondhjems Sosialistlag, og stortingsmann Ribsskog var hovedtaleren. Han tok da utgangspunkt i statsminister Gunnar Knutsen og Venstres bevilgninger til militærvesenet, med bl.a. forlengelse av militærtjenesten. Han var her klar i sin holdning og uttalelse mot militær opprustning, men var som nevnt demokratisk parlamentariker i sin grunnholdning, og derfor bedrev han heller ikke agitasjon på grensen av straffeloven. Ribsskog unnlot ikke å gi noen

spark til Venstre som han mente ble styrt av Høyre. ”Venstre hadde makten, men høire bruker den”.²⁰⁶

I 1889 fikk vi Lov om folkeskolen for by og land, og i den forbindelse ble det gitt åpning for skyteøvelser kunne tas med under legemsøvelser.^{xxx} I Norsk Skoletidende kommer det fram at Johan Sverdrup på et gitt tidspunkt hadde uttalt i Stortinget at de korte øvelsestider for armeen, forutsatte forberedende militærutdannelse i skolen og skytterlagene.²⁰⁷ Men etter lange forhandlinger og etter ”meget blæk” ble saken utsatt av Stortinget i 1902-1903. De sosialdemokratiske ungdomslag i Trondheim var de første som protesterte mot forsøket på å pakke skyting inn i folkeskolen.²⁰⁸

7.4 Skyteøvelser i skolen

I 1907 ble det i statsråd fremmet en proposisjon om innføring av tvungne skyteøvelser i skolen. Forslaget gikk ut på at guttene i folkeskolens 2 øverste klasser, middelskolens 2 øverste klasser, samt i begge gymnasieklassene skulle få tvungen skyteøvelse med guttekarabiner og 30 skudd. Spesielt den radikale fløyen av arbeiderbevegelsen så farene i at faglige kamper kunne resultere i at myndighetene kunne gripe inn med militære maktmidler overfor arbeiderne, og at overklassen søkte å befeste sin makt i samfunnet med militærvesenet.²⁰⁹ Ved flere anledninger ser man at Ole Konrad Ribsskog tok sterkt avstand fra å ”pakke” skyteøvelser inn i skolen. Ribsskog opplyste fra Stortingets talerstol i april 1915, at det var bare 400 av 5560 skolekretser på landet som ikke hadde innført skoleskyting. I Sverige med langt større undervisningstid i folkeskolen enn hos oss, hadde man ikke innført skoleskytning. Alt talte derfor for at dette var det uheldig å få innført.²¹⁰

I juni 1914 behandlet Odelstinget en innstilling fra kirkekomiteen om en forandring av bestemmelsen i loven om høiere almenskoler, om anvendelse av 6 dager av skoleåret til ”eksersis og idræt”. Fra Ribsskogs tre innlegg i saken kan man ane hans skepsis mot at 10-12 åringer skal læres opp i bruk av skytevåpen. Gevær var ikke noe leketøy for barn.

^{xxx} Stortinget vedtok i 1897 forandringer i Folkeskoleloven av 1889 slik at forberedende skyteøvelser kunne inngå som en del av faget legemsøvelser. Ordningen ble stående fram til 1936 da den ble tatt ut av Folkeskoleloven (Halberg, P, (2004) ”«... fælles barneskole for alle ... en stor forsvarstanke». Arbeiderdemokratenes skolepolitikk frem til 1920”. *Historisk tidsskrift*, nr. 01, s. 14.). Norsk Folkevæpning ble stiftet i 1882.

Imidlertid viste det seg at forandring av bestemmelsen i loven ble vedtatt og skulle *"træde"* i kraft i begynnelsen av skoleåret 1914- 15.²¹¹

I forbindelse med et masse møte i Ilen i 1915 holdt Ribsskog et viktig innlegg som ble gjengitt i mange sosialdemokratiske aviser rundt i landet. Ribsskog hevdet på Ilenmøtet at *"ingen tør vel paastaa at skydning skulde ha nogen særlig betydning som opdragelsesmiddel, eller at det skulde ha nogen betydning for børnenes fremtid, at de lærer at skyde"*. Få ville ha nytte av det senere i livet, under kampen for tilværelsen. Kravet om skyting kom heller ikke som noe krav fra skolen selv. Bjørgum skrev at denne antimilitaristiske holdning kom til å spille en stor rolle som formende faktor i opposisjonens utvikling for systemskiftet som kom i 1918.²¹²

Dette ble en kampsak som tydelig radikalisererte arbeiderbevegelsen. I flere nr. av Adresseavisen høsten 1915 kjørte den borgelige siden fram sin kandidat professor Sem Sæland som var forsvarskandidat mot *"avvæbnerne"*. Sæland hadde også, ifølge de borgelige, den beste forutsetningen for å ivareta næringslivets og forsvarets interesser på Stortinget. Man gikk faktisk så langt at man ironiserte over at Ribsskog skulle velges for fredens skyld. I alle fall måtte man unngå valget av en syndikalist. Det kan være et slagord i debatten, men kan også bety at de borgelige betraktet Ribsskog som revolusjonær, uten respekt for tradisjonelle parlamentariske prinsipper. Skoleskytingsdebatten holdt seg imidlertid lenge. Så sent som i 1956 skrev Carl Wang at man må være klar over at forsvaret gjennom Norges Forsvarsforening i mange år hadde drevet en intens propaganda *"for bl.a. å få innført geværskyting i skolen"*.²¹³

7.5 Militarisme og postsensur - to parallelle bevegelser

Tranmæl hadde større mulighet til å kjempe mot militarismen både i tale og skrift enn eksempelvis Ribsskog som i denne perioden satt i en administrativ stilling for en stor skole, og med et stort lokalpolitisk engasjement som krevde hans oppmerksomhet. Det var gjennom Arbeiderpartiets organer Ribsskog arbeidet. Tranmæl hadde ikke noen sentral plass i Trondhjems arbeiderparti, men først og fremst arbeidet han gjennom Ungdomslaget, Utrøndelag amtsparti og Maleravdelingen.²¹⁴ Både Ribsskog og Tranmæl fortsatte sitt arbeid mot militarismen selv etter skuddene i Sarajevo, den 28. juni 1914, hvor tronarvingen Franz Ferdinand av Østerrike- Ungarn ble drept. Myndighetenes angrep på den antimilitaristiske

agitasjonen skjerpet motstanden hos opposisjonen. Utvisningen av den danske redaktøren i "Indtrøndelagen Socialdemokrat" Alfred Kruse som politimesteren^{xxx1} i Levanger foretok, var også som å fylle bensin på bålet.

7.6 Postsensur

Men det var også andre momenter som bidro til ytterligere radikaliserings av Arbeiderpartiet. Bjørgum (1998) framhever at det gjaldt både at myndighetene våren 1914 forbød et brevmerke med et brukket gevær som Ungdomsforbundet ga ut, og striden om ekstraordinære militærbevilgninger i forbindelse med krigsutbruddet.

I jubileumsåret 1914 ga Ungdomsforbundet ut et brevmerke med bilde av et brukket gevær. Bildet forestilte en naken mann i lenker som bryter et gevær over knærne med "*djevelen*" i bakgrunnen. Dette bildet ble etter hvert arbeiderbevegelsens antimilitaristiske symbol. Symbolet forarget borgersiden og forsvarsvennene. Saken ble så stor at regjeringen etter hvert endret postverkets reglement slik at de fikk muligheten til å stanse forsendelser. Da det ble bestemt, hadde allerede postmesteren i Trondheim tatt seg den frihet å stanse post med dette merket. Tranmæl, skriver Bjørgum, anmeldte postmesteren, men saken ble henlagt. Neste skritt i saken sto Tranmæl for selv, ved at han trykket det sensurerte merket på forsiden av Ny Tid, og forsendelsen av avisen ble stoppet.²¹⁵

^{xxx1} I noen måneder i 1914- 1915 ble hele arbeiderbevegelsens oppmerksomhet rettet mot landets minste kjøpstad Levanger. Alfred Kruse (1888- 1958) kom som 26- åring til Levanger i juni 1914 for å overta redaktørjobben etter Nelius Hellan i Indtrøndelagens Socialdemokrat som ble utgitt i perioden 1912- 1927. Kruse så denne jobben som en kamp i sosialismens tjeneste og hadde som mål å gjøre avisen til et sosialistisk kamporgan. Den første som fikk kjenne hans skarpe penn, var fabrikkeier Ingebrigt Laurits Eide ved byens tekstilfabrikk. Det kom stadige avsløringer om de dårlige forholdene ved fabrikk og arbeidsgivers brutalitet. På vegne av arbeiderne krevde han bedre arbeidsforhold. Politimesteren klarte å utvise dansken, noe som skapte sterke reaksjoner. I Trondheim eksploderte Tranmæl, og på få timers varsel klarte han å samle 3000 mennesker til et protestmøte. Kruse og Tranmæl hadde møtt hverandre på en sosialistkongress i København 1912 og de kom godt ut av det med hverandre. Ny Tid meldte 27. juli 1914 at samtlige organiserte arbeidere hos fabrikkeier Eide hadde sagt opp sine plasser. Eide hadde lagt seg ut med organisasjonen og forsøkt seg på å nekte arbeiderne å organisere seg. Følgelig gikk det ut en oppfordring om ikke å ta arbeid hos Eide. Noen få tok imidlertid på seg arbeid, og de ble uthengt som streikebrytere med fullt navn i Ny Tid den 22. august 1914. Det er tydelig at det var en svært spent situasjon i Levanger i denne perioden. Levanger arbeiderparti forsøkte 13. August 1914 å holde et møte om krigssituasjonen, men politimesteren nektet da han var redd for opptøyer. Dette kunne arbeiderne ikke finne seg i, og fikk lånt lokale, og 300 benket seg. Det var Tranmæl som holdt kveldens foredrag om krigen, men unnlot heller ikke å nevne Krusesaken som en ren lakeitjeneste av politimesteren. Redaktør Kruse var også til stede og fikk anledning til å redegjøre for utvisningen som var rettet mot arbeiderpartiet og dets presse (Ny Tid, 14. august 1914). I juli samme år tilspisset det seg også på "Uldvarefabrikken" til I. L. Eide. Spinderimester Karlson hadde nemlig overfalt en av arbeidernes med "*slag og spænd*" og jaget henne fra arbeidet. Bakgrunnen var spørsmålet om stiftelse av fagforening.

I april 1914 gikk Anders Buen på talerstolen i Stortinget og stilte spørsmål til arbeidsministeren om hva han hadde å si til at Trondheim postkontor bl.a. hadde nektet å sende avisen 23. og 24. mars fordi det på hver side i forsendelsen sto *"Ned med militarismen! Leve Sosialismen!"* Buen kunne ikke finne seg i at postmester og postkontor skulle krenke ytringsfriheten på denne måten. I så fall ville det være en krenkelse av de prinsippene som grunnloven søkte å gi uttrykk for i § 100. Ribsskog støttet Buen, og tok sterk avstand fra innføring av postsensur. Bestemmelsene måtte være så tydelige at de ikke *"forvirrer hodet paa gamle postembetsmænd i den grad at de kan gaa hen og gjøre noget slikt som dette her.."* I løpet av de siste hundre år hadde man ikke hatt bruk for en sensurerende embetsstand.²¹⁶

7.7 Ribsskog gikk mot ytterligere forsvarsbevilgninger

Det finnes ulike definisjoner av pasifisme. Vanligvis defineres det som å nekte å bruke våpen, en som avviser bruk av militære krigshandlinger for å løse internasjonale konflikter. Ribsskog debatterte ikke fenomenet som sådan, og ga heller ikke noe endelig svar på om han for eksempel tok avstand fra voldsanvendelse i en eventuell krisesituasjon. Imidlertid var han flere ganger tydelig på at det var feil å prioritere ressurser til forsvaret når folk hadde lite mat og klær. Han hadde heller ikke tro på at krigsopprustning og militære handlinger var egnet til å løse konflikter. Som mange andre var Ribsskog redd for at militære maktmidler kunne brukes for å holde folk nede.

Når militære spørsmål ble debattert, hørtes ofte Ribsskogs stemme, og han ga klart til kjenne at han ikke var villig til å godta lettvinne og kortsiktige løsninger. Gjentatte ganger gikk han på Stortingets talerstol og stilte seg negativ til det han så på som unødvendige bevilgninger til forsvaret. Alt mens landet var i en vanskelig økonomisk situasjon, og folk hadde lite av det meste, var han ikke villig til å bruke ressurser på militarismens alter.

I april 1914 debattertes marinens budsjett, og igjen viste Ribsskog i sitt innlegg at han var kritisk til at det ble bevilget så store summer til forsvaret når landet sto overfor så store utfordringer på andre og mer nyttige områder, som f.eks. telegraf og veier.²¹⁷ Han betraktet forsvarsutgiftene som hinder for en virkelig og effektiv utvikling av sosiale reformer. Ikke engang ville han være med på å øke våpenøvelsens forlengelse fra 45 til 90 dager *"Vi*

socialdemokrater er imot enhver utvidelse, og vi er ikke ængstelige for å møte vælgerne med den bekjendelse." ²¹⁸

Sitt standpunkt gjentok Ribsskog den 22. september 1915 på et foredrag i Haandverkerforeningen der han var tydelig på at det ikke ville bli fred av økt opprustning, og at det var unødvendig å bruke ressurser på rustningskappløpet. Det var totalt bortkastede penger, og eksemplet så man ute i Europa. ²¹⁹ Ribsskog ønsket heller ikke å komme i et avhengighetsforhold til rustningsindustrien. *"Det som skal befri verden for krig, er nok ikke rustninger. Det er fredens arbeide det, og her kunde det være at netop de smaa nationer hadde en mission at utføre."* Samme år kom det opp at Norge burde delta med krigsskip ved den internasjonale utstillingen i San Francisco, og at det burde bevilges 100 000 til formålet. Fra flere hold ble det argumentert med at andre europeiske land ville delta, og at det var viktig at sjøfartsnasjonen Norge var representert med det norske flagg. Dette var ingen holdbar argumentasjon for Ribsskog, som var negativ til å bruke så store ressurser, med tanke på landets økonomiske evne. ²²⁰ Våren 1915 fikk Ribsskog flere anledninger til å gjenta sine og socialdemokratenes syn på økte bevilgninger til forsvaret. I forbindelse med Finansdebatten i Stortinget i februar 1915, ønsket han svar på hvorfor det ble bevilget så store summer til forsvaret. Slik han så det, hadde *"De svære ekstraordinære bevilgninger, vi har gitt til militærvæsenet."* resultert i forhøyelse av den direkte skattebyrden for folk. ²²¹

Ribsskog var hverken villig til å bruke midler til kursing av ulønnet befal ²²², eller til å bidra til at overflødige lærere skulle få jobb i kommunen, for eksempel i forbindelse med at Karljohansverns verfts folkeskole skulle nedlegges. Det var *"usmakelig"* å tvinge kommunen til å ansette overflødige lærere. ²²³ Han var også motstander av å bruke penger på vedlikehold av militære forlegninger og utstyr han mente staten burde kvitte seg med. ²²⁴ Derimot stilte han seg positiv til salg av tre eiendommer i Kristiansand, Bærum og Vardø, tilhørende forsvaret. ²²⁵ Ole Konrad Ribsskog mente dessuten det var umoralsk å øke lønninger til *"militære poroptioner"*, mens det var folk som satt på lønninger det ikke var til å leve av. Han uttalte videre:

"Jeg synes at staten som den fælles arbejdsgiver for alle sine funktionærer maa forsøke at behandle alle disse mest mulig ens, og naar vi har været nødt til at maatte avslaa denne masse andragender om lønnforbedringer inden de andre

*administrationsgrener, synes jeg man skulde betænke sig, før man gik alt for langt her".*²²⁶

Ikke engang ville han bruke ressurser på å få utgitt "hermannsboki" (soldatboka) på begge mål. Det fikk greie seg med riksmålet. Representanten Trædaal hevdet nemlig at de som etterlyste boka på landsmålet, ble gjort til "*glis og laatt*".²²⁷

Ribsskogs klare og modige standpunkt mot militarismen må ses opp mot den internasjonale situasjon man hadde på den tiden. Selv om Norge erklærte seg som nøytral var situasjonen uklar, og man hadde ingen garanti for på hvilken måte Norge kunne bli innblandet. Det var stor usikkerhet i hvordan konflikten kunne spre seg. Norge hadde en stor og viktig flåte, og i tillegg presset England på Norge for å stoppe eksport av fisk til Tyskland. Første verdenskrig antar man også hadde betydning for den russiske revolusjon. Slik sett skjedde det mye på flere kanter som skapte uro og engstelse. Imidlertid var Ribsskog urokkelig i troen på at det ikke vil komme noe godt ut av å bevilge stadig mer ressurser til forsvaret, og han viste ikke noe tegn til å vike.

Imidlertid måtte Ribsskog komme i litt av en klemme mens han satt på Stortinget, da stemte nemlig Arbeiderpartigruppen for "*noe*" økte midler. I alle fall ble stortingsgruppen sterkt kritisert for dette i ettertid, noe både Ole Konrad Ribsskog og Anders Buen måtte ut og forsvare. Tranmæl var blant de som kritiserte stortingsgruppen for denne avstemmingen. De radikale betraktet det som et foræderi.²²⁸

Som nevnt holdt Ribsskog et foredrag i Haandverkerforeningen i 1915. På samme møte tok han også for seg innføring av "korntold". Det var to store saker som ble synliggjort ved valget ifølge Ribsskog, og det var korntold og krigsrustningen. Det var to saker som de borgerlige partiene forsøkte å samle velgere på. Å innføre korntold ville heller ikke Ribsskog være med på. For han var det en urettferdig beskatning, fordi "*den fordeler sig efter forbruken og ikke efter skatteevnen*". De rike, mente Ribsskog, ville slippe billig fra det. De som måtte betale skatten var arbeiderklassen, småkårsfolket, husmenn, småbrukere og fiskere, altså en fattigmannsskatt. Innføring av korntoll ville medføre at brødpriene kom til å stige, og Ribsskog mente at når slik toll først var innført, ville det forbli en permanent ordning.²²⁹

7.8 Ole Konrad Ribsskog som kompromisspolitiker

I 1906 skjedde noe som fikk politisk betydning i Trondheim. Anders Buen (1864- 1933) ble det året valgt til stortingsmann, og Martin Tranmæl (1879- 1967) tok over som redaktør av Ny Tid. Første nr. etter redaktørskiftet var preget av en ny ånd.²³⁰ Ifølge Maurset skrev Ribsskog en rekke artikler i Ny Tid før valget i 1906 som bidro til at Arbeidepartiet fikk valgt sin første stortingsrepresentant fra Trondheim, nemlig typografen Anders Buen.²³¹ Buen satt senere på Stortinget sammen med Ribsskog, og det utviklet seg til et godt vennskap mellom de to. De sto ideologisk likt, pleiet en del omgang, inspirerte hverandre og var til gjensidig støtte. Buen skriver i sine "Erindringer" at partiets landsmøte i 1906 fikk grunnleggende karakter med henblikk på partiets taktikk. Landsmøtet gjorde "*for alle tider*" ende på tendensen til opportunistiske valgallianser. Samhold og disiplin skulle nå prege partiet.²³²

Ribsskog, med bakgrunn i venstres ideologi og sterke tro på parlamentarismen, kom etter hvert til å utvikle seg forskjellig fra de mest radikale innenfor arbeiderbevegelsen. Det gjaldt bl.a. Martin Tranmæl, som hadde en sosialistisk revolusjon som mål. Danielsen synliggjør forskjellen på Tranmæl og Ribsskog når han hevder at Tranmæl sto på barrikadene og krevde raske reformer uten kompromisser, mens Ribsskog på sin side representerte en tradisjon med arv fra Venstre. Ribsskog holdt seg utenfor debatten om hvordan fagbevegelsen skulle organiseres og arbeide, samt hva som skulle være klassekampens mål og midler. Han var motstander av klasseforskjellene i samfunnet, men han kunne ikke akseptere marxismens teser om klassekamp og revolusjon. Urett i samfunnet skulle endres gjennom lovgivning og skolepolitikk. Han hadde tro på at solidaritetsfølelsen kunne utvikles gjennom opplysning. Tranmæl så på bystyre og Storting som arenaer kun for politisk agitasjon. Hans syn på mål og midler i klassekampen innebar en nedvurdering av det parlamentariske reformarbeid.²³³ Ribsskog og Anders Buen argumenterte og sto for en samarbeidslinje, og søkte politiske løsninger gjennom samarbeid, også med andre partier. Slik kompromisspolitikk var ikke Tranmæl interessert i (ibid., s. 305). Etter hvert orienterte Tranmæl seg sørover og fikk en del kontakt med Kristianamiljøet, både med Kyrre Grepp og etter hvert Einar Gerhardsen.

7.9 Fagopposisjonen av 1911

Tranmæl hadde som nevnt liten tro på parlamentarismen, nettopp fordi det utenfor parlamentet fantes sterke og mektige kapitalkrefter som bestemte samfunnsutviklingen, og de fulgte ikke alltid parlamentariske spilleregler. Derfor måtte også arbeiderklassen følge utenomparlamentariske arbeidsmåter og bruke utenomparlamentariske midler. Tranmæl var bekymret for at partiet skulle endre seg fra å være et klassekampparti til et borgerlig reformparti, og at man skulle glemme det sosialistiske hovedmålet.

Rundt 1910 skjedde det mye, som skulle få stor betydning for arbeiderbevegelsen bl.a. i Trondheim. Tranmæl hadde kommet i mindretall når det gjaldt spørsmålet om Arbeiderpartiet skulle samarbeide med de borgerlige partiene i bystyret. Flertallet med Ole Konrad Ribsskog i spissen hevdet at det gjaldt å oppnå mest mulig konkrete og praktiske reformer, om nødvendig i samarbeid med andre. Tranmæl så farer med å åpne adgangen til allianser og kompromisser med andre partier.

Danielsen hevdet at i april 1911 tårnet motsetningene mellom Tranmæl og Ribsskog seg opp, og Ribsskog argumenterte for, og viste til de resultatene som var oppnådd i Trondheim gjennom kompromisspolitikk og samarbeid med representanter fra andre partier. Slike argumenter var smertefulle å høre for Tranmæl, som forsøkte å vekke massene til klassekamp.²³⁴ Det oppsto dermed to poler eller kraftfelt i byens arbeiderbevegelse, representert ved førerne Ribsskog og Tranmæl (Ibid., s. 309). Tranmæl levde og virket etter Bjørnsons utsagn om *"Men fred er ei det beste om man noget vil"*.

Våren 1911 ble et ekstraordinært landsmøte i Arbeiderpartiet holdt i Trondheim på initiativ fra Tranmæl. Det ble vedtatt en resolusjon om at organisasjonsarbeidet skulle drives på et mer revolusjonært grunnlag. Denne begivenheten fikk navnet *"Fagopposisjonen av 1911"* (også kalt Trondheimsresolusjonen), og kom til å innlede en mer revolusjonær arbeidsform. Bjørgum hevder at med Trondheimsresolusjonen av 1911 gav Tranmæl støtet til oppbyggingen av en organisert opposisjon til norsk arbeiderbevegelse. I 1913 ble organisasjonen landsomfattende, og gikk under navnet Den norske fagopposisjon.²³⁵ Dette ble en viktig faktor i arbeidet mot de hendingene som skjedde i 1918 i Arbeiderpartiet, med Martin Tranmæl og Kyrre Grepp i spissen.

Gjennom sine klare demokratiske og parlamentariske standpunkt bidro Ribsskog til å legge grunn for møtet i 1911 som skulle trekke opp nye linjer for Arbeiderpartiet fram mot diskusjonene rundt Moskvatesene som dukket opp en del år senere.

7.10 Kommune tattikken i Trondheim by

Samme år ble kommune tattikken drøftet på et medlemsmøte i Trondheim Arbeiderparti, der Ribsskogs demokratiske linje led nederlag, og med 38 mot 31 stemmer ble denne uttalelsen vedtatt:

"Møtet uttaler i overensstemmelse med sosialdemokratiets grunnsyn, at vor kommune fraktion alltid maa føre en grei og aggressiv politikk, at den ikke maa høre eller kompromisere med de borgerlige partier, men til enhver tid hævde sosialdemokratiets- arbeiderklassens- interesser helt og uavkortet, saaledes at kommune styret kan bli en agitasjonstribune".²³⁶

Denne uttalelsen ble oversendt til bystyregruppen, hvor Ribsskog la fram et forslag som tok skarp avstand fra vedtaket. Ribsskog argumenterte for fortsatt samarbeid med andre partier. Noe annet ville være å utelukke seg fra enhver innflytelse på saker som var viktige for den stand *"hvis interesser vi har faat i opdrag at ivareta"* (ibid., s. 68). Videre hevdet han at det var selvsagt at man i prinsippsspørsmål ikke inngikk kompromisser. Nå ble Ribsskogs forslag vedtatt med 16 mot 5 stemmer. Tranmæl var da en av de i mindretallet.

Ribsskog var en ekte sosialdemokrat i betydningen av å arbeide for et sosialt samfunn med mindre ulikheter gjennom gradvise reformer og parlamentarisme. Slik sett tok Ribsskog avstand fra revolusjon kontra parlamentarisk arbeid gjennom kommune styrer og storting. I dette spørsmålet inntok han samme standpunkt som sin sambygding, arbeiderpartipolitiker John T. Lauvsnes som fikk Namsos som sitt virkefelt.

Tranmæl viste seg utholdene, holdt saken varm, og forsøkte flere framstøt for sin linje gjennom Utrøndelag Arbeiderparti. I 1915 kom saken opp igjen på landsstyret, og da seiret Tranmæl med sin kommune tattikkvisjon. Disse nye radikale strømningene fikk en rekke konsekvenser for det videre kommunale arbeidet og i Arbeiderpartiet.

7.11 Kyrre Grepp- Tranmæl alliansen

I 1911 fant Kyrre Grepp (1879- 1922) og Martin Tranmæl hverandre og innledet alliansen som førte til seier for Grepp- Tranmæl fløyen på Arbeiderpartiets landsmøte i 1918.²³⁷ De sto sammen i prinsipp og taktikkdebattene for en marxistisk inspirert innledning til programmet, og mot kompromisser med andre partier. Grepp hadde et hat mot kapitalistklassen, og hadde store forventninger til det som var i ferd med å skje i Russland. Lenin hadde skrevet et viktig kapittel i menneskehetens historie, og verden reagerte enten de var konservative, liberale eller sosialdemokrater. De skalv ved tanken på hva revolusjonen i 1917 kunne føre til, og i flere land i Europa vokste fascismen fram, delvis som reaksjon på sovjetkommunismen og dens potensial for reproduksjon andre steder på kontinentet.²³⁸

Fra landsmøtet i Arbeiderpartiet påsken 1918 ble kravet om å stake ut partiets kurs tydeligere. Da overtok den nye retning i partiet, noe som hang sammen med at Fagopposisjonen i disse årene vokste fram.²³⁹ Danielsen hevdet at Tranmæl etter hvert utviklet en mistillit mot Ribsskog og den politikk han var en eksponent for. I Ribsskogs privatarkiv ved Gunnerus bibliotek i Trondheim er det ingen spor etter konfrontasjonene med Tranmæl og den mest radikale fløyen av Arbeiderpartiet.²⁴⁰

Grepp og Tranmæls fraksjon fikk etter hvert stadig større oppslutning, og i 1919 gjorde Arbeiderpartiet et vedtak som ifølge Helle skulle bli skjebnesvangert, og ingen talte mot innmeldelsen i Komintern som var en internasjonal organisasjon av kommunistiske og venstresosialistiske partier, etablert av Lenin (1870- 1924), og dermed styrt fra Kreml. Hva Tranmæl og Grepp egentlig tenkte om Moskvasesene får man nok aldri vite, men hos flere kan man ane en snikende tvil. Det var Tranmæl i partiledelsen som hadde de største betenkeligheter.^{241 xxxii}

Fagopposisjonen og Norges sosialdemokratiske ungdomsforbund ble de viktigste organisasjonene innenfor opposisjonsbevegelsen.²⁴² Det ble sentralt når

^{xxxii} Disse hendelsene er beskrevet bl.a. i Einar Gerhardsens bok "Unge år" i kap. Opposisjonen erobrer partiet, s. 71- 74.

Venstrefløyen, med Tranmæl i spissen, i 1921 fikk landsmøtet i Arbeiderpartiet med på å godta de såkalte "Moskvatesene" som inneholdt 21 betingelser for innmeldelse og medlemskap i Komintern. Betingelsene satte bl.a. som krav at reformister skulle fjernes fra maktposisjoner innenfor arbeiderbevegelsen, avvise pasifisme og godta væpnet kamp som maktmiddel. Dette var betingelser som skapte mye indre strid i Arbeiderpartiet. Akseptering av "Moskvatesene" resulterte i at en del av de som ble regnet som høyresiden i Arbeiderpartiet, brøt ut og etablerte Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti.

Maurseth antar at grunnen til at Ribsskog ble droppet som stortingskandidat, må ses som en følge av de nye politiske retningslinjene. Det var blitt vanskelige tider for den sosialdemokratiske fløyen av partiet, og Lenins teser ble vedtatt på Arbeiderpartiets landsmøte i 1921 med Martin Tranmæl i spissen. Alle partimedlemmene som ikke sympatiserte med eller forkastet tesene, skulle nå lukes ut av partiet. I Trondheim ble medlemmene i arbeiderpartiets bystyregruppe avkrevd erklæring om lojalitet mot landsmøtets beslutninger. *"Ribsskog var den eneste av de 22 representantene som ikke svarte tilfredsstillende. Tre varamenn var i samme stilling, og disse fire ble utelukket fra partigruppen."*²⁴³

Blant mange var det en urokkelig tro på det som skjedde av begivenheter i Russland. Flere fra Norge, besøkte Russland den første tiden etter revolusjonen, og mange kom tilbake med gullkantede øyne. Professor Edv. Bull (1881- 1931), senere utenriksminister i Chr. Hornsruds regjering, hadde vært i Moskva og sett morsomt gateliv, få fattige og tiggere, uten spor av elendighet.²⁴⁴ Historien viser at det ikke var alle som opplevde en ny gullalder fri fra bekymringer. Folk i Russland fikk i årene etter revolusjonen oppleve svær hungersnød, noe bl.a. Frithjof Nansen tok fatt i.

7.12 Etablering av en sosialdemokratisk bevegelse

I perioden 1918 og fram til 1927 var det som sagt uenighet innenfor Arbeiderpartiet om hvilken strategi man skulle velge mot et rettferdig sosialistisk samfunn. Begivenhetene i forbindelse med den russiske revolusjonen skapte strid og splittelse. Skulle man legge seg flat for betingelsene for å bli opptatt som medlem av Den kommunistiske Internasjonale, eller ikke?

Gradvis oppsto kravet om at socialdemokratene burde organisere seg og starte eget fylkesparti i Sør- Trøndelag. Man ønsket dette som motvekt mot den veldige agitasjon kommunistene førte i distriktet. Verdensrevolusjonen var ikke alle enige i, og i 1921 brøt som nevnt en gruppe ut og dannet Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti.

Anders Buen var en av de som tydeligst karakteriserte situasjonen. Han hevdet at den politiske situasjonen var rotete, og sjelden hadde den vært uklarere. Det fantes ikke en eneste en av arbeidsgruppene i Stortinget som hadde innflytelse nok til å ”sætte” noe gjennom. Buen mente at dersom vi i Norge hadde klart å avise kommunismen slik de gjorde i Sverige og Danmark, så hadde arbeiderbevegelsen hatt større mulighet til å påvirke den politiske og økonomiske utviklingen i landet. Imidlertid hadde Buen på det tidspunktet en gryende tro på at en samling ville være mulig, men det ville ta tid.²⁴⁵

7.13 Dannelsen av Trondhjems Socialdemokratiske Arbeiderparti

Konflikten i arbeiderbevegelsen dreide seg først og fremst om synet på demokrati. Ribsskog og Buen tok avstand fra den revolusjonære linjen og deltok aktivt i etableringen av Trondhjems Socialdemokratiske Arbeiderparti, og avisen Trøndelag Social-demokrat i 1921.^{246xxxiii} Olav Strand ble redaktør i avisen, med Ribsskog som sekretær i bladstyret. Ribsskog var aktiv innenfor det nystiftede partiet og holdt flere politiske foredrag etter stiftelsen av Trondhjems Socialdemokratiske Arbeiderparti.

Magnus Nilsen skrev i første nr. av Trøndelag Socialdemokrat, den 3. september 1921, at mange gleder seg over at det nå tas et løft for å gjenreise sosialdemokratiet i vårt land. Den største hindring for sosialdemokratisk arbeid har vært at deler av arbeiderklassen har latt seg rive med på veier som aldri har vært sosialdemokratiets. *"Vold, tyranni og diktatur har alltid*

^{xxxiii} Trøndelag social-demokrat var en avis som ble utgitt av utbryterne av Det norske Arbeiderparti etter partisplittelsen i 1921. Avisen ble gitt ut av Trondhjems social- demokratiske forening sammen med Nord - Trøndelag social-demokratiske Arbeiderparti. Forretningsfører var Olaf Bjerke. Avisen ble utgitt i perioden september 1921-1927, da gikk den inn i Arbeider- Avisen, som kom med første nr. 15. mars 1924. Det var dermed tre aviser som henvente seg til arbeiderklassen (Ny tid, Trøndelag Social- Demokrat og Arbeider avisa) I Trondheim hadde man i tillegg på det tidspunktet Dagsposten (1877- 1945), Nidaros (1902- 1991) og Nationalbladet (Gullvåg, E. (1974) *Arbeider- Avisen gjennom 50 år. 1924- 1974*. Trondheim: Sentrum Bok-og Aksidenstrykkeri).

vært uforenlig med vort socialistiske grunnsyn: solidaritet, samarbeide og harmoni." Flere skribenter i første nr. av avisen hevdet at "*socialisme og diktatur er uforenelig som ild og vand*". Ole Konrad Ribsskog ble nominert som nr. to, etter Anders Buen på Norges sosialdemokratiske arbeiderpartis valgliste til stortingsvalget i 1921 for Trondheim og Levanger. På samme tid var Gerhard Gerhardsen formann i Namsos sosialdemokratiske Arbeiderparti, og Martin Haagenen fra Lauvsnes i Flatanger. Samme år ble for øvrig Odin Kjøsterud fra Flatanger nominert på Nord Trøndelag sosialdemokratiske Arbeiderpartis liste til stortingsvalget. I Namsos valgte to kjente lokalpolitikere, John T. Lauvsnes og Johan Wiik, å følge sosialdemokratene.²⁴⁷

I Trøndelag Social- demokrat den 27. februar 1923, ble det skrevet et innlegg der det ble hevdet at over alt hvor Moskva ikke kommanderer, holder arbeiderorganisasjonene på å forenes etter den forvirring og splittelse som skapt under krigen. Det var således over hele verden en sterk tendens til å gjenforene de arbeiderorganisasjoner som ble splittet. Buen og Ribsskog ble i begynnelsen av 1920-årene betegnet som de to ledende menn innen det sosialdemokratiske partiet i Trondheim.

Utover i 1920-tallet skjedde en del hendelser der de mindre revolusjonære gradvis tok over makten i Arbeiderpartiet. Moskvatesene som opererte med borgerkrig og våpen i hånd brøt med fundamentale prinsipper i Grepps og Tranmæls politiske tenkning. Einar Gerhardsen gikk så langt som til å hevde at betingelsene splittet og svekket arbeiderbevegelsen i alle land.²⁴⁸ Gradvis innså mange at det ble en umulighet å innordne seg "*Moskvatesene*", og bare etter to år, i 1923, kom vedtaket i Arbeiderpartiet om at man ikke lenger ville følge tesene. I realiteten betydde dette utmeldelse av Komintern. De som var uenige i avgjørelsen vet vi brøt ut, og dannet Norges Kommunistiske parti, og valgte fortsatt å følge kravene fra Moskva. Det resulterte i at den delen av Arbeiderpartiet som brøt med Komintern og Norges Sosialdemokratiske Arbeiderparti begynte å snakke sammen. Historien kjenner vi. Det kom til en sammenslutning i 1927 med Christopher Hornsrud (1859- 1960) som statsminister i 1928.

Gunnar Kristiansen skriver at Ole Konrad Ribsskog ble sterkt kritisert av de radikale (kommunistene) for sine standpunkt innen den sosialdemokratiske bevegelsen, og ikke minst at han ikke var ordentlig arbeider og ikke tydelig nok kjempet orgsinisasjonenes sak. Men det kommer også tydelig fram at Ribsskog kunne svare for seg på en ironisk, sarkastisk og nedvurderende måte. NKPs første formann Sverre Støstad som bl.a. var bystyremedlem i

Trondheim(1919- 1945) og satt på stortinget fra 1921 til 1945 fikk gjennomgå av Ribsskogs retorikk.²⁴⁹

Mandag 31. januar 1927 hadde Arbeiderbladet som hovedoverskrift "Arbeidernes politiske klasesamling fullbyrdes". Totalt var 900 samlet på den store samlingskongressen og arbeiderpartiets formann Oskar Torp uttrykte i hilsningstalen at arbeidernes politiske organisasjon de siste 6 år hadde været lammet av indre stridigheter, av fraksjonskamper og spenninger, av mistillit og kjevl, av mangel på solidaritet og kameratskap blant dem som skulle være de beste. Resultatet av denne samlingen ble at det norske Arbeiderparti og Norges sosialdemokratiske Arbeiderparti sluttet seg sammen til ett parti. Dette kom nok ikke som en bombe, for som nevnt hadde det over noe tid foregått samtaler og diskusjoner om muligheten for å få til en samling. I løpet av 1920-årene hadde Arbeiderpartiet gjennomgått to splittelser på bakgrunn av medlemskapet i Komintern. Tranmæl hørte nå til de som mest energisk gikk inn for samlingen.²⁵⁰

Den samme prosessen fikk også Bernhof Ribsskog være med på i Skien. Også han tok avstand fra Arbeiderpartiets radikale orientering og vedtak i 1919 om å melde seg inn i Komintern. Begge Ribsskogbrødrene mente at sosialismen skulle bygges på folkeflertallet, og ikke gjennom væpnet revolusjon. Fra Telemark Arbeiderpartis 75- årsberetning kan man lese at allerede den 17. januar 1926 forelå det på et styremøte i det sosialdemokratiske fylkesparti et forslag om å få i stand samlingsforhandlinger med ”*Tranmælpartet*”. Sist i oktober reiste Bernhof Ribsskog forslag i det Sosialdemokratiske fylkesstyret om at det skulle velges fire mann til å innlede samlingsforhandlinger med Telemark fylkesparti av DNA. I februar 1927 var partisamlingen et faktum, og den 8. mai 1927 fant det endelige samlingsmøtet for fylkespartiene i Telemark sted. Johan Magnussen ble formann i den nye organisasjonen og Bernhof Ribsskog ble viseformann.^{251 xxxiv}

^{xxxiv} I august 1907 kom også Bernhof Ribsskog til Trondheim etter noen år i Harstad, og begynte som lærer ved Lademoen skole. Partipolitisk kom han til å stå Ole Konrad Ribsskog nær. Bernhof Ribsskog ble ingen aktiv politiker mens han var i Trondheim. Imidlertid ble han mer engasjert i Arbeiderpartiet etter at han kom til Skien i 1919. Der satt han som bystyremedlem fra 1923 til 1928, og styremedlem i fylkespartiet i perioden 1926-27. Etter samlingen i 1927, var han i 1928, nestformann i Telemark Arbeiderparti. Etter at han forlot Skien i 1929, deltok han ikke i partipolitisk arbeid (Telemark Arbeiderpartis 75- årsberetning).

8.0 Ordfører

Maurseth kaller den politikken Trondheim arbeiderparti førte fram mot 1920 for "*kommunesosialisme*".²⁵² Den inkluderte et bredt sosialt velferdsprogram med kommunal sykepleie, med leger og jordmødre på fast lønn, kommunale alders - og pleiehjem, kommunale arbeiderboliger, utvidelse av kommunenes arbeidsdrift og åttetimersdag for kommunenes arbeidere som de viktigste oppgavene. For det andre var kjennetegnet på kommunesosialisme at man engasjerte seg i inntektsgivende næringsvirksomhet som kollektive tjenester, gasskraftverk, telefon, elektrisitetsverk, og sporveier. Ribsskog ville ha stor kommunal frihet, og så for seg at både stat og kommune kunne tjene penger på en del virksomheter som f.eks. vannfall.²⁵³ Selv om han ønsket stor selvbestemmelse for kommunene ønsket han på samme tid kontroll med interne aktiviteter i kommunene, eksempelvis å få kontroll med salg av såkalte nødvendige husholdningsvarer. Målet var å unngå spekulasjon og urimelige priser i tider der det var mangel på det meste.²⁵⁴

Valget i 1916 ga Arbeiderpartiet en betydelig framgang. Antall mandater økte fra 26 til 32, samtidig med at de konservative og Venstre mistet tre hver. Det resulterte i at Ole Konrad Ribsskog ble valgt til ordfører. Han hadde da vært medlem av bystyret siden 1907.²⁵⁵ Når vi vet om hendelsene som skjedde innenfor arbeiderbevegelsen i årene før 1920, så kan man lett ane at det måtte være vanskelig å manøvrere som politiker og ordfører i Trondheim på den tiden. Erfaringer fra stortinget i perioden 1913- 1915 i bagasjen kom sikkert godt med. Sannsynligvis hadde han skaffet seg flere kontaktpersoner som han kunne dra fordeler av. En indikasjon på at arbeiderbevegelsen sto sterkt Trondheim på den tiden kan være at i 1. maitoget deltok 2500 i barnetoget, og hele 5000 i demonstrasjonstoget. I 1917 holdt Ribsskog 1. maitalen i Stjørdal.

Arbeiderpartiet gikk i 1916 til valg på et omfattende og radikalt kommuneprogram der følgende saker ble satt på dagsorden:

1. Fortsatt utvikling av folkeskolen for å nå målet felles skole for alle barn.
2. Kommunal overtakelse av sykepleien.
3. Kommunale barnehjem uten fattigvæsenets mellekomst.
4. Human omsorg for trængende gamle og arbeidsudyktige ved opprettelse av kommunale pleiehjem.

5. Kommunale biblioteker og bad.
6. Avsetting av beløp til fond til forebygging av arbeidsløshet og ev. øieblikkelig avhjælp av samme.
8. Bekjempelse av drikkeondet.
9. Boligsaken. Kommunen måtte trå til der man fryktet boligmangel ville oppstå.

Fra 1. januar 1917 til 31. des. 1919 var Ribsskog ordfører i Trondheim, med Martin Tranmæl som viceordfører. Arbeiderpartiet i Trondheim fikk dermed både ordføreren og viceordføreren. Anders Buen satt også i kommunestyret i denne perioden. Ribsskog var nr. 35 i rekken av ordførere i Trondheim. Første ordfører etter formandskapsloven var Justitiarius Jakob Roll^{xxxv}. Tranmæl var viceordfører bare ett år. Han flyttet da fra byen, og inn kom Oluf Alnes. Fra da av ble det sentralledelsen i Arbeiderpartiet som ble Tranmæls virkefelt.

I treårsperioden 1917- 1919 ble det gjort atskillig for skolen her i byen, skrev Ribsskog. Det ble ordnet slik at ungdom kunne få tatt artium, uten å betale for undervisning og undervisningsmateriell. Dessverre skriver han, er det slutt med det for lenge siden. Det ble videre bygd svære skolebygninger, og man klarte å avskaffe ettermiddagsundervisningen. Fagskole for håndverk og industri ble etablert fra høsten 1919, man nøyde seg ikke lenger med metallsløydskole eller videregående metallarbeiderskole.

Ribsskog var kunnskapsrik, strukturert og tydelig i sitt språk, noe som kom godt med når han skulle kombinere jobbene som skoleinspektør og ordfører. Christiansen skrev at budsjettdebattene var stort sett fredelige i Ribsskogs ordførertid. Bare en dissens av betydning

Jacob Roll (1783 - 1870) var født i Spydeberg, og 32 år gammel kom han til Trondheim som assessor i Trondhjems Stiftsoverrett hvor han ble justitiarius i 1828. Det embetet satt han i til han gikk av i 1855 - 72 år gammel. Roll var en kjent og betydelig mann i byen. og satt i styret for blant annet Norges Bank og Trondhjems Sparebank. Da formannskapslovene trådte i kraft i 1837, ble Roll byens første ordfører. I ni år - fra 1833 til 1842 - representerte han Trondheim på Stortinget. Jacob Roll var fra 1815 til 1870 eier av Rollgården, en tidligere bygård som lå øverst i Munkegaten. Da Rolls kone døde i 1891, ble gården overtatt av Trondheim kommune og deretter revet i 1895. I dag ligger Rådhuset på denne tomten. Jacob Roll var gift tre ganger. Hans siste kone var Nicoline Roll (født Selmer), også kalt «Fru Justitia». Da Roll døde, opprettet kona og barna et legat til minne om ham. Pengene skulle gå til gutter som ønsket å søke på Trondhjems Tekniske Lærestanstalt, som var etablert i 1870. (<http://www.adressa.no/nyheter/trondheim/article146231.ece>)

kan noteres, og det var i 1918 da det skulle utskrives ekstraskatt på høyere inntekter. Ikke uventet stemte Høyre, Venstre og Frisinnede venstre mot en slik forhøyelse.²⁵⁶

Maurseth oppsummerte med å fremheve en rekke velferdstiltak som fant sted med Arbeiderpartiet som aktiv pådriver. Flere av disse fant sted i Ribsskogs ordførertid.²⁵⁷ Det gjaldt kommunalt engasjement for å sikre forsyning, og holde prisene under kontroll. Brendsel, melk, kjøtt og fisk ble omsatt i kommunal regi, og det skjedde igangsetting av en rekke kommunale bedrifter. Videre ble det foretatt store løft i kommunal boligbygging, og husleieregulering ble gjennomført. I Trondheim ble kommunalt formidlingskontor opprettet som det første i landet. Man fikk innført åtte timers arbeidsdag for kommunens arbeidere, og kommunal alderspensjon ble drevet gjennom i 1919. Mens Ribsskog satt som ordfører, ble bevilgning til oppførelse av hus for å avhjelpe bolignød og dyrtidsforanstaltninger tatt opp flere ganger. Tyskerne økte blokaden av skipstrafikken, noe som resulterte i vanskeliggjort og redusert import av matvarer. Misforholdet mellom tilbud og etterspørsel medførte økte priser på matvarene og koks til oppvarming. Dyrtiden bidro dermed til å skjerpe de sosiale og politiske motsetninger i samfunnet. Som et paradoks kan nevnes at i Ny Tid i 1917 presentertes en artikkel om "*kurs i sparsomhet*".²⁵⁸ Takket være dyrtiden var sparsomhet blitt et moteord i Europa. Tiltakene gjaldt både sparing av brensel, tiltak for å redusere slitasje av sko og klær, redusert bruk av varmtvann, og sparing av strøm.

Økt tilflytting til Trondheim resulterte i større behov for gode tomteområder og arealer for industri. Konsekvensen av det var at man orienterte seg mot nabokommunen. Som ordfører fikk han som oppgave å bidra til utvidelse av kommunens grenser. I 1918 ga formannskapet Ribsskog, borgermester Bauck, og divisjonslege Halfdan Bryn mandat til å drøfte en utvidelse av byens grenser med Strinda. Imidlertid var dette ikke noen enkel jobb, og det drøydde ut i tid. Ribsskog argumenterte for at en utvidelse av grensene kunne gi en rekke fordeler også for Strinda.²⁵⁹

Trondheim har i flere omganger blitt tilført områder fra Strinda kommune.²⁶⁰ De gjentatte byutvidelsene resulterte i at grensen kom til å gå litt på kryss og tvers i boligområdene. Både i tiden før, og mens han var ordfører ble utvidelsene av Trondhjems bygrenser stadig diskutert. Dette var en utfordring Ribsskog var opptatt av og ønsket å gjøre noe med. Han holdt rundt 1920 en rekke foredrag både i Trondheim og Strinda, men Strinda holdt igjen.²⁶¹ Det ble senere foretatt flere byutvidelser fram mot sammenslåingen av Strinda og Trondheim i 1964.

Ole Konrad Ribsskog hadde også grenser for hvor mye arbeid han kunne klare med. Kombinasjonen skoleinspektør og ordfører ble for mye. Ny Tid skrev 22. januar 1919 at Ribsskog hadde vært fraværende i de to siste formannskapsmøtene. Ribsskog anførte selv at arbeidsmengden, særlig på grunn av mangelfull hjelp på skoleinspektørkontoret, hadde vært så krevende, at han så seg nødt til å følge legens råd om å "*reducere arbeidsmengden noget i de nærmeste ukene*". Imidlertid håpet han å være tilbake om kort tid.²⁶²

Da Ribsskog fratradte som ordfører, ble hans arbeid omtalt med enstemmig anerkjennelse. Gjennom tre år hadde han ledet formannskapet og bystyrets forhandlinger på en utmerket måte. Ved avgangen høstet han stor takk for sin saklighet, upartiskhet og uegennytte. I tillegg hadde han gjort seg bemerket ved stor arbeidskraft, gode evner som administrator, og en sikker takt. Overrettssakfører Einar Dahl etterfulgte Ribsskog som ordfører.

Trondheim by satte tydeligvis pris på sine ordførere, for den 12. juli 1921 meldte Nidaros at formannskapet hadde bevilget kr 20 000 til anskaffelse av portretter av byens ordførere, deriblant Ole Konrad Ribsskog.²⁶³

8.1 Medlem av styrer og verv

Som profilert politiker og skolemann fikk Ribsskog flere forespørsler om, og ble pålagt en rekke verv innenfor mange ulike områder. Det gjaldt vandkommisjonen, budgettkomiteen, reguleringskomiteen og kinematografikomiteen. Ribsskog så tidlig at skolen kunne dra nytte av filmframvisning.^{xxxvi} I juni 1913 holdt han flere innlegg i stortinget der han hevdet at bilder som ble vist i opplysningens og undervisningens tjeneste burde være avgiftsfrie.²⁶⁴ Han ble også valgt inn i tilssynskomiteen for Elen Ofstads Haandgjerningsskole, katedralskolens forstanderskap, styret for Trondhjems tekniske aftenskole, styret for Trondhjems fagskole, vergerådet, Trondhjems sparebanks forstanderskap, forstanderskapet av

^{xxxvi} Som en kuriositet kan nevnes at Ole Konrad Ribsskogs barnebarn ofte fikk gratisbilletter til kinoen av bestefaren. Fra Ribsskogs korrespondanse kan man lese at han mottok kr 30 i møtehonorer i 1937 fra Kommunale Kinematografers Landsforbund.

Spareskillingsbanken, styret for Trondheim arbeiderforening, teaterets direksjon, og leder for Gregeus Jacobsens legat.

Ribsskog satt også en periode i styret for: Hans Benneche og Hustru Bergitte M. Benneches Legat^{xxxvii}, samt i styret for Søstrene Benneches Legat. Han satt i tillegg i bestyrelsen for foreningen til tuberkulosens bekjæmpelse, samt Frk. Dorothea Martens Legat. Ribsskog ble også valgt inn i decisionskomiteen 16. desember 1920 i tillegg til statsråd Magnus Halvorsen og kjøpmann Chr. Thaulow.

På Norges Skoleinspektør- og bestyrerforening^{xxxviii} på Gjøvik august 1933 ble Ole Konrad Ribsskog valgt til formann, uten at han selv var til stede. Han hadde da sittet i styret siden 1924. I mars 1937 ble Ribsskog informert i brev om at Kirkedepartementet hadde oppnevnt han som vararepresentant for professor S. Schmidt- Nielsen "*i hans egenskap av Departementets representant i Museets direksjon*". Vervene han hadde privat og som skoleinspektør og kommunepolitiker ga han innsyn, påvirkningsmulighet og kontakter innenfor mange områder både lokalt og mer sentralt.

I brev til vergerådet i august 1937 ba han seg fritatt fra vergerådet og at den nye skoleinspektør Olaf Aasgaard ble valgt inn.²⁶⁵

Ribsskog ble ansett som en solid fagmann innenfor sitt felt. Det resulterte i forespørsler fra bl.a. lærerskoler om sensoroppdrag. Nordlands avis (Ranen tidende) meldte 20. juni 1921 at Ribsskog hadde vært sensor ved Nesna lærerskole. Fire år senere, i 1925, skulle hans datter, Astrid, komme til distriktet for å delta med et musikalsk innlegg.

^{xxxvii} Opprettet av kjøpmann H. Benneche ved testamente 7. mars 1879 for utdeling til verdige enker etter kjøpmenn av Trondheim by.

^{xxxviii} Under ledelse av skoleinspektør J. E. Haslund, Horten, ble et landsforbund av skoleinspektører og skolebestyrere dannet i 1924. Spørsmålet var oppe allerede under det nordiske lærermøtet i Kristiania i 1920, og under Norges lærerlags møte i Bergen i 1921 ble de foreløpige lover vedtatt, mens de endelig ble vedtatt i Kristiansand i 1924. Til landstyret i 1924 valgtes Haslund til formann og bl.a. Ole Konrad Ribsskog som styremedlem (Vår Skole, 1924, nr. 24).

9.0 Pensjonsalderen nærmet seg

Noen år før Ribsskog nådde pensjonsalderen ble det gjort stor stas på han i forbindelse med at han hadde 40 år bak seg i Trondheims skolen, og han ble i Trondheim bystyre takket for fortjenestefull kommunal virksomhet. Bildet Ny Tid så for seg hadde en "flatterende" bakgrunn. Ribsskog sto der og måtte avlegge en takk til høyres ordfører Cappelen og høyres og venstres borgermester Per Lund. Ordførerens bærende kommunale ide hadde vært at folkeskolen "*skal og må nedskjæres*", og Lunds fortjeneste var at den frie kommunale middelskole var blitt ødelagt.²⁶⁶

Den 5. mai 1937 skrev Ribsskog brev til formannen i Trondheim forenede Arbeiderparti hvor han meddelte at han nå gikk ut av bystyret. Han takket samtidig partiet for at han i en så lang periode hadde fått anledning til å utføre arbeid gjennom de kommunale myndigheter. Arbeidet i partiet hadde gitt han mange gode opplevelser. Videre skrev han at det var gjennom partiet han fikk muligheten til å yte bidrag til gagn for skolen. Ribsskog påpekte at partiet aldri har sviktet når det gjaldt skolen, og "*jeg tror vi også kan være enige i, sjelden tatt feil. Når Trondheim er den eneste by i landet foruten Oslo som har maktet å beholde sin lesetid i folkeskolen ubeskåret tross gjeldsnedskrivning og økonomiske vanskeligheter av mange slag, er det godt gjort.*"²⁶⁷

Noe av det siste Ribsskog gjorde før han gikk av som skoleinspektør, var å foreta en revisjon av folkeskolens undervisningsplan. Ifølge Adresseavisen i januar 1937, gikk Trondheim i spissen for denne revisjonen, der nye synsmåter og gradering av arbeidsstoffet ble vektlagt. Adresseavisen skrev at det var et svært arbeid som var blitt utført på kort tid. I innstillingen til skolestyret kom det fram at Ribsskog tydelig så for seg at "*en ny retning holder nu på å arbeide seg frem i folkeskolen, en retning som mange av oss har stor tro på.*"²⁶⁸ I orienteringsfagene skulle elevene nå ikke lenger sitte og være passive mottakere. Det er klart at det er arbeidsskolen og arbeidsskoleprinsippet han her viser til. Skoleinspektørens forslag ble vedtatt av skolestyret.

9.1 Ole Konrad Ribsskog når aldersgrensen

Det var store begivenheter Ribsskog hadde vært gjennom fra han dro med en liten koffert fra Ribsskogen i 1885 for å starte ved Klæbuseminaret, til han begynte som kirkesanger og lærer i Flatanger, og fram til at han nå avsluttet en lang epoke som skoleinspektør og aktiv politiker i Trondheim. Han fikk være vitne til store reformer innenfor skole, pedagogikk og politikk som var hans hovedinteresser.

I mars i 1937 ble det i Norsk Skuleblad søkt etter ny skoleinspektør i Trondheim. Ribsskog var nå pensjonist og i ferd med å trekke seg tilbake fra stillingen som skoleinspektør. Den nytilsatte ville få en lønn på kr 8 000, med fem alderstillegg a kr 448. Dertil to tillegg a kr 470 etter fem og ti års tjeneste som skoleinspektør. Bystyret forbeholdt seg adgangen til å nedsette lønnen for samtlige som var omfattet av folkeskolens lønnsvedtak. Den nye skoleinspektøren som ble ansatt var Olaf Aasgaard.^{xxxix} Ribsskog hadde stor tro på Aasgaard og beskrev han som en meget dyktig mann med inngående kjennskap til skolen. Han hadde også godt kjennskap til det som foregikk både i USA og Europa for å reformere barneskolen. Etter 26 år som lærer og overlærer ved byens folkeskole mente Ribsskog at han kjente den godt. Ribsskogs innstilte derfor Aasgaard til skoleinspektør, med tre måneders oppsigelse. Norsk Skuleblad beskrev han som meget dyktig, godt utrustet, og med en usedvanlig arbeidskraft.²⁶⁹ Ribsskog ga Aasgaard svært godt skussmål da han ansatte han som overlærer i 1930. Han skrev da bl.a. at Aasgaard "*rager adskillig op over det almindelige*".²⁷⁰ Da Ribsskog gikk av, hadde han 44 år bak seg i Trondheimsskolen. Ribsskog ble pensjonist midt i skoleåret, og man ønsket ikke å sette inn noen ny på det tidspunktet. Kirkedepartementet oppfordret han til å bli i stillingen fram til nytt skoleår, noe han svarte positivt på. Aasgaard ble en god mann for skolen i Trondheim.

Ribsskog deltok i sitt siste skolestyremøte den 21. juni 1937. I den forbindelse ble han hyllet med vakre ord av formannen og de øvrige medlemmene. Ribsskog kvitterte med en liten

^{xxxix} Olaf Aasgaard som var født i 1886, hadde artium fra 1906, lærereksamen fra 1907 og krigsskolens nederste avdeling fra 1908. Han ble etter to år i Kristiansund lærer i Trondheim i 1911. Fra 1930 var han overlærer ved Lilleby skole. Aasgaard hadde også undervist ved den tekniske aftenskole og vært lærer ved Nidaros lærerskole og i mange år hadde han fungert som sensor ved lærereksamen. Aagaard nedla også en betydelig innsats ved Nordenfjeldske skolemuseum (Norsk Skuleblad, 1937, nr. 20, s. 353). Da han gikk av i 1956, ble han tildelt kongens fortjenstmedalje i gull for sitt virke i skolen og ved Nordafjelske Skolemuseum. Da Aasgaard gikk av for aldersgrensen, overtok overlærer Birger Nordstrand skoleinspektørstolen.

takketale. I takketalen løftet han spesielt sogneprest Otto Thinn^{x1} innsats og bidrag som formann i skolestyret fra 1897 til sin død i 1914. Ribsskog hevdet at hans ånd hadde vært rådende i skolestyret fram til da. Etter møtet var det en festlig tilstelning i Harmonien.²⁷¹ Kort tid i forveien holdt lærerinnen og lærerforeningen avskjedsfest i Handelsstandens hus.²⁷²

Også etter at Ribsskog gikk av med pensjon, fulgte han godt med i hva som rørte seg på det pedagogiske området i byen. Middelskolen kjempet han for, og i 1939 skrev han i "Nidaros" at han gikk imot å modernisere den gamle skolen i Ila til fortsatt bruk for middelskolen (realskolen). Han mente sjømannsskolen burde få den gamle, og det burde bygges ny skole i Østbyen. "*Østbyen må nå få sin realskole med gymnas*". På ny gjentok Ribsskog kravet om at den nye middelskolen (realskolen) måtte bli en avgiftsfri skole med fritt materiell.²⁷³ Han hadde fortsatt sterk tro på at skolen var bærebjelken fram mot velferd og demokrati.

Da Ribsskog gikk av for aldersgrensen, ble han karakterisert som en skolemann med sterk vilje, arbeidskraft og arbeidslyst. "*Når hertil kommer rike evner, pågangsmot og utholdenhet, skjønner man at han i ledende stilling måtte komme til å sette merker efter seg.*" Det ble hevdet at hans arbeidskraft, og administrative evner raget over det almindelige. I forbindelse med avgangen holdt Trondheim lærerlag og Trondheim lærerinneforening en vellykket avskjedsfest for Ribsskog. Det var samlet 130 lærere og lærerinder fra samtlige av byens skoler. Lærerlagets formann Dalaker holdt talen for skoleinspektøren.²⁷⁴

9.2 Kongens fortjenstmedalje i gull

I 1908 ble Kongens fortjenstmedalje innstiftet som belønning for fortjenester innenfor kunst, vitenskap og næringsliv, samt for utmerket forhold i offentlig tjeneste. Ifølge kongehuset august 2008 har 35 000 menn og kvinner fram til 2008 mottatt Fortjenestemedaljen. Søknad om tildeling sendes H. M. Kongen gjennom Fylkesmannen. Ole Konrad fikk i 1937 Kongens fortjenstmedalje i gull, og den ble overlevert i hans hjem den 21. september s.å. Ribsskog mente selv det skyldtes hans langvarige arbeid for folkeskolen i Trondheim. Fra Nidaros

^{x1} Teologen Otto Thinn (1853- 1914) var prest i Trondheim. Han var opptatt av skolesaker og ble av biskopen utnevnt til geistlig medlem av skolestyret. Ribsskog ga Thinn stor del av æren for det Trondheim folkeskole sto for. (Ribsskog & Svendsen (1914) *Trondheim folkeskole. En historisk fremstilling*, s. 234-35). Thinn hadde mange år bak seg innenfor ulike skoleslag da han kom til Trondheim i 1895. Han var for øvrig medlem av Trondhjems vitenskapsselskap (Lange, A. (1915) *Norges geistlighet i 1914*, s. 212. Christiania: A. M. Hanches Forlag).

skuledirektørembete ble det argumentert med at Ribsskog var en anerkjent og dyktig skolemann som hadde gjort utmerket arbeid i de stillingene som hadde vært betrodd han.²⁷⁵

Det Kongelige Slott skrev i 2002 at vi har gjennomgått tilgjengelig materiale, men vi finner ikke noen begrunnelse for tildelingen til Ribsskog. Videre skrives det "*at det aldri har vært normalt å gi noen begrunnelse, da det er en helhetlig vurdering av vedkommendes livsinnsats som gir grunnlag for tildelingen*".²⁷⁶

Mens Ribsskog satt på Stortinget, drøftet man i juli 1913, en innstilling fra konstitusjonskomiteen angående forandring av grunnlovens § 23 der det gikk fram at Kongen kunne "*meddele ordener til hvem han godt befinner...*" Dette var femte gang det forelå forslag om endring av denne grunnlovsparagraf, første gang i 1897, deretter i 1904, 1908 og i 1910. I sitt innlegg i saken ga Ribsskog til kjenne at han ikke hadde mye til overs for slike ordener. Det er ingen tvil om, hevdet han, at:

"St. Olavs orden utigjennom aarene ofte har været benyttet til å gjøre urolige elementer snille og føielige, og naar vi træffer paa folk, som gaar omkring med mange kors og store kors, saa kan vi ofte gaa ut fra at det er folk som har hatt en fortid, men som nu er blitt snille og føielige"

Ribsskog tilføyde at de som hadde fått sine ordener, ikke skulle være redde for å miste disse dersom ordensvesenet ble opphevet. Det skulle ikke ha tilbakevirkende kraft. Imidlertid kan denne uttalelse indikere at det lå en liten "*rebell*" i han som kom til syne ved spesielle anledninger. I samme debatt lot ikke Ribsskog og Buen sjansen gå fra seg til å komme med noen "*nålestikk*" til Venstre, som hadde avskaffelse av ordensvesenet på sitt program. Buen ironiserte over at Venstre nå måtte gjøre kuvending i saken. Han lot heller ikke representant Løvland som argumenterte for, gå fri. Buen tilføyde at så vidt han visste hadde Løvland hele 12 ordenstegn "*aa bære paa*", mens statsministeren ikke hadde så mye som en rose "*at vise paa sitt bryst*". Buen avsluttet med å hevde at ordenshumbugen er noe av det usunneste som vårt folk har å dra på. Det er "*snoberiets fane*". Både Ribsskog og Buen stemte for å endre grunnloven, men grunnlovsforslaget oppnådde ikke grunnlovsmessig flertall.²⁷⁷

Selv om Ribsskog hadde behersket sans for utmerkelse, dro han til Oslo for å motta gullmedaljen, og han ba i brev til slottet av 1. november 1937 om audiens "*lørdag denne uken*". Han opplyste at han ville bo på Grand. Det ser heller ikke ut til at Ribsskogs

gullmedalje ble noe stort nummer i familien. Bernhof Ribsskog kom bare med en kort kommentar "*Gratulerer med utmerkelsen*" i et brev til broren.²⁷⁸

10. Bøker Ribsskog skrev

Ole Konrad Ribsskog skrev og publiserte flere bøker, både alene og sammen med andre. Her gjengis hans bøker med en kort omtale:

I 1904, mens Ole Konrad Ribsskog og Benjamin Lie^{xli} var ansatt som lærere på Kalvskinnet, utarbeidet de to "Repetisjonsoppgaver i regning og rumlære for folkeskolens afgangsklasse" for å øke kunnskapen i regning blant skolebarna.

Allerede mens Ribsskog var ansatt ved Kalvskinnet skole viste han sin historiske interesse, og sammen med skoleinspektør Svendsen skrev han boken "Trondhjem folkeskole. En historisk fremstilling".²⁷⁹ Første utkast til denne boken ble gjort ferdig av Ribsskog i 1904, men han klarte ikke å få midler til å gi den ut. Ti år senere ble boken utgitt som et bidrag fra Trondheim folkeskole i forbindelse med jubileumsutstillingen som ble avholdt i 1914, for å markere 100-årsdagen for grunnloven. Boken fremstår som godt dokumentert, og bygger på mange kilder. Ribsskog og Svendsen tar utgangspunkt i erkebiskop Jon Raudes kristenrett som ble utarbeidet i perioden 1272 -1277. Den krevde at faderens barn pliktet å lære dem credo, pater noster og Ave Maria. Videre føres vi gjennom reformasjonen, de danske skoler i Trondheim, konfirmasjonens innføring og betydning for skolevesenet, fattigskolevesenet i Trondheim by. Forfatterne gir også en oversikt over hvordan skolene var organiserte, over hvilke regler som gjaldt, og hvilke kostnader man opererte med. Almueskolene i perioden 1849 til 1889, samt folkeskolene i perioden 1890 til 1914 ble også viet en del plass. Ribsskog ble tidlig opptatt av de elevene som ikke klarte å følge "*vanlig*" undervisning. Denne delen av skolevesenet ble det også gitt plass til. Avslutningsvis ser man at det er nedlagt mange arbeidstimer i å kartlegge hvilke lærere og lærerinner, som hadde vært ansatt ved Trondheims folkeskole og noen personlige data om hver av dem. Dette var en studie Ribsskog gjennomførte på fritid. Det var ikke mulig å få avsatt tid til slikt, og heller ikke økonomi til det. Selv hevdet han i Stortinget 19. mars 1915 at det var resultat av "*mange aars arbeide i fristundene*".²⁸⁰

^{xli} Lie var ansatt ved Kalvskinnet fra 1. november 1889 til 1. april i 1906, da han flyttet over til Lademoen skole for å bli der i tre år. Han ble således kollega med Margit Høie Ribsskog fra 1906 og Bernhof Ribsskog fra 1. august 1907.

I 1926 ga Ole Konrad Ribsskog ut boken " Trondhjems folkeskole. Skolens bygninger 1754-1926". Her gir han en historisk oversikt over de ulike folkeskolene i Trondheim, samt en beskrivelse av det indre arkitektoniske.

I 1938 kom boken "Trondheim Folkeskole. Under skoleloven av 1889".²⁸¹ Dette er en bok på 260 sider, og vitner om et grundig arbeid basert på lang erfaring fra skoleslaget, og mye kunnskap om norsk skole. Boken må betraktes som Ribsskogs mest omfattende historiske verk. Han dro spesielt veksler på at han hadde fått være med i perioden fra den gamle allmueskolen og fram til gjennomføringen av skoleloven av 16. juli 1936. Innledningsvis beskrev Ribsskog forholdene ved fattigskolen, friskolen og allmueskolen for så å gå over til å beskrive grundig de forandringene som var en direkte følge av skoleloven av 1889. Ribsskog fikk også tydelig fram hva man hadde klart å få til av positive rammefaktorer i folkeskolen i Trondheim med små ressurser. Han skrev om faktorer som var av grunnleggende betydning for at skole og undervisning skulle bli mest mulig effektiv og funksjonell. Det gjaldt bl.a. skolelegeordningen, tannklinikkordningen, skolebespisningen, feriekolonier, og friluftsskoleordningen. Det kom tydelig fram i boken hva som hadde vært Arbeiderpartiets og Ribsskogs kampsaker i perioden, som fritt undervisningsmaterieell, gratis folkeskole, gode skolelokaler, bedre og like lønnsbetingelser for mannlige og kvinnelige lærere. Striden omkring det å få til en god folkeskole ble også tydelig synliggjort. Avslutningsvis ga Ribsskog en oversikt over lærerpersonalet (lærere, lærerinner og skoleinspektører) som hadde vært ansatt i folkeskolen i perioden 1889- 1937.

Ribsskog skrev i november 1937 til Trondheim skolestyre, og fortalte at han arbeidet på Trondheim folkeskoles historie^{xlii}, som han mente var av betydning. Han ønsket ikke honorar for arbeidet, men hadde ikke mulighet til å dekke "*utgivningen*". Ribsskog regnet med at trykkingen ville komme på kr 1200,-. I mai 1938 kom han i brev tilbake til saken, og opplyste at trykkingen var blitt betraktelig dyrere, og beløpet var nå kr 2782, 55. Ribsskog ba derfor om mer midler til prosjektet.²⁸² Flere aviser som Nidaros, Ny Tid, Arbeideravisen og Adresseavisen ga Ribsskog mye positiv oppmerksomhet og ros for boken. I tillegg kom positiv omtale i en rekke fagblad. Hans etterfølger Olaf Aasgaard ga også mye skryt til det arbeidet som var utført.

^{xlii} Ribsskog, O. K. (1939) Folkeskolen gjennom femti år (1839-1939). Trondheim:

Bokmanuskriptet "Litt om rekneopplæringa i den danske skolen, fattigskolen, friskolen, allmueskolen og folkeskolen i Norge" lå ferdig på Ole Konrad Ribsskogs skrivebord da han plutselig og uventet gikk bort.²⁸³ Broren Bernhof Ribsskog tok fatt i saken og fikk med hjelp av Gyldendal Norsk Forlag utgitt boken få måneder etter at Ole Konrad døde i 1941.

Ribsskog tok innledningsvis i boken utgangspunkt i forsøkene til Kristian II (1481- 1559) på å få til en slags folkeskole her til lands ved å bestemme at prestene og degnene på landet skulle lære barna religion, lesing og skriving. Ribsskog ga videre en historisk oversikt over hvilke personer som hadde vært med på å gi sitt bidrag til utvikling av rekneopplæringen. Dårlig økonomi i landet, liten interesse for skolen, er viktige momenter for å forstå hvorfor det sto så dårlig til med skolestellet. Lave lønninger og få utdanningsmuligheter for lærerne fikk også konsekvenser for regneopplæringen i allmueskolen. Ribsskog gjør et nummer av at lærerne begynte å slutte seg sammen i foreninger, holde møter og bevisstgjorde hverandre.

Skolebladene, skrev Ribsskog, var en sterk medvirkende kraft i skolens utvikling (ibid., s. 33).

De holdt lærerne underrettet om hva som rørte seg av nye ideer i skolen både ute og hjemme.

Til slutt ga Ole Konrad Ribsskog sin tributt til det arbeidet som broren Bernhof Ribsskog hadde utført, gjennom sine eksperimentelle studier. Det arbeidet hadde bidratt til å skape et sikrere grunnlag å bygge på "*enn det grunnlag som det vanlige lærerskjønn kan gi.*"

Ribsskog viste at han var historisk interessert både i tale og skrift. Den 19. mars 1915 argumenterte han fra Stortingets talerstol for å yte Torstein Høverstad økonomisk bistand til å skrive "Folkeskolens historie". Han hadde selv hørt Høverstad fremlegge sine storslåtte planer, og når han hadde påtatt seg å utføre arbeidet gratis, så mente Ribsskog man skulle våge kr 1200 til dekning av en del utgifter. Det man trengte, var en samlet folkeskolens historie på grunnlag av de kilder og opplysninger som kunne skaffes av en dyktig og interessert mann. Trondheim hadde ofret "*mellem 2 og 3 tusen kroner*" på utgivelsen av Ribsskogs bok. Derfor burde Stortinget ta imot tilbudet som ble gitt.²⁸⁴ Høverstad fikk årlige stipendiebeløp fra 1915 for skolehistoriske studier, og ble fra 1927 fast statsstipendiat. Høverstad refererte for øvrig til Ribsskogs og Svendsens bok "Trondheim folkeskole. En historisk fremstilling" fra 1914 i sin skolehistoriske bok "Det store interregnum" fra 1918.²⁸⁵

10.1 Hefter, artikler og avisinnlegg skrevet av Ribsskog

Lista over skrifter av Ole Konrad Ribsskog er ikke en fullstendig biografi. Ribsskog skrev mye i ulike aviser og tidsskrifter som ville kreve utrolig mye arbeid å avdekke.

Ribsskog, O. K. (1907) Vort skoleprogram. *Ny Tid*, 26. november.

Ribsskog, O. K. (1915) *Korntold og krigsrustninger*, Trondheim: Utgitt av Trondhjems Arbeiderparti. Ny Tids boktrykkeri.

Ribsskog, O.K. (1918-1919) *Beretning om Trondhjems kommunale skoletannklinikk for 1917-18*. Trondheim.

Ribsskog, O.K. (1919) Trondhjems folkeskoler netop nu. *Ny Tid*, 15. mars.

Ribsskog, O. K. (1924) Skolekjøkkensaken i Trondheim. *Norsk Skoletidende*, nr. 7, s. 108.

Ribsskog, O. K. (1924) Elevøvelser i fysikk ved Trondhjems folkeskole. *Norsk Skoletidende*, nr. 10, s. 147- 148.

Ribsskog, O. K. (1927) Høires "kulturpause". *Norsk Skoletidende*, nr. 24, s. 328- 330.

Ribsskog, O. K. (1929) Stiller våre skolemyndigheter sig i veien for den frivillige gymnastikk. *Norsk Skoletidende*, nr. 10, s. 134.

Ribsskog, B. (1933) Buen død. *Arbeider Avis*, 18. juli.

Ribsskog, O. K. (1934) Betydningen av en rimelig undervisningstid. En prøve. *Norsk Skuleblad*, nr. 2, s. 27-30.

Ribsskog, O. K. (1935) Trondheim folkeskole. *Norsk Skuleblad*, nr. 23, s. 535 -538.

Ribsskog, O. K. (1936) Utdanning av engelsklærere for folkeskolen. *Norsk Skuleblad*, nr. 13, s. 297- 298.

Ribsskog, O. K. (1936) Innføring av engelskundervisning i folkeskolen. *Norsk Skuleblad*, nr. 32, s. 685- 687.

Ribsskog, O.K. (1937) Karaktergiinga etter den nye undervisningsplanen, *Nidaros*, 8. oktober.

Ribsskog, O. K. (1939) 1889- 1939 Folkeskolen gjennom 50 år. *Norsk Skuleblad* (Særtrykk av Norsk Skuleblad), nr, 25,s. 489- 493.

Ribsskog, O. K (1939) Fra allmueskole til folkeskole. *Norsk Skuleblad*, nr. 25, s. 500.

Ribsskog, O. K. (1939) Trondheim fagskole for håndverk og industri. *Arbeideravisen* 5. okt.

Ribsskog, O. K. (1939) Trondheim kommunale middelskole må få nye og tidshøvelige lokaler. *Nidaros*, 4. mai.

Ribsskog skriver flere innlegg i fagbladene bl.a. om utdanningen av skolekjøkkenlærere og om skolekjøkkenopplæringen i skolen.

11.0 Ole Konrad Ribsskog. Hvem var han?

Å beskrive et menneske er vanskelig, nettopp fordi man da blir tvunget til å besvare hvor det begynner, og hvor skal man starte? Hva er det som karakteriserer og representerer noe varig over tid? Slik jeg ser det, kan det være naturlig å stille spørsmål ved, hva var med på å påvirke hans utvikling som menneske, skolemann og politiker? I denne sammenhengen har jeg valgt å se på hele hans liv. Muligens hadde det gitt mer dybde om man hadde valgt å fokusere på en bestemt fase og forsøkt å forstå den ut fra datidens debatter, og begivenheter.

11.1 Menneske – livssyn

Ole Konrad Ribsskog vokste opp på en isolert og skjermet plass, med foreldre som gode rollemodeller og veivisere. I følge slekta sto kristendommen sterkt i familien, uten at det ga seg ekstreme utslag. Familien var den gang som nå, første arena for sosialisering, og religion ble dermed en integrert del av det man hadde felles i familien, en livsholdning der lydighet, respekt, rettferdighet, og disiplin var viktige verdier. Kristendommen ble et samlende element som fulgte en fra fødsel til grav. Det ble noe man identifiserte seg med, og som ble noe uforanderlig ved enkeltindividene og familien. Det var i Ribsskogen hans virkelighetsoppfatning, tanker og meninger om livet ble dannet. Kristendommen utgjorde et felles livs- og verdigrunnlag, og verden ble definert og forstått ut i fra det. Som i de fleste hjem på den tiden ble ikke disse verdiene i særlig grad diskutert eller satt under kritisk lys. Erfaringene fra barndomshjemmet var så grunnleggende at de kom til å følge han resten av livet.

Ribsskog debatterte ikke sitt personlige religiøse syn offentlig, og det foreligger ikke noe skriftlig materiale fra slike ytringer. Livssyn er ikke noe entydig og informativt begrep, så man blir også her henvist til å dra noen konklusjoner ut i fra de ideene han proklamerte, og de sakene han argumenterte og kjempet for. Ribsskog fremsto etter hvert langt fra som noen dogmatiker i religiøse spørsmål, i betydningen av å være trangsynt eller ensporet. Mens han satt på Stortinget stilte han ved flere anledninger en del konkrete og kritiske spørsmål til religiøs praksis, både i og utenom skolen. I april 1914 forelå en innstilling fra kirkekomiteen om ekstra lønnstillegg på kr 1400 for stiftskappelan R. Hugsøens i Bergen stift. Flertallet i kirkekomiteen hadde gått inn for denne bevilgning. Ett av argumentene for lønnspålegg var at presten skulle forrette Guds ord på landsmålet. Denne merkelige argumentasjon reagerte Ribsskog på, og han så på det som ren propaganda for landsmålet. Man kunne ikke med bevilgninger prioritere den ene eller andre måten å forkynne på. Resultatet ble imidlertid at stiftskapellanen fikk sitt personlige lønnstillegg.²⁸⁶

Ved flere anledninger stilte Ribsskog seg også kritisk til religionsundervisningen i skolen. I juni 1915 deltok han i debatten på Stortinget der denne saken ble tatt opp. I den forbindelse hevdet han at: *"Jeg vil si min mening rent ut. Det er den, at et greit forhold faar vi ikke i disse ting, før vi faar en bekjennelsesfri skole; og tilfreds blir man ikke før vi faar det"*. Videre uttalte han at et greit forhold får vi først, når vi overlater til hver enkelt å sørge for

religionsundervisningen for sine barn. Øving i pugging, uten forklaringer, ville han ha ut av skolen. Det var "*reminiscenser*" i folkeskoleloven fra den tid, almenskolen var kirkeskole.²⁸⁷

Forandring i bestemmelsen om bededagen kom opp flere ganger rundt 1900. Både i april og mai 1915 ble saken debattert i Odelstinget. Bakgrunnen for bots og bededagen var en kongelig forordning for kirkene i Danmark og Norge av 27. mars 1686. For noen ble derfor dagen sett på noe som var påtvunget gjennom en forordning av den danske kongen, mens andre mente den hadde sin rot i det tredje århundre etter Kristi fødsel. For Ribsskog så ikke dette ut til å være noen stor sak. For han kunne bededagen like gjerne vært sløyfet, i alle fall bestemmelsene som gjaldt for dagen. Oppsiktsvekkende hevdet han at han trodde statskirkeordningen var et forbigående fenomen som ville bli opphevet. "*Men der staar vi nu ikke nu; nu maa vi finne en fællesordning*". Ribsskog mente at dersom man skulle ha en slik dag så kunne den avlegges til høsten, og så sent at det ikke kolliderte med "*aanarbeidet*". For øvrig burde dagen legges til en mandag slik at det ble en liten ferie og folk kunne komme seg ut av byen noen dager og bort fra "*usunde og støyfylde lokaler i fabrikker*". Ribsskog fremmet derfor et forslag om å flytte dagen til en annen hverdag "*efter Kongens nærmere bestemmelse*".²⁸⁸ Ved lov av 28. mai 1915 ble bededagen flyttet til fredagen før Helgemesse, som også benevnes som alle helgens dag. Det var også andre sider ved religionsspørsmålet Ribsskog engasjerte seg i og hadde en mening om, som for eksempel dogmelæren. Det kom fram at han var noe kritisk til de vanskeligste og absolutte spørsmålene i Bibelen, som treenigheten og jomfrufødselen.²⁸⁹

Ribsskog gikk også for å kunne ansette lærere og administrativt personale i skolen som ikke tilhørte statskirken (dissentere). Heller ikke katolikker ville han avvise. Dersom det var religionsundervisningen man var redd for, så mente han den lett kunne overtas av en annen i skolen. Det måtte ikke bli slik, hevdet Ribsskog, at ved å gå ut av statskirken så fraskrev læreren seg automatisk muligheten til å komme i en administrativ stilling i skolen, som overlærer eller skoleinspektør. Det var i 1889 at representant Bonnevie fikk gjennomslag for forslaget om at lærerne skulle tilhøre statskirken.²⁹⁰ Først i 1917 falt bekjennelsesplikten for lærere bort. For statsråder ble den stående til 1919.

Ribsskog satte skolens undervisning foran det religiøse. Det kan eksemplifiseres med at han i brev fra oktober 1928 var tydelig på at han satte det faglige foran det å gi barn av "*7dedagsadventister*" fri på lørdagen. Barna ville bli lidende, og tape på å miste en skoledag i

uken. Han åpnet imidlertid for at dette kunne gå i orden dersom ”*De var villige til å skaffe dem ekstraundervisning*” (les barna).²⁹¹

Ribsskog forsvarte den individuelle friheten og var motstander av at ytre autoriteter, også kirkelige, skulle kunne overprøve individuelle valg. Mens han satt i kirkekomiteen, kom saken om begravelse uten prestelig medvirken opp. Ribsskog som var en del av mindretallet i kirkekomiteen, var enig i resolusjonen av 13. mars 1914 om at ”*Medlemmer av statskirken skulle begraves uten medvirken av prest, når begjæring om dette var framsatt av avdøde selv eller dem, som har at sørge for begravelsen...*” Mindretallet hevdet at de kirkelige goder ikke burde påtvinges noen. De mente at det måtte ”*positive skridt*” til for å bli kvitt kirkens tvang. Full frihet mente de først ville finne sted dersom begravelsen ble en helt borgelig sak.²⁹²

Arbeiderbevegelsen har tradisjonelt hatt et anstrengt og ambivalent forhold til kirke og kristendom. Arbeiderpartiet hadde i 1891 programfestet en konfesjonsløs folkeskole, og ble i 1911 formulert bekjennelsesfri.²⁹³ Kirken har blitt beskyldt for å gå makthavernes ærend, og ikke tatt de svakestes parti. Dette kom også i flere sammenhenger til syne i Trondheim. Samtidig med at Ribsskog i 1907 entret Arbeiderpartiet, tok Ny Tid fatt i en artikkel som var skrevet i Adresseavisen, som prøvde å påvise sosialismens skadelige innflytelse på samfunnet. Ny Tid argumenterte selvsagt mot den gamle påstanden om at sosialisme og økt opplysning ville ødelegge ”*moralen og sæderne*”. Usedeligheten florerte ikke på fabrikkene, verkstedene og i arbeidshjemmene. ”*Den findes først, naar man kommer lidt op i høidene, blandt de rige lediggjængerne. Der er udsvævelser af alle slags, der kan man risikere at komme op i de vildeste orgier.*”²⁹⁴ I 1918 satte Arbeiderpartiet på programmet at kristendomsundervisningen skulle ut av skolen. Spesielt tydelig var nestformann i det norske Arbeiderparti Edvard Bull (1881- 1931) i boken ”Kommunisme og religion” fra 1923, hvor han argumenterte for å gjøre skolen verdslig, liksom sykepleien, begravelsen og ekteskapet. Han manet til kamp mot fordummende lutherdom og for å gjøre barna til sosialister, og skolen til en sosialistisk skole. Autoritetstroen skulle bekjempes, likedan den kristne ydmykesmoralen. Skolepolitikk skulle være klassepolitikk. Ribsskog var også influert av partiets holdning til religion uten å dra det så langt. Ribsskog tok avstand fra at religion ble brukt for å bevare rådende maktforhold, og at man måtte unngå bruk av makt under religionens dekke. Barnebarnet Margit Slaatto hevdet imidlertid ved flere anledninger at Ribsskog ikke var spesielt religiøs. Han var heller ingen hyppig kirkegjenger, det skjedde stort sett ved spesielle anledninger og høytider. Han bedrev heller ikke spesiell innpoding av barna. ”*Da var nok Inga mer opptatt av religiøse spørsmål*”.

Grunnleggende i hans menneskesyn var bevisstheten om menneskets absolutte verdi, og at alle skulle få den samme starten og de samme mulighetene. Her var det ikke rom for kompromisser. Ribsskog skjønnte at for å nå det målet, ville det være en lang prosess, men han var villig til å bidra på en slik måte at man kom et stykke på vei. Hans oppgave som politiker og administrator ble å legge forholdene til rette slik at dette ble mulig.

Ut fra innleggene på Stortinget kan det synes som om at Ribsskog i flere sammenhenger kunne være noe ironisk og nedlatende overfor medrepresentanter i sine innlegg. Særlig gav han mange spark mot Venstres politikk. Han var snar til å påpeke det de ikke hadde fått til, eller ikke fulgt opp. For en utenforstående kan det nærmest se ut som han ved flere anledninger forsøkte å sette motstandere ute av spill, eller diskvalifiserte dem. Det er vanskelig å avgjøre om han var mer bitende, sarkastisk, og ”spydig” enn andre representanter. Imidlertid er det vanskelig å sette seg inn i tonen og språkbruken som den gang rådde på Stortinget. Kanskje var og er det slik? Guttorm Hansen skriver noe om det i boken ”Etterkrigstid”, hvor noen representanter kunne opptre nådeløst og spiddende.²⁹⁵

Ribsskog var streng og bestemt av natur, og det finnes ulike uttalelser på hvordan han forholdt seg til bruk av straff. Rapporter fra tiden han var lærer i Flatanger tyder på at han var en streng lærer som ikke trengte å bruke straff overfor elever som utviste uønsket atferd. Straffeprotokollen fra Kalvskinnet skole etterlater ikke noe tvil om at det overfor en del elever ble brukt harde fysiske metoder mens han var lærer der. I den perioden var han ”ung og uerfaren” og ville sikkert ikke utfordre det bestående. Kanskje var dette en godt innarbeidet praksis ved skolen, med en sterk leder? Senere takket han som nevnt Anna Sethne for hennes kamp mot bruk av straff overfor barn.

I barndomshjemmet lærte de nøysomhet og å ta vare på det de hadde. Søsteren Oline som var syerske, tilbrakte en god del tid i hjemmene hos både Ole Konrad og Bernhof Ribsskog for å reparere klær og sengetøy. Man skulle utnytte det man hadde før noe nytt ble kjøpt inn. De var konservative slik, og var tilfredse med det de hadde.

I Ribsskogen var de forsiktige med alkohol. Den ble enten brukt til rent medisinsk bruk eller som en markering av spesielle begivenheter. En flaske brennevin skulle vare lenge. Det kunne bli skjenkt en dram når det kom besøkende, noe som var en sjeldenhet på det avsidesliggende

rommet. Ole Konrad Ribsskog tok med seg denne skikken når han fløytet ut, og serverte en "toddy" bare ved spesielle anledninger. Av slekta beskrives han ikke som avholdsmann, men forsiktig i omgang og bruk.

Ribsskog framsto som en modig og solid person som nok kunne være steil og ikke krøp for noen. Med sine klare standpunkter var ikke Ribsskog populær hos alle. Imidlertid foreligger det en udelt positiv bedømmelse av han som fagmann og politiker. Det er lite sprik å finne i karakteristikkene av Ole Konrad Ribsskog. Han ble etter hvert en avholdt og høyt respektert person i Trondheim, også av sine politiske motstandere. Ved flere anledninger ble han hyllet. I 1922 mottok f.eks. han og kona Inga mye oppmerksomhet i anledning deres sølvbryllup. De fikk mange lykkeønskninger fra alle hold, samt blomster, og presenter. Det ble gitt oppmerksomhet både fra Kalvskinnet, Lilleby og lærerorganisasjonene. Ved middagstider møtte en deputasjon opp hjemme hos Ribsskog og overrakte en gave fra overlærerne og lærerne. Gaven av oksidert sølv var utført av gullsmed Smejda, Deputasjonen frambrakte en stor takk til skoleinspektøren for det arbeidet man hadde utført for skolen i Trondheim.²⁹⁶

I dag er det oppportunt å mene noe om utlendinger. På Ribsskogs tid var ikke dette en like aktuell problemstilling. Jeg har bare klart å finne et eksempel på at han uttalte seg om personer fra andre land, og det skjedde i forbindelse med debatt om forandring i bygningsloven høsten 1915. Ett av spørsmålene som dukket opp dreide seg om hvilke betingelser som skulle settes når en fremmed statsborger ville skaffe seg en eiendom her i landet. Ribsskog syntes ikke dette var noe stort spørsmål. Han hevdet at når en fremmed statsborger ville skaffe seg eiendom her i landet, så kunne han ikke gjøre det sånn uten videre. Han måtte ha regjeringens tillatelse, og saken måtte være forelagt herredsstyret, i tillegg til at vedkommende skulle ha bodd i den aktuelle kommune i minst fem år.²⁹⁷

11.2 Sosialdemokrat

Ribsskog var i store deler av sitt liv Arbeiderpartimann, men han definerte seg aldri som sosialist. Gjennomgående brukte han benevnelsen socialdemokrat. Begrepet socialdemokrat har gjennom historien skiftet mening, og betydde nok noe annet på Ribsskogs tid enn i dag. Også Lenin kalte seg på et tidspunkt for socialdemokrat. For Ribsskog betydde socialdemokrat at han tvers gjennom godtok parlamentariske spilleregler og samarbeid med

andre tenkende for å oppnå resultater. Skole og god utdanning var grunnleggende for han i byggingen og utviklingen av et levende demokrati der evnen til kritisk og selvstendig tenkning sto i høysetet. Man trengte kunnskap for å se konsekvensene av ulike typer beslutninger. Når man ser på de utsagn og standpunkt han kom med, så er det tydelig at han tok avstand fra Marxs tanker om revolusjon og proletariats diktatur. Hans grunnholdning var styrende for hvordan samfunnsforholdene kunne forstås og hva som skulle legges til grunn for å oppnå en forandring. Spesielt var han opptatt av de som slet, og hadde det vanskelig, og av den grunn falt utenfor. Opplysning, argumentasjon og samarbeid var for han viktige arbeidsredskaper. Det krevde at man utviste tålmodighet og ikke forlangte "*revolusjon og endring nå*". Disse standpunktene fikk antakelig en del omkostninger for Ribsskog. Kanskje fikk det også betydning for en fremtidig karriere på Stortinget. Ribsskogs holdning til endringene innen Arbeiderpartiet rundt 1918 gjorde at de "*revolusjonære*" ikke så på han med blide øyne.

Gjennom sine bidrag både som politiker og skolemann utviste han samfunnsansvar med klare mål. Han var ingen statist, men tok sakene i sine egne hender. I det daglige arbeidet utviste han stor grad av selvstendighet og mot. Han ønsket å modernisere skole og samfunn og være en pådriver for å påvirke utviklingen. Sjeldent gikk Ribsskog for å utsette en sak.

Hans klare sosialdemokratiske innstilling gjorde at han ikke alltid kom på talefot med de som politisk sto han fjern. Det kan eksemplifiseres med forholdet til rektor ved Levanger læreskole, Ingvald Bleken (1860- 1942), som var svigerfar til Ribsskogs datter Brynhild. Margit Slaatto hevdet at Ribsskog og Bleken aldri fikk til noen god tone, og det begrunnet hun med at Ribsskog ikke var særlig positivt innstilt til erkekonserverne. Bleken kom til Levanger lærerskole i 1908, og var rektor ved samme skole i perioden 1920-1930. Han var høyremann og bl.a. ordfører på Levanger i 1925.

De fleste politiske bevegelsene så betydningen i det å erobre skolen for å kunne nå barna i tidlig alder, ikke minst arbeiderbevegelsen. Ribsskog hadde også sitt ståsted og sin forforståelse farget av det. Ribsskog var klar på skolens sosiale og kulturelle betydning, men det er ikke mulig å finne at han brukte partipolitiske argumenter og slagord ut over at han så for seg og ønsket at skolen skulle utjevne klasseforskjeller og bevare demokratiet. Ifølge Ribsskog representerte skolen en stabiliserende faktor gjennom å bevare tradisjoner, legge grunnlag for normer og regler. Andre arbeiderpartipolitikere som Kyrre Grepp, Martin Tranmæl og Edvard Bull d.e., brukte helt andre argumenter i begrunnelsen for å endre skolen.

Bull hevdet i boken "Kommunisme og religion" fra 1923 at skolen må gjennomsyres av den sosialistiske tankegang, og det burde ansettes bare sosialistiske lærere.

De som vokste opp i Ribsskogen lærte seg arbeidsomhet og tålmodighet, egenskaper som Ribsskog fikk bruk for i stort monn i sitt virke. Ved flere anledninger satte han fram forslag som ble nedstemt i første runde, men han arbeidet imidlertid målrettet og holdt sakene varme. Ofte fikk han gjennom sakene neste gang han fremmet forslagene. Ribsskog kjente det kommunalpolitiske spillet godt, og han visste når en sak var moden for å gå gjennom. Som administrator og politiker ble han en strateg. Han oppnådde posisjoner som gjorde det mulig for han å få være med på å forme samfunnets og skolens framtid med utgangspunkt i de ideer han trodde på. I det daglige arbeidet var det han som prioriterte, og var motoren som motiverte til innsats. Slik sett kan man hevde at Ribsskog var en moderne strateg i kommunepolitikken og skolen. Gjennom sine posisjoner kom han til å prege arbeiderbevegelsens holdning til skole spørsmål

Både som leder for skolen og som politiker ble Ribsskog betraktet som en stødig mann som ikke lot følelsene ta overhånd. Han hadde politisk teft og en sterk tro på det han drev med. Det var en god egenskap fordi i de posisjonene han fikk, lå det mange utfordringer. Ribsskog var opptatt av rettferdighet, og dersom han la merke til uregelmessigheter eller merkelige ting hos sine politiske motstandere, lot han ikke muligheten gå fra seg til å bemerke dette.

11.3 Likestillingens talsmann

Likeverdighet og likestilling mellom kjønn var Ribsskog opptatt av. Demokratiet skulle ha tilknytning fra et folkeflertall. Tidlig argumenterte han for fellesundervisning i folkeskolen, kvinners stemmerett, likelønn og kvinners rett til utdanning og yrke. Kona fikk jobbe etter at de giftet seg, og fikk bli i jobb også etter at han fikk administrativ stilling i skolen. Etter datidens regler og normer var Ole Konrad Ribsskog en noe utradisjonell mann. Rundt 1900 pågikk det diskusjoner om hvorvidt gifte kvinner skulle få bli i sine stillinger som lærere. Mange mente det var en umulighet å skjøtte to jobber, både skole og hjem.

I 1913 kom spørsmålet om å senke stemmeretten fra 25 til 21 år opp i Stortinget. Ribsskog fant bare fordeler med å senke stemmerettsalderen. Han kunne bare se en grunn til motstanden, og det var de konservatives "*skræk for ungdommen*". Videre hevdet Ribsskog i ett av innleggene at: "*Jeg tror, det nuværende Storting ikke vilde ha skapt sig noget daarlig eftermæle, om det nu hadde gjennomført almindelig stemmerett helt ut for alle over 21 aar og dermed avsluttet stemmerettskampen her i vort land*". Ribsskog var viss på at i fremtiden ville det bli sett på som noe stort dersom man klarte å få til alminnelig stemmerett til markeringen av grunnlovens hundreårsdag. Ribsskog framsto her som en fremsynt og modig mann. Ved voteringen over om stemmerettsalderen for kvinner og menn skulle senkes fra 25 til 21, ble forslaget nedstemt.²⁹⁸

11.4 Hvem lot han seg inspirere av, og hvem ga impulser?

Mange av de personene Ribsskog møtte, og de hendelsene han fikk oppleve, ga impulser og var til inspirasjon. Ribsskog vokste opp som småbrukersønn i Flatanger. Her mottok han impulser som kom til å prege han. Videre ga lærerskolen og Klæbuoppholdet viten, kunnskap og viktige impulser. Det var først etter at han var ferdig utdannet lærer og kom i kontakt med både Venstre og Arbeidepartiet at han ble utfordret politisk, og måtte vise hvor han sto i det politiske landskapet. I arbeiderbevegelsen har forestillingen om at mennesket kan påvirke sin situasjon og hverdag stått sterkt. Erfaringene fra skolestua, i tillegg til at han holdt seg godt orientert om pedagogiske strømninger ute bidro også til å sette preg på han som menneske og fagperson. Dette var møter som kom til å vekke noe sovende i han.

Ribsskog møtte mange i løpet av sitt liv som fikk betydning for hans liv og virke. I ettertid kan det være vanskelig å fastslå hvem som i tillegg til familien som fikk størst betydning. På det spørsmålet har heller ikke Ribsskog lagt igjen noe entydig svar. I en udatert kommentar av Ribsskog til Anders Buens erindringer som ble gitt ut i bokform av redaktør Øisang på Det norske Arbeidepartis forlag, går det fram at Ribsskog og Buen hadde et godt personlig forhold som han hadde en glede av å stå nær. Ribsskogs beundring og respekt for Buen kommer også tydelig frem i en artikkel i Arbeideravisa 18. juli 1933, i forbindelse med Buens dødsfall. Her beskrives Buen som en lun, hyggelig, elskverdig og morsom kamerat. Buen og Ribsskog, fulgte som tidligere nevnt, den sosialdemokratiske fløyen i 1921, og deltok i oppstarten av Trøndelag sosialdemokrat.²⁹⁹

11.5 Som skoleadministrator la han betingelser

Ribsskog lot seg ikke stoppe av hindringer. Han var god til å utnytte enhver anledning, stor som liten, til å oppnå noe for skolen. Resultatene han oppnådde i skolen, kan stå som eksempel på det. For å bedre skolen tillot han seg å balansere på kanten av det lovlige, som for eksempel ved å opprette framhaldsskoleklasser og starte utdanning av engelsklærere. Gjennom utstrakt historisk arbeid hadde han også med seg en unik ballast, eller en kollektiv hukommelse inn i nye situasjoner. Det ga han en oversikt og forståelse som han dro fordeler av i møte med utfordringene. For Ribsskog var skolen en av samfunnets viktigste nøkkelinstitusjoner. Ribsskog var selv en god pedagog, og han visste hva som krevdes. Han ivret og arbeidet for at skolen skulle bli en attraktiv arbeidsplass for lærerpersonligheter med gode kunnskaper. Skolen skulle også være en god arena for læring og trivsel for elevene. Elevene hadde krav på de beste forutsetningene for å kunne utvikle og utnytte sine potensialer. Skulle undervisningen bli god, trengtes gode arbeidsvilkår og rammebetingelser. Man fikk ingen god læresituasjon dersom elevene satt sultne i timene, og lærerne opplevde økonomiske vansker grunnet dårlig lønn. Han engasjerte seg i en rekke tiltak for å få til en så god skolegang som mulig. Ribsskog var ingen stor folketaler i betydningen av å tenne massene i ekstase. Det som kjennetegnet han, var å utrede sakene godt, for så å overbevise med argumenter.

Ole Konrad Ribsskog var både som lærer, politiker og skoleinspektør på vakt mot tendenser som kunne forringe folkeskolen og dens tilbud. Gjentatte ganger ropte han et varsko og advarte, bl.a. i 1927 mot Høyres såkalte ”*kulturpause*” og hvilke konsekvenser det kunne få for skolen. Spesielt redd var han for uttalelser som argumenterte for forkortet lesetid. Ribsskog så farene for demokratiet dersom kunnskapsnivået ble for lavt. ”*Også det moderne samfunnsstyre som er bygget på voksne menn og kvinners deltakelse, forutsetter en viss opøvelse i viden og kunnen og et visst kjennskap til natur og ånd*”³⁰⁰ Ribsskog ønsket en skole som bidro til å gi ideer om hvordan samfunnsmedvirkning og demokrati fungerte, hvilke forpliktelser og rettigheter en som samfunnsborger har. Et godt fungerende demokrati var avhengig av aktivt deltagende og ansvarlige samfunnsborgere. I skolen skulle man gi mulighet til å utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger, nettopp for å øke den demokratiske kompetansen.

For å bevare det man hadde vunnet, og gjøre skolen så god som mulig, opererte Ole Konrad Ribsskog i mange år som nevnt på flere arenaer, både lokalt og nasjonalt. I 1927 underskrev han og flere på vegne av styret i Norges skoleinspektør-og bestyrerforening et brev til Kirke- og skolekomiteen der det energisk advart mot "*vedtagelsen av regjeringens forslag om sådanne forandringer i skoleloven som ville medføre nedskjæringer av undervisningstiden og andre svækkelser av skolens og lærernes stilling*". Skolen måtte ikke bli det første man rettet sparekniven mot.³⁰¹

11.6 Instrumentalistisk syn på skolen

Opplysning var makt for Ribsskog, og barna skulle opplyses og lære å tenke i skolen. Største forskjellen fra den gang er nok at dagens skole er mer opptatt av endringskompetanse. Det er et nytt begrep som Ribsskog ikke i samme grad trengte å befatte seg med.

Ribsskog arbeidet for at barna fikk utviklet sine potensialer både til fordel for dem selv og samfunnet, altså et gangs menneske. Det var viktig at elever og samfunn fikk noe igjen for ressursene som ble investert. Slik sett hadde han et instrumentelt syn på skolen. Mange elevers familiebakgrunn forklarte variasjon i elevprestasjoner og læringsutbytte, og noen ble derfor dømt til å få dårlig utbytte av skolen. Foreldre med dårlige skoleerfaringer hadde da som nå en tendens til å gi det i arv til neste generasjon. Denne onde sirkelen ønsket Ribsskog å bryte. Bedre kontakt med skole og hjem ble dermed et viktig moment han tok fatt i.

Samarbeid måtte ikke bare finne stede mellom skole og foreldre til de elevene som lyktes godt i skolen. Det var viktig at foreldrene så på skolen som en ressurs og viktig samarbeidspartner.

Ribsskog var opptatt av at man skulle lære for livet i skolen. Økonomisk planlegging og sparing var ikke akademiske fag, men han ønsket at skolen skulle ta mål av seg til å gi elevene en innføring og erfaring med det. Allerede på et møte i Trondhjems Lærerforening den 26. nov. 1881, ble forslaget om opprettelse av øresparekasser reist av Ingebrigt Qvam. Ideen kom fra de såkalte pennybanker i England fra 1840-årene. Bakgrunnen var dels av oppdragende karakter, dels var tanken at elevene skulle ha en startkapital den dagen de gikk ut av skolen. Etter å ha ligget nede noe tid tok Ole Konrad Ribsskog og banksjef Kristian Bryn initiativet til reorganisering av sparekassen i 1927.³⁰²

Ribsskog var tidlig ute med å orientere seg ut over landegrensene. Han ville være i front der nye ideer var i emning. Korrespondanse med sentrale skolefolk i inn og utland vitner om det. Ribsskog holdt seg som broren, Bernhof Ribsskog, godt orientert om hva som foregikk på det pedagogiske området både i Norge og Norden. Brødrene informerte hverandre regelmessig om hva som var på gang i de to bykommunene, og hva de drev på med av administrativt og pedagogisk arbeid. Spesielt i vanskelige saker søkte de råd hos hverandre.

Selv om Ole Konrad Ribsskog var influert og lot seg inspirere av ideen i den reformpedagogiske bevegelsen, er det vanskelig å finne at han hadde noen spesifikk veiviser eller teoretiker som han lente seg til. En god tone og et godt samarbeid mellom brødrene Ribsskog gjorde at Trondheim folkeskole var i front. De kunne starte med endringer som ville komme på et tidligere tidspunkt enn andre. Ole Konrad var tidlig aktiv overfor skolestyre med å foreslå endringer / justeringer av undervisningsplaner.

Som pedagog var Ribsskog historisk orientert, med en klar sosialdemokratisk vinkling. I flere av bøkene han skrev, fikk han fram det uheldige i skjevfordelingen av samfunnets verdier og ressurser. Spesielt tydelig var han på konsekvensene dette fikk for skole og undervisning. De som hadde makten og pengene, kunne gi sine barn skole og utdanning, mens det var tilfeldigheter det arbeiderklassens barn ble tilbudt. Fattigskolen var det få som brydde seg om. Fattigskolene var betegnelsen på allmueskolene i byene, og de var ofte initiert av velferdsorganisasjoner og / eller stiftelser. Imidlertid bidro han med betydelige bidrag til Trondheims skolehistorie.

Som pedagogisk historiker beskrev Ribsskog historiske hendelser. Det er nesten slik at man kan kalle han en forteller. Hans dokumentasjon er etterprøvbar i og med at det er mulig å sjekke hvordan han har forstått det materialet han bygger på. Imidlertid forsøkte han i liten grad å årsaksforklare og trenge inn i hensikten og motivene hos den handlende. Han foretok heller ingen grundige og dyptpløyende fortolkninger bak det han beskrev. Det vil heller ikke være riktig å hevde at Ribsskog var en dypsindig filosofisk tenkende pedagog i den forstand at han bidro med nye banebrytende pedagogiske teorier. Mye av det han skrev og talte for, var preget av en klar holdning i den retning. Ribsskog forteller oss en del om hvordan en pedagog opplevde skolen rundt 1890, men vi vet mindre om hvordan foreldre og elever opplevde

skolehverdagen i denne perioden. Det var pedagogene som skrev ned og tolket historien, og man må være klar over at den gang som nå var historikeren bundet av sin tids språk, regler og normer. Dette er rammebetingelser som man ikke har mulighet til å gå utenom.

11.7 Enhetsskolen

I 1889 fikk vi to folkeskolelover- en for by og en for land, som ga lik rett til skolegang for alle barn i Norge. Sverdrup argumenterte i tale og skrift for en felles og like god grunnskole for alle barn, uavhengig av geografi, sosial bakgrunn, kjønn og etnisitet. Dette var modige og framsynte ord som var med på å forme, og har siden preget vår skolehistorie. Disse formuleringene ble det ideologiske fundament for enhetsskolen som mange, bl.a. Ole Konrad Ribsskog kom til å lene seg på, og bruke som en veiviser i sitt virke som lærer og administrator. Dette var den ytre rammen rundt læringsprosessen. Den indre stimulering i skolen skulle man maksimere gjennom en god og forbedret lærerutdanning. Selv om mange i ettertid har ropt på fornyelse, så bygger vi på den samme ideologiske kjernen også i dagens skole. Ribsskog trodde på en felles skole for alle som kunne legge grunnlag for en læringsprosess, som tok utgangspunkt i et felles språk og nedarvet tradisjon. Det var et av de viktigste momenter i hans dannelsesprosjekt. Ribsskog ville åpne utdanningsveiene for alle. Det måtte ikke være stand som avgjorde det.

Tidlig i karrieren argumenterte Ribsskog for målet: En felles skole for alle barn. Det var av stor betydning å få knyttet hele undervisningsvesenet sammen til en organisk enhet, et sammenhengende hele, slik at når eleven begynte i første klasse, så startet han på veien som førte direkte til Universitetet. Det ville også resultere i en bedre utnyttelse av det materiale som forelå, og dertil ville det bidra *"mektig til at udjevne kløften mellem samfundslagene."* Det største hinder for ubemidlet ungdom, slik Ribsskog så det, var betalingsskolen.³⁰³ Enhetsskolen utviklet seg fra prinsippet om alles rett til tilpasset opplæring i et felles skolesystem, bygd på samme læreplan. Skolen har i mange sammenhenger blitt betraktet som den viktigste arena for nasjonsbygging. Den er med på å skape samme virkelighetsforståelse, felles språk, og dermed arbeide seg fram til de samme verdier. Med andre ord gjøre innbyggerne til ett folk i tanker, ord og atferd. Gjentatte ganger viste Ribsskog sin motstand mot, og var vår på forhold som kunne resultere i begunstigelse av private skoler.³⁰⁴

12.0 Medarbeideres beskrivelse av Ole Konrad Ribsskog

Ribsskog opparbeidet seg et stort kontaktnett gjennom sitt skole -og politikerarbeid. Dette ser det ut til at folk skjønnte eller hadde kunnskap om, og Ribsskog strakk seg langt for å hjelpe både medarbeidere og andre som henvendte seg til han. Flere skrev til han og ba bl.a. om råd, om han kunne legge inn et godt ord ved ansøkninger på f.eks. stillinger og statspensjon. Ved flere anledninger forsøkte han å være til hjelp. I enkelte tilfeller strakk han seg så langt som til å ta kontakt med statsminister Nygaardsvoll (1879- 1952), som han kjente godt.^{xliii}

I de fleste tilfellene hvor Ribsskog ble beskrevet, brukte man sterke superlativer. Spesielt ble hans store arbeidskapasitet og administrative evner fremhevet, og alle som hadde sett han i virksomhet, var enige om hvor lett og raskt han arbeidet. Flønes skriver at Ribsskog i likhet med forgjengerne Aas og Svendsen hadde utført et betydningsfullt arbeid, preget av et våkent initiativ og fremragende administrativ dyktighet, og øvet et godt vakthold om skolens interesser.³⁰⁵ Norsk Skoletidende skrev at det som kjennetegnet Ribsskog, var hans store arbeidskraft, varme interesse for skolen, hans initiativ og energi var egenskaper som alle måtte erkjenne, også motstanderne.³⁰⁶

Ved flere anledninger beskrives han som svært lojal i forhold til Arbeiderpartiet, og han tok heller ikke anstøt av å stemme mot egne forslag når partiet så hadde besluttet. Ribsskog kunne nok virke revolusjonær i de borgerliges øyne. I kravet om en mer rettferdig fordeling av goder ligger også at noen må gi fra seg noe. Imidlertid tok Ribsskog som nevnt avstand fra utenomparlamentariske midler og aksjoner i det politiske arbeidet.

I forbindelse med avgangen som skoleinspektør ble han karakterisert som "*forsiktig prøvende*" uten å gripe alt nytt på en heseblesende måte. Han ville først ha grundige undersøkelser før han tok fatt på noe nytt. Han hadde en umåtelig stor tro på at det var mulig å høyne kvaliteten på folkeskolen. Ved avgangen ble det sagt at den gamle kaptein forlot en skute der alt var i orden. Ribsskog fikk spesielt mye kreditt for grundig arbeid med undervisningsplanene på slutten av sin karriere. Etter endt ordførerperiode var karakteristikken at han ledet både formannskap og bystyreforhandlinger på en måte som

^{xliii} I følge Nygaards sønn finnes det ikke noen opplysninger i arkivet etter Johan Nygaardsvold om hans forhold til Ribsskog.

høstet anerkjennelse. Partikameraten og vennen Anders Buen uttalte at Ribsskogs foredrag var nøye og utførlig gjennomarbeidet som *"alt hvad den mann gjennom alle år har gjort i den kommunale politikk."*³⁰⁷

Kontormedarbeiderne, Birgit og Walborg Piene, sendte Ribsskog en hilsen i forbindelse med oppnådd pensjonsalder. De takket for alle årene som var gått. *"Hyggeligere og snildere chef kunde vi ikke ha hatt, og det blir rart å begynne på igjen etter ferien og ikke treffe Dem på kontoret."* Hans stil og væremåte blir beskrevet som energisk, men med en uhøytydelig stil som enkelte ganger kunne lyse av innsatsvilje. Han var lun og vennlig overfor dem han kjente og slekta, men kunne nok innta en *"tøffere"* mine i andre sammenhenger.³⁰⁸

13.0 Forholdet til slekta

Ole Konrad Ribsskog var lite i Flatanger etter at han tok til i Trondheim. Mora døde i 1901 og faren i 1910. Fra 1907 overtok broren Marius heimgården, og det ble ikke like enkelt å komme til Ribsskogen. Korrespondanse mellom Ole Konrad og Bernhof Ribsskog kan tyde på at de begge i perioder hadde et noe anstrengt forhold til broren Marius.³⁰⁹ Flere i slekta hevder det først og fremst var Bernhof Ribsskog som fikk han med til Flatanger når han var på vei nordover. *"Han dro han løs."* Men, det var bare han som kom. Ingen husker at kona Inga eller barna noen gang var i Ribsskogen. Barnebarna Håkon Bleken og Margit Slaatto kan heller ikke huske at deres mor noen gang fortalte om at hun hadde vært i Flatanger, eller at det ble snakket om Flatanger hverken av deres morfar eller mor. I dag forklarer Slaatto det med at Ribsskog ikke ønsket å snakke om de små kår han kom fra. Det var i den forbindelse at Slaatto kom inn på at både Ole Konrad og Bernhof Ribsskog var forfengelige. Ole Konrad Ribsskog var kjent for å gå med byens mest elegante og bredbremmete hatt. Den virket så stor, sier Slaatto fordi han hadde så stort hode. *"Fikk sydd ny hatt i Oslo stadig vekk"*. Men han var en hyggelig mann som tok av seg hatten når han møtte folk. Selv om han ikke omtalte Flatanger, så kan man ikke spore forakt for hverdagsmenneske hos han, heller tvert imot. Det niesene spesielt husker fra besøkene av Ribsskogbrødrene, var at de besøkte slektningene Aladine og Kristian Vikdal i Vikdalen, og at de forlangte å få overnatte i høyet på loven i Ribsskogen. Det hadde de gjort mye som barn. Niesene hevder imidlertid at Ribsskog holdt god, men ikke hyppig kontakt med Flatanger. I alle år fikk familien i Ribsskogen hver jul en stor eske med matvarer fra Trondheim. I denne forbindelse må man også huske at Ribsskog ble en opptatt og svært travel mann, og prioriterte det.

Ole Konrad Ribsskog huskes som en person som ofte var i godt humør, og aldri sint. Håkon Bleken skjønner godt at det måtte være stor forskjell på Ribsskog og Tranmæl. Bestefaren beskriver han som "*flegmatiker*" i betydningen av at han var litt gammeldags, sindig, borgerlig, og en som holdt fast ved tradisjoner. Ikke noe ble forandret i leiligheten. Han var sparsom, men ikke grådig overfor barnebarna. Bleken fortalte at morfaren kunne være morsom og lekte ofte med barna. Bestandig fikk de fem øre for å kjøpe noe. Håkon og søsknene besøkte besteforeldrene daglig. De gikk over brua, og rett mot Sverresgt. Bleken husker det ble snakket i familien om en episode der broren Bernhof Ribsskog hadde reist seg og forlatt domkirken i protest under en begravelse da presten utnyttet en hendelse (ras) til å påstå at det var guds straff. Det ble for drøyt for Ole Konrad Ribsskog. Slikt kunne gå utover familiens rykte.³¹⁰

Også Margit Slaatto beskriver morfaren som leken, bestemt, men "*ikke farlig streng*". De hadde kort vei til Sverresgate, og stakk nesten daglig innom. Ofte vanket det noen ører de kunne kjøpe seg noe for. Niesene på sin side beskriver Ribsskog som grådig. Det vanket aldri noen ører i møte med han. Brødrene Ole Konrad og Bernhof Ribsskog hjalp imidlertid broren Marius med å kjøpe et stykke tilleggsjord i Ribsskogen slik at det skulle bli mer levelig for han. Gudlaug Elden mente bestemt at det var Bernhof Ribsskog som sto bak og var pådriveren for kjøpet. Hun beskriver Ole Konrad Ribsskog som litt stor på det, og "*grådig*".³¹¹

Ribsskog var streng overfor sine barn. Brynhild Bleken skriver at han hadde klare grenser for barna, og som det hadde omkostninger å teste. Ole Konrad Ribsskog var svært nøye med hvem barna var sammen med. I ettertid undrer hun seg over hvordan hun fant anledning til å bli forlovet og gift, den unge pike, som ble så vaktet. Ingen hytteturer, ingen foreldre som hensynsfullt rømte leiligheten så man kunne utfolde seg i frihet, ingen haiking og heller ingen Mallorcaturer.³¹²

Ribsskog stilte opp for sine når det trengtes. Margit Slaatto fortalte om en sommer mora Brynhild hadde kommet i skade for å skamklippe henne. Da de begynte på skolen etter ferien, var det en gutt i klassen som ikke klarte å la henne være i fred, og hun ble sterkt mobbet. Hun klaget da sin nød til skoleinspektøren. En dag kom han i sin store hatt inn i skolegården og spurte hvor gutten befant seg. Han gikk så bort til han, grep han i nakken, ristet han kraftig, og

ga beskjed om at dette ville han ikke finne seg i. Om det fortsatte, måtte han bare finne seg i å bytte skole. Margit fikk gå i fred.

I følge slekta reiste Sivert Ribsskog ut før Ole Konrad Ribsskog, og bosatte seg i Trondheim som fyrbøter og lokomotivfører ved jernbanen, på strekningen Trondheim - Oslo. De to kom nok etter hvert til å etablere forskjellig omgangskrets, så det er ikke sikkert møtene ble så hyppige, men ved høytidene møttes de. Tvillingene Adolf og Johan Ribsskogs forhold til Ole Konrad Ribsskog vet vi ikke noe om. Adolf ble skolestyrer i Steinkjer, og Johan ble lærer i Skedsmo. De besøkte Ole Konrad Ribsskog og kona når de var på gjennomreise, eller var i Trondheim i forbindelse med oppdrag. De som hadde best og nærmest kontakt var Ole Konrad og Bernhof Ribsskog. De hadde et godt forhold både faglig og privat. De hadde begge en sterk felles interesse i skole og pedagogikk, og de var til gjensidig støtte i vanskelige situasjoner. Brev mellom Bernhof og Ole Konrad Ribsskog vitner om fortrolighet og god tone, noen ganger formelt andre ganger kjære bror. Bernhof Ribsskog skrev til broren i Trondheim for å drøfte utfordringer med de oppdrag han fikk som skoleinspektør i Oslo, og i forbindelse med studier han gjorde. Bernhof Ribsskog var inne i brorens arbeid med *"Folkeskolen gjennom 50 år"* som ble publisert i 1939, og han fullførte som nevnt *"Litt om rekneopplæringa i den danske skolen, fattigskolen, friskolen, almuskolen og folkeskolen i Norge"* som lå på Konrad Ribsskogs skrivepult da han døde i 1941. Ole Konrad Ribsskog fikk som nevnt i kap.1 anledning til å følge broren over lang tid, fra han var hans lærer i første klasse på Lauvsnes skole. Margit Slaatto fortalte at Bernhof Ribsskog ofte var på besøk hos broren i Trondheim.

Av flere i slekta ble det hevdet at Ribsskog var frimurer. Dette stemmer nok ikke, for Halvdan Ulleberg skrev i brev av 7. juli 2009 at *"Etter nøye gjennomgang av våre matrikler og opplysninger for øvrig om medlemskap i Den norske frimurerorden har vi ikke funnet at Ole Konrad Ribsskog har vært medlem av ordenen"*³¹³

Ole Konrad Ribsskog hadde et godt forhold til sin far, noe brev fra Klæbuperioden vitner om. Mens Ribsskog var lærer ved Kalvskinnet skole, skrev han julen i 1908 et brev til faren i Ribsskogen, hvor han fortalte om hvordan høytiden ble feiret og hvordan de levde mens barna var små. Han starter brevet med å si at han hadde vond samvittighet for at han skrev så sjeldent til de i Ribsskogen. Julen hadde de feiret som hjemme i gamle dager, men *"Vi har ikke slakta som hjemme. Kjøpte imidlertid en ½ gris til 75 øre kiloet + noe kokjøtt, og laget*

kjøtttruller. Sylte ble det også". Han fortsetter med å fortelle at barna gledet seg svært til julekvelden. Ole Konrad Ribsskog gikk kl 1600 med barna i domkirken, mens mor var hjemme og ordnet til maten. Etter kirken gikk de hjem for å drikke kaffe, og utdeling av pakker. Han opplyser ikke noe om hva de spiste på julekvelden, men nevner hva barna fikk som gaver. De fikk forkle, dukker, 75 øre, ny kjole, kaffekopp, pengepung. Husfaren fikk Bondetidende for 1909, pengepung og kaffekjel, men hva kona fikk nevnes ikke i brevet. Litt senere på kvelden fikk de så besøk av Bernhof, og kl. 2000 var det kveldsmat. Kl. 10. etter at barna hadde lagt seg tok Bernhof og jeg en toddy, og gikk til sengs kl. 2400. Videre skriver han i brevet at 3. juledag fikk de besøk av Bernhof, Sivert, Emilie og Hjørdis til kveldsmat. Bjarne, sønn til Sivert kom ikke. *"Han trives ikke i vanlig folks selskap. Sivert er bekymret for det"*. Ellers forteller han i brevet at de hadde vært fri for sykdom, og at de hadde det bra. Videre fortelles det om at Astrid og Brynhild hadde gått på danseskole, og Astrid spilte piano. *"Brynhild er ikke musikalsk så henne er det ikke utgifter med."* Begge barna var flinke på skolen, Astrid hadde fått hovedkarakter 1,78, mens Brynhild fikk 1,62. Ingrid skrev han ikke noe om. Det er mulig hun ikke hadde begynt på skolen, eller at hun ikke hadde fått karakterer. Ribsskog forteller også faren at han trives svært godt i Trondheim, *"bare hjemme i Ribsskogen er det bedre."*

I brevet ba han faren om å komme til Trondheim på besøk i pinsa. Han mente faren hadde slikt å gjøre. Han benyttet også anledningen til å fortelle at han var svært opptatt, og at det var travelt i formannskapet. Han skrev videre at han på nyåret ville sende faren en del bøker, som han måtte huske å returnere. Avslutningsvis bad han om at det hilses til Marius og kona, han skulle ha skrevet til han også. Hverken Ole Konrad, Sivert eller Bernhof var dermed hjemme i Ribsskogen denne julen. Bernhof Ribsskog feiret dette året sin andre jul i Trondheim.³¹⁴

14.0 Forholdet til kona Inga

Håkon Bleken hevder at det var et godt forhold mellom Ole Konrad Ribsskog og kona Inga, og at han hadde stor tiltro til henne. Han leste bestandig opp innlegg/taler for henne før han gikk i bystyre eller andre møter. Hun på sin side kalte han alltid for Ribsskog. *"Var ueren for salt Ribsskog"*.

Inga var mye dårlig de siste årene, og man måtte forholde seg varsomt i forhold til henne. Hun hadde dårlig hjerte og måtte i perioder ha mye hjelp og støtte. I de dårlige periodene ble det

innleid hjelp til Inga utenifra. Barnebarnet Margit Bleken Slaatto husker godt at "Søster Elise" (sykepleier) i perioder bodde hos Ribsskogs. Hun lå da i dobbeltsengen sammen med Inga, og Ole Konrad Ribsskog måtte finne et annet soverom. Inga døde kort tid etter sin mann.

Det har ikke vært mulig å finne opplysninger om Inga Granbos familie og slektninger,

Bortsett fra noen bokprosjekter vet vi lite om hva Ole Konrad Ribsskog drev med i de årene han var pensjonist. Slekta forteller at han ikke var noen aktiv motstandsmann, men han tok sterk avstand fra okkupasjonsmakten, og han var svært interessert i å holde seg orientert om utviklingen her hjemme og ute.

15.0 Død og begravelse

Den 26. januar 1941 var Ribsskog på vei til svigersønnen Bleken for å høre illegalt på radio fra London. Håkon Bleken fortalte at det var knyttet stor spenning til radioen, og om de ville bli oppdaget. Adresseavisen skrev 27. januar 1941 at en av byens mest kjente menn, skoleinspektør Ribsskog ble påkjørt av en sporvogn i krysset Arkitekt Christies gate-Prinsensgate. Det var en Singsakervogn som var på vei ned mot jernbanen som traff Ribsskog. Selv om vognføreren slo på nødbremsene klarte han ikke å stoppe i tide. Ribsskog ble liggende i en blodpøl. En av sporvognens passasjerer og en drosjesjåfør kom raskt til og fikk kjørt Ribsskog til sykehuset, men livet sto ikke til å rede. Avisen skriver videre at den forulykkede ikke hadde noen papirer på seg som kunne tjene som identifikasjon. Det ble imidlertid raskt brakt på det rene at det var Ribsskog som var omkommet. Det var svigersønnen Bleken som måtte gå med dødsbudskapet til kona Inga Ribsskog. Hun tok det svært tungt, og kom aldri over tapet av sin mann. Ole Konrad Ribsskog var frisk før ulykken, men hørselen hadde begynt å svikte. Det kan være en av grunnene til at Ribsskog kom trikken for nære. I tillegg var byen mørklagt.

Adresseavisen skrev 1. februar 1941 at Ribsskog under særlig stor deltakelse ble bisatt i Krematoriets kapell, og i sørgekaren var mange skolefolk, medlemmer av arbeiderorganisasjoner og andre som hadde stått avdøde nær. En mengde kranser dekket bære og katafalk. Det hele ble innledet med "Den store hvite flokk". Det var domprost Arne Fjellbu (1890- 1962) som holdt minnetalen ut fra Rom. 14, 7. Fjellbu var domprost i Trondheim fra 1937 til han ble utnevnt til biskop i Nidaros i 1945. Han var kanskje mest kjent for sin

holdning og protest mot Nazismen under okkupasjonen. Lærer Schøyen la ned krans på vegne av familien, skoleinspektør Aasgaard la ned krans på vegne av skolestyre og lærerpersonale. Overlærer Flønes brakte avdøde en takk fra overlærere og skolebestyrere i Trondheim. Det ble videre nedlagt krans fra lærerlag og lærerinneforening, i tillegg til mange andre. Under båkens senkning spiltes "*Nærmere deg min Gud*", og til slutt sang alle "*Drag de mange sjelen bange*".

Ole Konrad Ribsskog ble gravlagt på Domkirkegården i Trondheim den 12. mai 1941. I dag er dette et større gravsted hvor i alt ni personer er gravlagt i perioden 1941 - 1990.

Inga Ribsskog død 1941

Olava Charlotte Ribsskog 1941

Nils Schøyen 1949

Astrid Schøyen 1969

Thorvald Kvam 1973

Håkon Andreas Bleken 1977

Ingrid Kvam 1989

Brynhild Bleken 1990

Nummer på gravsted er 03.11. P471

Gudlaug Elden fortalte at det var få av slekta, og ingen fra Flatanger, som ble bedt i begravelser. "*Var stor på det.*" Hun arbeidet i Trondheim på den tiden, og var i kirken, men deltok ikke etterpå selv om familien visste at hun oppholdt seg i Trondheim .

16.0 Sluttord

I dette arbeidet har jeg forsøkt å sette fokus på områder som ble viktige for Ribsskog, og som jeg mener gir en indikasjon at Ribsskog fikk utrettet mye, og som fikk stor betydning for mange i den perioden han var i aktivt arbeid i Trondheim. Gjennom sitt engasjement fikk han stor betydning først og fremst for skolen i Trondheim, men også for andre deler av landet. Det som skjedde i Trondheim, ble lagt merke til, og ble for andre noe å strebe etter. Han var en uredd person som tok valg og sto på dem uten vingling. Det kan illustreres bl.a. med hans sterke engasjement mot militarismen i den vanskelige perioden for Norge og Europa.

Dessuten hadde han en sterk helse og stor arbeidskraft, noe som gjorde det mulig å entre mange arenaer. Ole Konrad Ribsskog var den første av flere Ribsskog brødre som kom til å sette spor etter seg i norsk skole. Senere kom ikke minst Bernhof Ribsskog i Oslo og Adolf Ribsskog i Steinkjer. Johan Ribsskog fikk virke og gjorde seg bemerket i Skedsmo, men han fikk relativt få år i skolestua før han døde av poliomyelitt.

Det Ribsskog kjempet for, kan i dag virke som selvfølgeligheter. Det han oppnådde må ses i forhold til den tiden han arbeidet i. En grunnleggende bærebjelke i Ribsskogs kongstanke var et opplyst folk med gode levevilkår. Det var nesten som et kall for han. Midlet var en god skole som utviklet potensialer. Han nøyde seg ikke med det gode gamle og anerkjente. Han ville noe mer, og videre. Det skulle være en felles skole, og alle skulle gis de samme muligheter uansett kjønn. Menn og kvinner skulle behandles likt, og ha samme muligheter og rettigheter. Det gjaldt også de med store og sammensatte lærevansker som ikke kunne nyttiggjøre seg tradisjonell opplæring. I intervju med Arbeideavisen svarte Ribsskog at den mest betydningsfulle reform han hadde vært med på å gjennomføre, var opprettelsen av avgiftsfri kommunal middelskole og avskaffelsen av ettermiddagsundervisningen.³¹⁵

I det politiske og pedagogiske landskapet manøvrerte han godt og sikkert, og det medførte en rekke utfordringer. Han framsto som en handlingens mann, og han ”*tænkte stort*” for å bruke Ibsens ord. Imidlertid er det på sin plass å ile til med å hevde at han var ingen fanatiker, som var blind og lidenskapelig, uten evne til å høre på motargumenter, innspill eller andres synspunkter. I mange sammenhenger viste Ribsskog at han engasjerte seg og hadde et klart øye for de svakeste, de som strevde, slet og bodde trangest.

For Ribsskog var demokrati ikke statisk. Det måtte holdes ved like og styrkes. Sentralt i denne bestrebelsen var å gi innbyggerne levelige bo -og arbeidsvilkår. Økonomi og boforhold ville redusere farene for ytterliggående tendenser.

Ribsskog kom inn i en tid og med en bakgrunn som ”*matchet*” hverandre. Han hadde en unik interesse for og gode forutsetninger for å gå inn i den tids utfordringer. Han hadde en ideologisk plattform som ble en god veiviser og inspirator for han. Fra hans virke er det tydelig at han så hvilke endringer som måtte til for at folk skulle få det bedre. Han så muligheter gjennom praktisk kommune -og skolepolitikk.

Som vist hadde ikke Ribsskog bare øye for folkeskolen, men han var en aktiv pådriver for å få etablert gratis framhaldsskole, middelskole og gymnas, samt gi levelige kår for høyere utdanning. Videre innså han tydelig at også lærerne hadde behov for både å holde kunnskap ved like og videreutvikle seg. Han deltok derfor aktivt både i å gjennomføre lærerkurser og holde skolemuseet i Trondheim oppegående.

Ole Konrad Ribsskog var opptatt av at det ble drevet forsknings og utviklingsarbeid i skolen. Flere ganger kom han inn på dette, men de økonomiske forholdene i Trondheimsskolen var svært trange mens han hadde administrativt ansvar. Ribsskog var en av underskriverne til ”*oppropet*” til departementet om økte bevilgninger til skoleforskning.

I sum vil jeg hevde at Ribsskog var en strateg i betydningen av en god evne til langsiktig tenkning for å nå de mål han satte seg, og taktikker i betydningen av god ledelse og organisering som leder i de ulike rollene han påtok seg.

17.0 Noter

- ¹ Trondheim byarkiv Skolestyre. Arkivmapper 89 Do 1887.
- ² Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*, s. 169. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ³ Bakka, D. (1997/2003) *Hurtigruten. Sjøveien mor nord*. Utgitt av Seagull Publishing.
- ⁴ Kaldal, I. (1997) *Veit og gate. Dagligliv i Midtbyen i Trondheim 1880- 1950*. Trondheim: Universitetsforlaget.
- ⁵ *Det statistiske centralbyraa* (1899) Arbeidslønninger for 1890 og 1895.
- ⁶ *Norsk Skoletidende* (1888) Trondhjems skolevæsen, nr. 2, s. 10.
- ⁷ Flønes, J. (1937) *Kalvskinnet skole*, s. 2. Trondheim [skolen].
- ⁸ Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*, s. 18. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ⁹ Viksjø, H. (1948) *Trondheim lærarlag gjennom hundre år*. Trondheim: Trondheim lærarlag.
- ¹⁰ Brattberg, T. (1996) *Trondheim leksikon*. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- ¹¹ Flønes, J. (1937) *Kalvskinnet skole*. Trondheim [skolen].
- ¹² Trondheim byarkiv. Skolestyrets arkiv. Arkivmapper 90 DO 1888.
- ¹³ Flønes, J. (1937) *Kalvskinnet skole*. Trondheim [skolen].
- ¹⁴ *Norsk Skoletidende* (1900) Om fællesundervisning i vor folkeskole. Gjengitt foredrag av Ole Konrad Ribsskog, nr. 3, s. 33- 37.
- ¹⁵ Grankvist, R. (2003) *Omsorg i 1000 år*, s. 78. Trondheim: Tapir akademisk Forlag.
- ¹⁶ *Norsk Skoletidende*, 1900, nr. 45.

-
- ¹⁷ *Adresseavisen* (2010) 29. Mai.
- ¹⁸ Kaldal, I. (1997) *Veit og gate. Dagligliv i Midtbyen i Trondheim 1880- 1950*. Trondheim: Universitetsforlaget.
- ¹⁹ Carstens, S. (1993) *Med fortida som framtidvisjon*. Trondheim: Jubileumbok for Trondheim Renholdsverk.
- ²⁰ *Norsk Skoletidende* (1893) Fra Trondhjem, nr. 27, s. 427.
- ²¹ *Idehefte for grunnskolen. 850-årsjubileet for Nidaros erkebispesete- Olsok 2003*. Trondheim: Komiteen for 850-årsjubileet for Nidaros erkebispesete, Grunnskolekomiteen.
- ²² Marstein, O. (1999) *Legeliv i Trondheim: Trondheim stadsfysikats første 238 år, 1661-1899*. Molde: Forlaget Helped 1999.
- ²³ *Trondheim byarkiv*. Skolestyrets arkiv. Arkivmapper 90 DO 1888.
- ²⁴ *Norsk Skoletidende* (1888) Skolenytt, nr. 46, s. 402.
- ²⁵ *Norsk Skoletidende* (1883), nr. 14.
- ²⁶ *Nordtrønderen* (1891) Det private lærerseminar, 5. august.
- ²⁷ Ribsskog, O. K., Svendsen, S. (1914) *Trondhejm folkeskole. En historisk fremstilling*. Trondheim: A/S Adresseavisens Boktrykkeri.
- ²⁸ *Norsk Skoletidende* (1890) Skolenytt (søknad om midler), nr. 26, s. 284.
- ²⁹ Opplysninger gitt av Odd Asbjørn Mediås (2011) i forbindelse med dette arbeidet.
- ³⁰ *Norsk Skoletidende* (1897) Opraap til kvindelige seminarister, nr. 24, s. 383.
- ³¹ Opplysninger gitt av Håkon Bleken 2001.
- ³² Terje T.V. Bratberg (2008) *Trondheim byleksikon*, s. 77. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- ³³ *Norsk Skoletidende* (1909) Økonomisk støtte til studier, nr. 24, s. 385.
- ³⁴ Ribsskog, O. K., Svendsen, S. (1914) *Trondhejm folkeskole. En historisk fremstilling*. Trondheim: A/S Adresseavisens Boktrykkeri.
- ³⁵ *Norsk Skoletidende* (1904) Stiftslærermøtet i Trondhjem, nr. 34, s. 562.
- ³⁶ Samme sted.
- ³⁷ *Ny Tid* (1908) 6. februar.
- ³⁸ *Ny Tid* (1906) Monarkiet i Ravnkloa, 9. juli.
- ³⁹ *Norsk Skoletidende* (1880, nr. 48).
- ⁴⁰ Moksnes, R.(1935) *Trondheim Lærerlag*, nr. 23, s. 539-540.
- ⁴¹ Viksjø, H. (1948) *Trondheim lærerlag gjennom hundre år*. Trondheim: Trondheim lærerlag.
- ⁴² *Norsk Skoletidende* (1914) Fra Trondhjem, nr. 25, s. 405.

-
- ⁴³ Statsarkivet i Trondheim. Trondheim lærerlag. Privatarxiv 283. Forhandlingsprotokoll 1845-1864; Forhandlingsprotokoll 1884- 1899, samt protokoll fra 1900- 1914.
- ⁴⁴ Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*, s. 95. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ⁴⁵ *Norsk Skuleblad* (1934) Trondheim lærerkurser, nr. 1, s. 20.
- ⁴⁶ *Norsk Pedagogisk Årbok* 1930-31. Trondheim: Noregs pedagogiske Landslag.
- ⁴⁷ *Norsk Skoletidende* (1928) nr. 51, s. 713.
- ⁴⁸ *Norsk pedagogisk årbok* (1925).
- ⁴⁹ Trondheim byarkiv. Skolestyrets arkiv 1911-12.
- ⁵⁰ Moen, U., Ofstad, L. (1961) *Lilleby skole 1911- 1961*. Trondheim: Trondheim Boktrykkeri A/S.
- ⁵¹ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr. 68. Inneholder en del privat og offentlig korrespondanse. Privatsamlingen ble gitt til biblioteket av datteren Brynhild Ribsskog Bleken.
- ⁵² *Norsk Skoletidende* (1908) Trondhjem, nr. 41, s. 664.
- ⁵³ Bleken, B. (1977) *Min barndoms by*. Trondheim: RUNE.
- ⁵⁴ *Ny Tid* (1914) Statskontroll med fødemidler, 5 og 10. August.
- ⁵⁵ Statsarkivet i Trondheim, Trondheim kommunestyres forhandlinger aar 1917. Sak B 1- 178.
- ⁵⁶ *Norsk Skoletidende* (1890) Foreningen til fattige børns beklædning, nr. 1, s.7.
- ⁵⁷ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68.
- ⁵⁸ Moen, U., Ofstad, L. (1961) *Lilleby skole 1911- 1961*, s. 38. Trondheim: Trondheim Boktrykkeri A/S.
- ⁵⁹ *Skolebladet* (1917), nr. 6.
- ⁶⁰ *Trondheim byarkiv*. Skoleinspektørs kontor 1918-1919.
- ⁶¹ Stortingstidende. Odelstinget 14. august -Lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter -§ 34.
- ⁶² Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ⁶³ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68.
- ⁶⁴ Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ⁶⁵ Raabe, H. (1920) Et norsk skolemuseum. *Norsk Skoletidende*, nr. 6, s. 87-88.
- ⁶⁶ *Norsk Skoletidende* (1933) Nordenfjeldske Skolemuseum. Feriekurset 7- 19. august 1933, nr. 28, s. 385.
- ⁶⁷ Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*, s. 91. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ⁶⁸ Opplysninger gitt ved Stortingets informasjonsseksjon av T. Nordeneg 2009.

-
-
- ⁶⁹ Stamnes, J. (2001a) Intervju med Guttorm Hansen vedr. Johan Wiik.
- ⁷⁰ Stamnes, J. (2001b) Intervju med Solveig Wiik Begum vedr. faren Johan Wiik.
- ⁷¹ Halberg, P, (2004) ”«... fælles barneskole for alle ... en stor forsvarstanke». Arbeiderdemokratenes skolepolitikk frem til 1920". *Historisk tidsskrift*, nr. 01, s. 14.
- ⁷² Maurseth, P. (1997) Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører, s. 61- 76. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim
- ⁷³ Stortingstidende. 1913 Trontaledebatten.
- ⁷⁴ Sirevåg, T. (1988) *Utsyn over norsk høgre skole*, s. 84. Oslo: Universitetsforlaget.
- ⁷⁵ Stortingstidende 14 og 15. Mai. 1913- Lønninger m.v. til statsraadet og regjeringen.
- ⁷⁶ *Norsk Skoletidende*. Skoleinspektør O.K. Ribsskog, 1918, nr. 13, s. 199.
- ⁷⁷ *Norsk Skoletidende* (1918) Fra Trondhjem, nr. 15, s. 231.
- ⁷⁸ *Trondheim byarkiv*. Trondhjems kommunestyres forhandlinger aar 1919. Sak nr. B, 1- 154.
- ⁷⁹ Moen, U., Ofstad, L. (1961) *Lilleby skole 1911- 1961*, s.16. Trondheim: Trondheim Boktrykkeri A/S.
- ⁸⁰ *Norsk Skoletidende* (1927) Takk til stortingsmann Svendsen, nr. 17, s. 231.
- ⁸¹ Aspaas, K. (1962) Skoleinspektørstillingen i Trondhjem i hundre år. *Norsk Skoleblad*, s. 414-415, 418.
- ⁸² *Skolebladet* (1917) Fra Trondhjem, nr. 6, s. 68.
- ⁸³ *Norsk Skoletidende* (1918), nr. 17, s. 263.
- ⁸⁴ *Norsk Skoletidende* (1918) Fra Trondhjem, nr. 18, s. 279.
- ⁸⁵ *Ny Tid* (1920) 13, 14 og 15. desember.
- ⁸⁶ Christiansen, H. (1973) *Trondheim bys historie*, s. 424. Trondheim: Utgitt av Trondheim kommune.
- ⁸⁷ Opplysninger gitt av Odd Asbjørn Mediås (2011) i forbindelse med dette arbeidet.
- ⁸⁸ *Trondheim byarkiv*. Trondhjems kommunestyres forhandlinger aar 1919. Sak nr. B, 1- 154. Beretning fra Trondhjems folkeskole for aaret 1918.
- ⁸⁹ *Ny Tid* (1919)Trondhjems folkeskoler netop nu. Plassmangelen melder seg med ubønhørlige krav. 15. mars.
- ⁹⁰ Kirkhusmo, A. (1997) *Trondheims historie 997- 1997*. Bind V Oslo: Universitetsforlaget.
- ⁹¹ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68.
- ⁹² Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*, s. 169. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ⁹³ *Norsk Skuleblad* (1936) Innføring av engelskundervisning i folkeskolen, nr. 32, s. 684- 686.

-
- ⁹⁴ Næss, A. (1935) Engelsklærere i folkeskolen. *Norsk Skuleblad*, nr. 42, s. 955- 957.
- ⁹⁵ *Nidaros* (1921). Skolefilm i Trondheim, 19. Mars.
- ⁹⁶ *Ny Tid* (1921) Skolefilm i Trondheim, 19. mars.
- ⁹⁷ Ribsskog, B. (1921) *Film som undervisningsmiddel*. Forsøk ved Skiens folkeskole. Skien: P.M. Pettersens trykkeri.
- ⁹⁸ Bull, E. (1976) Trønderne i norsk arbeiderbevegelse før 1914. *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*. Oslo: Pax Forlag.
- ⁹⁹ *Ny Tid* (1907) Vort skoleprogram, 26. november.
- ¹⁰⁰ Støren, W., Schmidt, O. (1956) *Trondhjems borgerlige realskole 1783- 1956*, s. 316. Trondheim: Utgitt av Skolens Direksjon.
- ¹⁰¹ *Stortingstidende*. 9. april 1913- Folkeskolevæsenets budget.
- ¹⁰² *Stortingstidende* (1913) 14.juli- Um statstilskot til private landsgymnas.
- ¹⁰³ Samme sted.
- ¹⁰⁴ Opplysninger gitt av Margit Bleken Slaatto i samtaler med John H. Stamnes i perioden 2001- 2009.
- ¹⁰⁵ *Stortingstidende*. 1915. 20. juli. Om valg av sted for 4- aarige landsgymnasier.
- ¹⁰⁶ Forr, G., Vold, H. (2007) *Landsgymnasiet . Historia, rektorar, lærar, hybelliv og minne*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- ¹⁰⁷ Høydal, R. (2007) *Upp og fram! Landsgymnasiet vert til*, s. 64. I Forr, G., Vold, H. (red.) *Landsgymnasiet*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- ¹⁰⁸ Forr, G., Vold, H. (2007) *Landsgymnasiet . Historia, rektorar, lærar, hybelliv og minne*, s. 64 Oslo: Det Norske Samlaget.
- ¹⁰⁹ *Stortingstidende* 20. mai 1915- Den tekniske høiskoles budget.
- ¹¹⁰ *Stortingstidende*. 9. april 1913- Folkeskolevæsenets budget.
- ¹¹¹ *Norsk Skoletidende* (1919), nr. 47, s. 800.
- ¹¹² *Norsk Skoletidende* (1920) Den pedagogiske høgskulen, nr. 1, s. 12.
- ¹¹³ Kirkhusmo, A. (1983) *Akademi og seminar. Norges Lærerhøgskole 1922–1982*, Trondheim.
- ¹¹⁴ *Trondheim byarkiv*. Lilleby skole 1911-12.
- ¹¹⁵ *Stortingstidende*. 1913 debatten ang. kommisjonsbudgettet 13. juni 1913
- ¹¹⁶ *Stortingstidende*. 1914 - Om Lov om fireaarige landsgymnasier, 29. mai 1914.
- ¹¹⁷ *Norsk Skoletidende* (1904) Fra Trondheim. Sproget ved skolerne, nr. 53, s. 909.
- ¹¹⁸ *Stortingstidende* 22. juni 1915- Lov om forandring i lov om folkeskolen paa landet- § 73.
- ¹¹⁹ *Trondheim byarkiv*. Skoleinspektørens kontor. Eske merket Do 147, 148 1927-28.
- ¹²⁰ Christiansen, H. (1973) *Trondheim bys historie*. Trondheim: Utgitt av Trondheim kommune.

-
- ¹²¹ *Stortingstidende*. 2. mai 1914. De høgres skolers budget.
- ¹²² *Stortingstidende* 31. mai 1913- Lønnsregulativ ved de høiere skoler.
- ¹²³ *Stortingstidende* 3. juli 1914- Om ordn. av smaabrukerundervisningen.
- ¹²⁴ *Stortingstidende*. 7 mars 1914, Ang. 6 pct. pensjonsindskud. For høiere skolers lærerpersonale.
- ¹²⁵ *Stortingstidende*. 13. mars 1915- Oplysningsvæsenets fonds særbudget, geistlighet og kirker.
- ¹²⁶ *Norsk Skoletidene* (1918) Lærrelønningene i Trondheim. Igjen de beste i landet, nr. 37, s. 622- 623.
- ¹²⁷ *Norsk Skoletidende* (1922) Nedsettelse av lærerlønningene, nr. 1, s. 8.
- ¹²⁸ *Skolebladet* (1925), nr. 18, s. 226.
- ¹²⁹ *Stortingstidende*. 20. mars 1915- Om budgetforslag for de høiere skoler m.v.).
- ¹³⁰ *Stortingstidende*. Odelstingsforh 4 og 5. mars 1915- Lov om forandr. i folkeskoleloven for landet- 16. juni.
- ¹³¹ *Stortingstidende*. Forhandlinger i Odelstinget 7. juli 1915- Byfolkeskoleloven.
- ¹³² *Stortingstidende*. 23. mars Ang. bevilgn. til abnormskolevæsenet).
- ¹³³ Amdal, P. (1896) Abnormskolevæsenet i Norge. *Norsk Skoletidende*, nr. 2, s. 10- 20.
- ¹³⁴ Christiansen, H. (1973) *Trondheim bys historie*, s. 421. Trondheim: Utgitt av Trondheim kommune.
- ¹³⁵ Adresseavisen (2010) 18. desember.
- ¹³⁶ *Stortingstidende*. Forhandl. i Odelstinget 15. juni 1915- Lov om forandr. i lov om behandling av forsømte barn- § 20.
- ¹³⁷ Ribsskog, O.K. (1938) *Trondheim Folkeskole Under skoleloven av 1889*, s. 91. Trondheim: F. Bruuns Bokhandels Forlag.
- ¹³⁸ Ribsskog, B. (1948) *Gjensittere i folkeskolen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- ¹³⁹ *Trondheim byarkiv*. Skolestyret. Eske merket Arkivmapper 133. 1917.
- ¹⁴⁰ Statsarkivet i Trondheim. Tukthuset.
- ¹⁴¹ Hauge, Y. (1961) *Blindeskolen i Norge*. Oslo: Utgitt av Norges Blindforbund.
- ¹⁴² *Stortingstidende* 2. april 1913- Bevilgn.til abnormskolevæsenet.
- ¹⁴³ *Norsk Skuleblad* (1937), s. 922.
- ¹⁴⁴ *Stortingstidende*. 13. mars 1915- Om bevilgning til abnormskolevæsenet.
- ¹⁴⁵ *Ny Tid* (1913) Pleie og arbeidshjem for aandssvake. Kirkekomiteen etterlyser saken, 5. mars.
- ¹⁴⁶ *Stortingstidende*. 2. april 1913- bev. til abnormskolevæsenet.

-
- ¹⁴⁷ Bakken, J. (1972) *Omsorgen for ikke dannelsesdyktige åndssvake. Trekk ved utviklingen i Norge fra 1880-årene til 1940-årene*. Hovedfagsoppgave ved pedagogisk institutt, Universitetet i Oslo.
- ¹⁴⁸ *Stortingstidende*. 23. mars 1914- ang. bevilgn. til abnormskolevæsenet.
- ¹⁴⁹ *Stortingstidende*. 27. mai 1914- Om Klæbu blindeskoles omdannelse til aandssvakehjem.
- ¹⁵⁰ *Stortingstidende*. Odelstinget 27. mai 1914 Om Klæbu blindeskoles omdannelse til aandssvakehjem.
- ¹⁵¹ Korsberg, P. (1967) *Klæbu off. pleiehjem. 50- års beretning 1917- 1967*. Klæbu.
- ¹⁵² Berge, J. (1926) *Syvende nordiske møte for abnormsaken*. Trondheim: A/S Nidaros og Trøndelagens Trykkeri.
- ¹⁵³ *Stortingstidende*. 13. mars 1915- Om abnormskolevæsenet.
- ¹⁵⁴ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68. Inneholder en del privat og offentlig korrespondanse. Privatsamlingen ble gitt til biblioteket av datteren Brynhild Ribsskog Bleken.
- ¹⁵⁵ Kaldal, I. (1997) *Veit og gate. Dagligliv i Midtbyen i Trondheim 1880- 1950*, s. 112. Trondheim: Universitetsforlaget.
- ¹⁵⁶ *Ny Tid* (1907) 1st mai og skolerne. 17. april.
- ¹⁵⁷ Trondheim byarkiv. Privatarkiv 113 17. maikomiteen. Forhandlingsprotokoll 22.04. 1908- 23.11. 1968.
- ¹⁵⁸ Bleken, B. (1977) *Min barndoms by*, s. 51. Trondheim: RUNE.
- ¹⁵⁹ Opplysninger gitt av Ingebjørg Forsberg (2001).
- ¹⁶⁰ *Trondheim byarkiv*. Skoleinspektørens kontor. Eske merket Do 147, 148, 1927- 28.
- ¹⁶¹ Ebbestad Hansen, J. (1998) *Norsk tro og tanke 1800-1940*, s. 392. Oslo: TANO Aschehoug.
- ¹⁶² *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68. Inneholder en del privat og offentlig korrespondanse. Privatsamlingen ble gitt til biblioteket av datteren Brynhild Ribsskog Bleken.
- ¹⁶³ *Ny Tid* (1907) Trondhjems arbeiderparti, 30. mars.
- ¹⁶⁴ Maurseth, P. (1997) *Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører*, s. 62. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ¹⁶⁵ *Norsk Skuleblad* (1937) Skoleinspektør O. K. Ribsskog, nr. 25, s. 479-480.
- ¹⁶⁶ *Norsk Skoletidende* (1926), nr. 51, s. 716.
- ¹⁶⁷ *Ny Tid* (1907) Tr. hjems arbeiderparti 1906, 4. april.
- ¹⁶⁸ *Ny Tid* (1907), 11. jan.
- ¹⁶⁹ Eriksen, A. (1904) <http://www.dna.no/dna.no/Arbeiderpartiets-historie/Taler-av-sentrale-tillitsvalgte-i-Arbeiderpartiet/Alfred-Eriksens-foredrag-om-De-to-livssyn-i-Trondhjem-6.-oktober-1904> (lastet ned 11.11.08).
- ¹⁷⁰ Danielsen, R. (1997) *Trondheims historie 997- 1997*. Bind 4 1880- 1920, s. 301. Oslo: Universitetsforlaget.

-
- ¹⁷¹ *Ny Tid* (1907) Valget. Arbeiderpartiet nr. 1., 5. desember.
- ¹⁷² *Nidaros* (1927) Høire og skolen. 14.juli.
- ¹⁷³ *Trondheim byarkiv*. Saker behandlet i Trondhjems kommunestyre i året 1908.
- ¹⁷⁴ Maurseth, P. (1997) *Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører*, s. 63. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ¹⁷⁵ *Stortingstidende*. 2. juni 1913; *Stortingstidende*. 9. april 1915- Fængselsvæsenets budget.
- ¹⁷⁶ *Stortingstidende* 17. april 1914- Ang. den spedalske sygdom.
- ¹⁷⁷ *Stortingstidende* 18. august 1915. Utbetaling av løn m.v. for en maaned efter tjenestemandens død.
- ¹⁷⁸ *Trondheim byarkiv*. Trondheim kommunestyres forhandlinger aar 1917. Sak B1- 178.
- ¹⁷⁹ NOU 1998: 10 Fondering av folketrygden? Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 27. september 1996.
- ¹⁸⁰ *Stortingstidende*. Forhandl. i Odelstinget 10- 14. august 1915-Lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter.
- ¹⁸¹ *Stortingstidende*. Forhandl. i Odelstinget 3. til 11. juni 1914- Sykeforsikringsloven.
- ¹⁸² Buen, A. (1934) *Erindringer*. Oslo: Det norske Arbeiderpartis Forlag.
- ¹⁸³ *Stortingstidende*. 18. april, 1914- Ang. pensjoner ved Kongsberg Sølvverk og dets skogvæsen.
- ¹⁸⁴ Lokomotivmands Tidende (1934) Pens. Lokomotivfører S. O. Ribsskog, nr. 22.
- ¹⁸⁵ Jernbanekalenderen i Norsk Lokomotivforbund.
- ¹⁸⁶ *Stortingstidende*. 26. mars 1915- Statsbanernes driftsbudget.
- ¹⁸⁷ *Stortingstidende*. Odelstinget 14. August 1915 -Lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter -§ 33.
- ¹⁸⁸ *Stortingstidende*. Forhandl. i Odelstinget 14. august 1915 – Lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter.
- ¹⁸⁹ <http://www.friheten.no/lang/2002/03/sverre.html> (Lastet ned 18.april 2011).
- ¹⁹⁰ Opplysninger gitt av Gunnar E. Kristiansen i brev av 15. april 2011.04.18
- ¹⁹¹ *Trondheim byarkiv*. Finansrådmannen. Fattigondekomiteen 1908- 1910.
- ¹⁹² Wilhelmsen, K. (1981) *NKL Forbrukereid i 75 år. Norges Kooperative Landsforening 1906- 1981*. Oslo: NKL's jubileumsbok
- ¹⁹³ *Trondheim byarkiv*. Finansrådmannen. Fattigondekomiteen 1908- 1910.
- ¹⁹⁴ Christiansen, H. (1973) *Trondheim bys historie*, s.48. Trondheim: Utgitt av Trondheim kommune.
- ¹⁹⁵ *Ny Tid* (1913) Møtet i Lilleby skole, 1. Des.
- ¹⁹⁶ *Stortingstidende*. Forhandl. i Odelstinget 5- 19. mai 1915- Lov om smaabruk og boliglån §§ 38 og 39.
- ¹⁹⁷ *Statsarkivet i Trondheim*. Trondheim kommunestyres forhandlinger aar 1917. Sak B 1- 178.

-
- ¹⁹⁸ Trondheim byakriv. Trondhjem kommunestyres forhandlinger 1919. sak nr. B 1- 154.
- ¹⁹⁹ Opplysninger gitt i brev fra Trondheim renholdsverk 2010.
- ²⁰⁰ Carstens, S. (1993) *Med fortida som framtidsvisjon*. Trondheim: Jubileumbok for Trondheim Renholdsverk.
- ²⁰¹ Moseng, M. (2007) *Jakob Vidnes og militærspørsmålet 1912- 1918*. Materoppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.
- ²⁰² Sogstad, P. (1951) *Ungdoms fanevakt*. Oslo: Arbeidernes ungdomsfylking.
- ²⁰³ Helle, E. (1995) *Kyrre Grepp*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- ²⁰⁴ *Ny Tid* (1914) Du skal hate, 30. april.
- ²⁰⁵ *Ny Tid*. (1914) Til Det arbeidene Norge! 16. mai.
- ²⁰⁶ *Ny Tid* (1914) Den politiske situasjon. Møtet i Smaabergene i går, 27. Juli.
- ²⁰⁷ *Norsk Skoletidende* (1904) Forberedende skydeøvelser i skolerne, nr. 52, s. 886.
- ²⁰⁸ *Ny Tid*. Skydeøvelse i skolen 9. mars 1907.
- ²⁰⁹ *Ny Tid* (1907) Militarismen i skolerne. 17. januar.
- ²¹⁰ *Stortingstidende*. Odelstingsforhandlinger 13. April 1915- Om indførelse av skoleskytning i landsfolkeskolen.
- ²¹¹ *Stortingstidende*. 23 juni, 1914. Forhandlinger i Odelstinget Om forandring i skolelovens bestemmelser om skoleskyting.
- ²¹² Bjørgum, J. (1998) *Martin Tranmæl og radikaliseringen av norsk arbeiderbevegelse 1906- 1918*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- ²¹³ Wang, C. (1956) Vederstygelighet er forsvarrets lefling med skolen. *Norsk Skuleblad*, nr. 4, s. 78- 79.
- ²¹⁴ Bjørgum, J. (1998) *Martin Tranmæl og radikaliseringen av norsk arbeiderbevegelse 1906- 1918*, s. 186. Oslo: Universitetet i Oslo.
- ²¹⁵ Samme sted s. 569.
- ²¹⁶ *Stortingstidende*. 4. april 1914- Buens forslag i anled. av Trondhjems postkontor og *Ny Tid*.
- ²¹⁷ *Stortingstidende*. forh. ang. marinens budget, 2. april 1914.
- ²¹⁸ *Stortingstidende*. forh. 11. februar 1915- Om vaapenøvelsernes forlængelse.
- ²¹⁹ Ribsskog, O. K. (1915) *Korntold og krigsrustninger*, Trondheim: Utgitt av Trondhjems Arbeiderparti. Ny Tids boktrykkeri.
- ²²⁰ *Stortingstidende*. forh. 6. juli 1914- verd. bev. til utsendelse av et krigsskib til San Francisco.
- ²²¹ *Stortingstidende*. 24. februar 1915- Finansdebatten.
- ²²² *Stortingstidende*. forh. 27. april 1915- Om kurser til utdannelse av ulønnet befal.
- ²²³ *Stortingstidende*.forhandl.2. juni 1914- Om nedleggelse av skolen paa Karljohansvern.

-
- ²²⁴ *Stortingstidende*. forh. 14. juli 1915- Om bev. til forskjellige foranstaltninger vedrørende hæren og befæstningene.
- ²²⁵ *Stortingstidende*. forh. 23. juli 1915- Om salg av 3 under forsvarsdep. hørende eiendomme.
- ²²⁶ *Stortingstidende*. forh. 20. april 1915- Hærbudgettet.
- ²²⁷ *Stortingstidende*. - Forspørsel fra rep. Trædal om utlevering av hemansboki. 19. August 1915.
- ²²⁸ Gerhardsen, E. (1974) *Unge år. Erindringer fra århundreskiftet fram til 1940*, s. 63. Oslo: Den norske bokklubben.
- ²²⁹ Ribsskog, O. K. (1915) *Korntold og krigsrustninger*, Trondheim: Utgitt av Trondhjems Arbeiderparti. Ny Tids boktrykkeri.
- ²³⁰ Danielsen, R. (1997) *Trondheims historie 997- 1997*. Bind 4 1880- 1920, s. 303. Oslo: Universitetsforlaget.
- ²³¹ Maurseth, P. (1997) Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører, s. 62. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ²³² Buen, A. (1934) *Erindringer*, s. 82. Oslo: Det norske Arbeiderpartis Forlag.
- ²³³ Danielsen, R. (1997) *Trondheims historie 997- 1997*. Bind 4 1880- 1920, s. 302. Oslo: Universitetsforlaget.
- ²³⁴ Samme sted.
- ²³⁵ Bjørgum, J. (1998) *Martin Tranmæl og radikaliseringen av norsk arbeiderbevegelse 1906- 1918*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- ²³⁶ Maurseth, P. (1997) Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører, s. 68. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ²³⁷ Helle, E. (1995) *Kyrre Grepp*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- ²³⁸ Service, R. (2000) *Lenin. En biografi*. Oslo: N.W. Damm & Søn A/S.
- ²³⁹ Stensberg, T. (1979) *Norges sosialdemokratiske ungdomsforbund 1912- 19181.*, s. 1. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen.
- ²⁴⁰ Danielsen, R. (1997) *Trondheims historie 997- 1997*. Bind 4 1880- 1920, s. 302. Oslo: Universitetsforlaget.
- ²⁴¹ Gerhardsen, E. (1974) *Unge år. Erindringer fra århundreskiftet fram til 1940*, s, 106. Oslo: Den norske bokklubben.
- ²⁴² Stensberg, T. (1979) *Norges sosialdemokratiske ungdomsforbund 1912- 19181*. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen.
- ²⁴³ Maurseth, P. (1997) Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører, s. 66. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ²⁴⁴ *Nidaros* (1921), 8.juli.
- ²⁴⁵ *Telemark Social- Demokrat* (1925), 16. Juli.
- ²⁴⁶ Kirkhusmo, A. (1997) *Trondheims historie 997- 1997*. Bind V, s. 162. Oslo: Universitetsforlaget.
- ²⁴⁷ Stamnes, J. (2005) Intervju med Guttorm Hansen.

-
- ²⁴⁸ Gerhardsen, E. (1974) *Unge år. Erindringer fra århundreskiftet fram til 1940*, s, 103. Oslo: Den norske bokklubben.
- ²⁴⁹ <http://www.friheten.no/lang/2002/03/sverre.html> (Lastet med 18.04.2011, samt opplysninger gitt av Gunnar Kristiansen)
- ²⁵⁰ Samme sted.
- ²⁵¹ Hansen, B & Vee-Haugen, O (1979). *Telemark Arbeiderpartis 75- års beretning*.
- ²⁵² Maurseth, P. (1997) *Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører*, s. 72-73. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ²⁵³ *Stortingstidende*. 24. februar 1915- Finansdebatten.
- ²⁵⁴ *Stortingstidende*. forhandl. i Odelstinget. 23. juni 1914 - Forslag om forandr. i skattelovene.
- ²⁵⁵ Christiansen, H. (1973) *Trondheim bys historie*. Trondheim: Utgitt av Trondheim kommune.
- ²⁵⁶ Samme sted s. 301.
- ²⁵⁷ Maurseth, P. (1997) *Ole Konrad Ribsskog- Trondheims første Arbeiderpartiordfører*, s. 65-66. Årbok for Arbeiderbevegelsens historielag i Trondheim.
- ²⁵⁸ *Ny Tid* (1917) Kurs i sparsomhet. 13. januar.
- ²⁵⁹ *Ny Tid* (1920) Utvidelsen av Trondhjems bys grenser, 19 og 20. nov.
- ²⁶⁰ Kvistedal, J., Vik, K. (2004) Byutvidelse i 1864 og senere. I Strinda den gang og da. Trondheim: Årbok for Strinda historielag.
- ²⁶¹ Vik, H. (2008) Opplysninger gitt i brev til John H. Stamnes om utvidelse av Trondheims bygrenser.
- ²⁶² *Ny Tid* (1919) Ordføreren, 22. januar.
- ²⁶³ *Nidaros* (1921) Trondhjems ordførergalleri, 12. Juli.
- ²⁶⁴ *Stortingstidende*. Forh. i Odelstinget 24. juni 1913- Kinematografløven.
- ²⁶⁵ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68. Brev fra Ole Konrad Ribsskog til vergerådet av 16. august 1937
- ²⁶⁶ *Ny Tid* (1933) Portrett, 2. september.
- ²⁶⁷ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68. Inneholder en del privat og offentlig korrespondanse. Privatsamlingen ble gitt til biblioteket av datteren Brynhild Ribsskog Bleken.
- ²⁶⁸ *Adresseavisen* (1937) Trondheim går i spissen med revisjon av folkeskolens undervisningsplan, 8. januar.
- ²⁶⁹ *Norsk Skuleblad* (1937), nr, 20, s. 353.
- ²⁷⁰ *Norsk Skoletidende* (1930) Overlærer Olaf Aasgaard, nr. 23, s. 320.
- ²⁷¹ *Adresseavisen* (1937) Skoleinspektør Ribsskogs siste skolestyremøte. Avtakking og avskjedsfest, 22. juni.
- ²⁷² *Arbeideravisen* (1937) Lærerpersonalet hylder skoleinspektør Ribsskog, 14. juni.

-
- ²⁷³ Ribsskog, O. K. (1939) Trondheim kommunale middelskole må få nye og tidshøvelige lokaler. *Nidaros*, 4. mai.
- ²⁷⁴ *Norsk Skuleblad* (1937) Skoleinspektør O. K. Ribsskog, nr. 25, s. 479-480.
- ²⁷⁵ Riksarkivet i Oslo. O. K. Ribsskog- Kongens fortjenstmedalje i gull. Begrunnelse for tildelingen fra arkivet etter Hoffetaten. Kopi i eie hos John H. Stamnes.
- ²⁷⁶ Det Kongelige Slott (2002). Underskrevet av Kannsellisjef Egil Vindorum
- ²⁷⁷ *Stortingstidende*. 18. juli 1913- Ang. ordensvæsenets ophævelse.
- ²⁷⁸ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68.
- ²⁷⁹ Ribsskog, O. K., Svendsen, S. (1914) Trondhjems folkeskole. En historisk fremstilling. Trondheim: A/S Adresseavisens Boktrykkeri.
- ²⁸⁰ *Stortingstidende*. 19. mars 1915- Om kulturbudgettet.
- ²⁸¹ Ribsskog, O. K. (1938) *Trondheim folkeskole under skoleloven av 1889*. Trondheim: F. Bruuns Forlag.
- ²⁸² *Gunnerus bibliotek*. Brev datert 15. november 1937 til Trondheim skolestyre. Ribsskogs privatsamling, nr 68.
- ²⁸³ Ribsskog, O. K. (1941) *Litt om rekneopplæringa i den danske skolen, fattigskolen, friskolen, almueskolen og folkeskolen i Norge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- ²⁸⁴ *Stortingstidende*. 19. mars 1915- Om kulturbudgettet.
- ²⁸⁵ Høverstad, T. (1918) *Det store interregnum 1739- 1827*. Kristiania: Steenske Forlag 1918.
- ²⁸⁶ *Stortingstidende*. 27. april 1914- Om stiftskapellan Haugsøens avlønning.
- ²⁸⁷ *Stortingstidende* 17.juni 1915- Lov om forandr. i lov om folkeskolen paa landet- § 12.
- ²⁸⁸ *Stortingstidende*. Odelstingsforh. 19. april og 5. mai. 1915- Lov om forandr. i bestemmelserne om bededagen.
- ²⁸⁹ *Stortingstidende*. 17. juni 1915 – Lov om forandr. I lov om folkeskolen på landet- § 12).
- ²⁹⁰ *Stortingstidende* 17. juni 1915 – Lov om forandr. I lov om folkeskolen på landet- § 26).
- ²⁹¹ *Trondheim byarkiv*. Skoleinspektørens kontor. Eske merket Do 147, 148 1927- 1928.
- ²⁹² *Trondheim byarkiv*. Trondheim kommunestyres forhandlinger for aaret 1916. Saker nr. B 1- 127.
- ²⁹³ Halberg, P, (2004) ”«... fælles barneskole for alle ... en stor forsvarstanke». Arbeiderdemokratens skolepolitikk frem til 1920". *Historisk tidsskrift*, nr. 01, s. 14.
- ²⁹⁴ *Ny Tid* (1907) Adresseavisen og moralen. 12. mars.
- ²⁹⁵ Hansen, G. (1990) *Etterkrigstid. Politiske endringer 1945- 1990*. Oslo: Aschehoug & Co.
- ²⁹⁶ Skolebladet, 1922, nr. 28
- ²⁹⁷ *Stortingstidende*, 5. august 1915 – Lov omforandr. i bygningsloven.
- ²⁹⁸ *Stortingstidende*. 11. juni 1913, angaaende grundlovsforslag om stemmerett fra 21- aarsalderen.

-
-
- ²⁹⁹ Ribsskog, O. K. (1933) Buen død. *Arbeideravisa* 18. juli.
- ³⁰⁰ *Norsk Skoletidende* (1927) Høires "kulturpause", nr. 24, s. 328-330.
- ³⁰¹ *Norsk Skoletidende* (1927) Skolelovsforslagene, nr. 2, s. 26- 27.
- ³⁰² Aspaas, K. (1962) Fra skolesparekasens historie. *Norsk Skuleblad*, s. 44-45.
- ³⁰³ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68. (Udatert avisutklipp).
- ³⁰⁴ *Stortingstidende*. 25. juni 1914- Om overlærer Haakon Arnesens anciennitet.
- ³⁰⁵ Flønes, J. (1937) Kalvskinnets skole, s. 6 Trondheim [skolen].
- ³⁰⁶ *Norsk Skoletidende* (1926), nr. 51.
- ³⁰⁷ Buen, A. (1934) *Erindringer*. Oslo: Det norske Arbeiderpartis Forlag.
- ³⁰⁸ *Gunnerus bibliotek*. Ribsskogs privatsamling, nr 68. Inneholder en del privat og offentlig korrespondanse. Privatsamlingen ble gitt til biblioteket av datteren Brynhild Ribsskog Bleken.
- ³⁰⁹ Samme sted.
- ³¹⁰ Opplysninger gitt til John H. Stamnes i intervju 2001.
- ³¹¹ Opplysning gitt in intervju med Gudlaug Elden i perioden 2000 -2009.
- ³¹² Bleken, B. (1977) *Min barndoms by*. Trondheim: RUNE.
- ³¹³ Opplysninger gitt i brev fras Trondheim frimurerloge, underskrevet av Halvdan Ulleberg, 7. Juli 2009.
- ³¹⁴ Brev fra Ole Konrad Ribsskog til faren Johannes Ribsskog 28. desember 1908.. I eie hos Gudrun Ribsskog Lein.
- ³¹⁵ *Arbeideravisen* (1936) Skoleinspektør Ribsskog på fallrepet, 23. juni.

